Mentor
әдістемелік орталығы

Республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

ÜZDIK QALAM

Ақтөбе қаласы

№29(05) 2025

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Абильмажинова Махаббат Агайдаровна.....5
Баймен Әділ Балтабекұлы 7
Белая Юлия Валерьевна.....9
Бельченко Вячеслав Анатольевич.....11
Васкеева-Мамаева Оксана Вячеславовна.....13
Вечеркина Татьяна Петровна.....15
Әбдікерімова Балжан Советқызы.....17
Ералина Гүлдерай Ильясқызы.....19
Ермуханова Асель Байбулатовна.....22
Есиркепова Сандугаш Кабидолдановна.....24
Есмуханова Гульнара Рашитовна 26
Жолдвай Жаналган.....28
Жубаниязова Гульжан Жолдасовна.....30
Испанова Карлгаш Сисангалеевна.....32
Каженова Ляззат Жукеновна.....34
Кайсенова Аяулым Нурмолдиновна.....41
Карабанова Ольга Витальевна.....44
Каратауова Гульсым Нарзабековна.....46
Карымжанова Индира Жанатовна.....49
Келесбаева Айгуль Мажитовна 51
Кенжебаева Мейрамгул Сашкызы.....53
Кириллова Ирина Александровна.....56
Кыстаубаева Айымгуль Жетписбаевна.....58
Масабаева Дана Габбасовна.....60
Мұхтар Алтынзер Есенжолқызы.....62
Сафина Зәмзәгүл Елеусізқызы.....64
Семина Любовь Сергеевна.....65
Тоқсанбай Майра Сұлтанханқызы.....68
Туменбаева Акдана Айнадуллаевна.....71
Чумак Светлана Степановна.....73
Шевнева Ольга Борисовна.....75
Шонтыбаева Анаргул Ескуатовна.....77
Шушко Светлана Алексеевна.....78
Бердалина Мариямгул Нурлыбековна.....81
Загурская Елена Анатольевна.....84
Асаинова Гульмира Шакаровна.....87
Ахметова Миргул Маралбековна.....90
Ыксанова Диана Каиржановна.....92
Халбаева Пакизат Камалқызы.....93
Сәндікбек Ақнұр Ертайқызы.....94
Жакенова Алтынгүл Төлепбергенқызы.....96
Әбен Ербол Ерланұлы.....97
Нұрманова Нұргүл Аманжолқызы.....98
Мухамедяр Ұлпан Есентайқызы.....99

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:

Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады. Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:

Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновна п.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбарқызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы
(Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ И ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВКУСА УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОЕКТОВ

Абильмажинова Махаббат Агайдаровна
учитель художественного труда
КГУ «Казанская средняя школа»
СКО, Айыртауский р/н, с. Казанка

Введение

В современных образовательных системах все больше внимания уделяется развитию творческих способностей и эстетического вкуса учащихся. Важным аспектом этого процесса является внедрение различных образовательных технологий, одной из которых является технология проектов. Проектная деятельность помогает не только развивать творческие способности, но и способствует формированию у школьников эстетического восприятия, повышает их интерес к учению и способствует более глубокому усвоению учебного материала.

Технология проектов как метод развития творческих способностей

Проектная деятельность — это форма организации учебного процесса, при которой учащиеся решают реальные задачи, связанные с созданием конкретного продукта. Этот метод позволяет учащимся применять знания на практике, стимулирует их к поиску решений, а также развивает навыки планирования, командной работы и самоконтроля.

Основные этапы проектной деятельности:

1. Выбор темы проекта — важно, чтобы тема была интересна учащимся, соответствовала их интересам и актуальным проблемам.
2. Исследование проблемы — учащиеся проводят анализ, изучают различные аспекты выбранной проблемы, исследуют теоретические материалы.
3. Разработка продукта — на этом этапе создается конкретный результат работы: проект, макет, исследование, модель и так далее. 4
4. Презентация результатов — учащиеся представляют свои работы, что развивает их ораторские навыки

Проектная деятельность способствует развитию критического мышления, умению анализировать и принимать решения, а также расширяет кругозор учащихся. Кроме того, в процессе работы над проектом учащиеся учатся работать с разными источниками информации, использовать различные методы и технологии для достижения цели.

Развитие эстетического вкуса через проектную деятельность

Одним из важнейших аспектов творческой работы является развитие эстетического вкуса учащихся. Эстетика включает в себя восприятие красоты, гармонии и смысла в окружающем мире. Внедрение проектной технологии способствует развитию эстетического

1. Работа с искусством — проектная деятельность
2. Проектирование в области дизайна и архитектуры — учащиеся могут работать над проектами в области дизайна интерьеров, ландшафтного дизайна, создания макетов зданий, что способствует развитию чувства пропорции, гармони
3. Мультимедийные проекты — создание видео, презентаций, интернет-сайтов — позволяют развивать творческие и технические навыки, а также совершенствовать эстетическое восприятие цифровых произведений.

Проектная деятельность позволяет учащимся видеть и создавать красоту в различных формах и материалах, развивает их способность ценить гармонию и эстетику в жизни и искусстве.

Проектная деятельность позволяет учащимся работать с различными материалами и техниками: рисовать, создавать скульптуры, разрабатывать дизайн интерьеров, создавать видеопроекты или мультимедийные произведения. Эти занятия не только развивают их эстетический вкус, но и помогают научиться находить гармонию в сочетании форм и цветов, а также ценить красоту окружающего мира.

Одним из ярких примеров является проект, посвящённый созданию школьной выставки художественных работ. Учащиеся выбирают тему, разрабатывают концепцию и создают работы, которые затем демонстрируются на выставке. В процессе работы они учатся не только технике исполнения, но и грамотному использованию композиции, света, цвета, что значительно улучшает их эстетическое восприятие.

Еще одним примером может служить проект по созданию школьного ландшафтного дизайна. Учащиеся, работая в группах, планируют пространство, выбирают растения, оформляют зоны отдыха. Этот проект развивает у школьников чувство

гармонии и пропорций, помогает им понять важность эстетики в повседневной жизни.

Преимущества проектной технологии в развитии учащихся

1. Развитие критического мышления. Проектная деятельность требует от учащихся самостоятельности в принятии решений, умения анализировать информацию и делать выводы. Это способствует формированию критического мышления и умения оценивать различные источники информации.
2. Повышение мотивации. Учащиеся, работая над проектом, видят реальные результаты своей деятельности. Это вызывает чувство удовлетворения и мотивирует к дальнейшему обучению. Особенно важно то, что проектная деятельность позволяет школьникам самостоятельно выбирать интересующие их темы, что повышает их заинтересованность и вовлеченность в процесс.
3. Развитие навыков коммуникации и сотрудничества. В проектной деятельности часто участвуют группы учащихся, что развивает их умение работать в команде, делиться идеями, слушать мнение других и находить компромиссы. Эти навыки крайне важны в реальной жизни и профессиональной деятельности.
4. Интеграция различных предметных областей. Проектная деятельность позволяет учащимся связывать знания из разных областей: математики, физики, искусства, истории, что способствует развитию междисциплинарного подхода и более глубокому пониманию учебного материала.

Примером успешной реализации проектной деятельности может служить проект, посвящённый созданию школьной выставки, на которой учащиеся могут представить свои творческие работы, выполненные в рамках различных дисциплин: рисования, труда, технологии и других.

Заключение

Внедрение проектной технологии в образовательный процесс является мощным инструментом для развития творческих способностей и эстетического вкуса учащихся. Это позволяет не только углубить знания, но и развить умение видеть и создавать красоту в окружающем мире. Проектная деятельность формирует у школьников важные личностные качества, такие как ответственность, самостоятельность, способность к самовыражению и сотрудничеству, что делает их более подготовленными к современным требованиям общества.

Таким образом, технология проектов является не только эффективным методом обучения, но и важным инструментом в формировании творческой личности, способной воспринимать и создавать красоту.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АҒАШТАН ЖАСАЛҒАН БҰЙЫМДАР

Баймен Әділ Балтабекұлы
көркем еңбек пәнінің мұғалімі
Ә.Тәжібаев атындағы №36 мектеп-лицейі

Халқымыздың өмір-тіршілігінде ағаштан жасалатын бұйымдар өте кең таралған. Сонымен бірге, қазақтың тұрмыстық тұтынуындағы бүтін аспаптың түгелдерлігінің заты ағаш.
Себебі, ертеде қазақтың баспанасы киіз үйінен бастап, қарапайым қасығына дейін ағаштан жасалып отырған.
Неге десеңіз, ағаш бұйымдар ыңғайлы, пайдалануға тиімді, сонымен бірге ол тұрмыстық зат есебінде ғана емес, сән үшін де қолданылып, биік өнер дәрежесіне жеткізілген. “Алтынмен аптап, күміспен қаптап” дегендей, әр әулеттің жағдайына қарай зерлеп, әшекейлеп жасалған дүниені тұтынып келген. Ерте кездері бұл өнердің иесін ұста, он саусағынан өнер тамған шебер деп құрмет тұтқан. Қазіргі күні бұл кәсіп қолданбалы сәндік өнер деп айтылады.
Әсілі, бағзы заманда темір ыдыстардың қат кезінде даладағы малшы алдындағы қойын сауып жіберіп, отқа тасты қыздырып, ағаш тостағандағы сүтке қызып тұрған тасты салып жіберіп пісіреді екен. Мұны “қорықтық” болмаса “тас қорық” деп атаған.
Әсілі, бағзы заманда темір ыдыстардың қат кезінде даладағы малшы алдындағы қойын сауып жіберіп, отқа тасты қыздырып, ағаш тостағандағы сүтке қызып тұрған тасты салып жіберіп пісіреді екен. Мұны “қорықтық” болмаса “тас қорық” деп атаған.
Қазақтың ет тартатын астау-табағы, құрт езетін астауы, сүт, қымыз құятын шарасы, шөміш, саптыаяқ секілді барлық ыдыс-аяғы ағаштан жасалған. Оның ішінде сыйлы, қадірлі қонағына ұсынатын ыдыс-аяқтың жөні тіптен бөлек. Кейінгі кездері ел ішінде осы дәстүрді ұстанатын отбасылардың қатары көбейіп, ағаш бұйымдарды күнделікті тұрмысына қолдана бастады. Қазір қазақтың өз өнерін, байлығын өзіне көрсететін заман. Дегенмен, ағаш бұйымдары табиғи зат болғаннан кейін таза ұстап, орнымен қолдансаңыз ұзақ жылға шыдас береді.

Ата-бабаларымыз ағаштың түрін, жай-күйін өте жақсы білген.
Ата-бабаларымыз ағаштың түрін, жай-күйін өте жақсы білген. Сондықтан, ыдыс-аяқты көбінесе ағаштың безінен, қатты жерінен жасап отырған. Ағаш ыдыс жарылып кетпеуі үшін оны майлап, май сіңіру керек. Сонда оның ішіне су сіңбейді. Екінші

әдіс – оны құрсаулау. Күбінің, үлкен шара ыдыстың сыртын темірмен құрсаулап тастайды. Бұл да жарылып кетпеуден сақтайды және ыдыстың сырты, түбі әр затқа соғылып мүжіліп кетпесін дегеннен туған. Ағаш ұсталарының өздерінің арнайы құрал-сайманы бар. Олар ағаш шабатын шот, қашаудың түр-түрі, ыңғыру, үскі секілді құралдар. Бұрынғы уақытта ағашты иіу, жұмсартудың тәсілдері болған. Әкемнен естуімше, ертеде ағашты малдың қиымен араластырып, су құйып жерге көміп тастайды екен. Сол кезде ол қызады да, белгілі бір күйге жеткенде ағаш жұмсарады. Дәл осы сәтте қазып алып, тезге салып, өзіне қажетті қалыпқа иіп жасап алады. Міне, осындай күрделі әдіс-тәсілдердің арқасында бүгінгі күні адам баласының ойы жетпейтін дүниелерді жарыққа шығарып отырған.
Шамшат пен емен – ең берік ағаш түрлерінің бірі, бұл ретте шамшаттың айтарлықтай кемшілігі бар: су жұқтырмайтын заттармен арнайы өңдеусіз ағаштың бұл түрі ылғалды оңай сіңіреді, ал бұл ағаштың сапасына жағымсыз әсер етеді. Алайда, сәйкесінше өңдеуден өткен мұндай ағаш ең берік және ең сенімді құрылымдарды дайындауға болатын материалға айналады.
Шамшатпен салыстырғанда еменнің су жұқтырмайтын керемет қасиеттері бар және қосымша өңдеуді талап етпейді. Емен ағашы ең қатты табиғи материалдардың біріне жататындығына қарамастан, ол заманауи жабдықтың көмегімен жеңіл өңделеді. Негізінен, емен жиһаздың ірі көлемді, бірақ қарапайым элементтерін, мысалы, жиһаздың қаңқаларын жасауға пайдаланылады.
Қазақ халқы өзінің күн көріс тіршілігіне қажетті үй-жай салуды, киім-кешек тігуді, азық-түлік өндіруді өзінің тұрмыстың кәсібі етіп, оларды күнбе-күнгі тіршілік барысында орынды пайдаланса, әсем бұйымдар жасап, өмірде сән-салтанат та құра білді. Халықтың қолөнеріне әдет-гұрып жабдықтарымен қатар, аң аулауға, мал өсіруге және егіншілікке қажетті құрал жабдықтар да кіреді. Киіз үйдің сүйегі, ағаш керует, кебеже, сандық жасап, кілем, сырмақ, алаша, ши, түрлі бау-басқұрлар тоқып, арқан, жіп есіп, көннен және илеулі теріден қайыс, таспа тіліп, өрім өріп, қолдан әр алуан ыдыс-аяқ, адалбақан, асадал, бесік және т. б. көптеген заттарды халық шеберлері, өнерпаздар өз қолдарымен жасады.

Қазақ ою-өрнектері
Ою-өрнек ісі тым ерте заманнан бастап-ақ қолөнерінің барлық түріне бірдей ортақ әсемдеп әшекейлеудің негізі болып келді. Ою деген сөзбен өрнек деген сөздің мағынасы бір. Бұл сөздің ұғымында бір нәрсені ойып, кесіп алып жасау немесе екі затты оя кесіп қиюластырып жасау, бір нәрсенің бетіне ойып бедер түсіру деген мағына жатады. Ал өрнек дегеніміз әр түрлі ою, бедер, бейненің, күйдіріп, жалатып, бояп, батырып, қалыптап істеген көркемдік түрлердің, әшекейлердің ортақ атауы іспеттес. Сондықтан көбінесе ою-өрнек деп қосарланып айтыла береді. Ертедегі қазақ оюларын мазмұны жағынан іріктесек, негізінен 3 түрлі ұғымды бейнелейді. Олар: біріншіден, мал өсіру мен аңшылықты, екіншіден, жер-су, көшіп-қону көріністерін, үшіншіден, күнделікті өмірде кездесетін әр түрлі заттардың сыртқы бейнесін береді. Шеберлер іске беріліп, жұмыс әдісіне төселе келе өздерінің көрген ою-үлгілерін жатқа жасап, оюға өз бетімен жаңа түрлер енгізу дәрежесіне жетті. Халық мұндай адамдарды «оюшы» деп атады. Әрбір елде, әрбір руда атағы шыққан таңдаулы оюшылар болды. Ондайлар өз өнерінің тамаша үлгісін өзінің руына, маңайындағы елдерге таратып отырды. Осыдан келіп әр түрлі ою-өрнектерде, киімдер мен кілемдерде, сырмақтар мен кестелерде және т. с. с. «арғын үлгісі», «керей үлгісі» немесе «ұлы жүздің үлгісі», «орта жүздің үлгісі», «кіші жүздің үлгісі» деген мәнерлер пайда болды. Осы ою-өрнектердің көп қолданылатындарына, сондықтан да халық шеберлерінің көпшілігіне белгілі атауларының кейбір түрлеріне әдейі тоқтап өтейік.
Ою-өрнектердің түрлері
«МҮЙІЗ» - қазақ оюының ең көне мәнері. Ою-өрнектің бұл элементі мүйізді мегзеуден шыққан. «Мұйіз» ою-өрнек кейде ұсақ, кейде ірі болып келеді. Ұсақ түрлері ағаш, сүйек, мүйіз сияқты нәзік қолөнер саласында қолданады. Ірі түрлері сырмақ, текемет, алаша, кілем, сәулет өнерінде сан түрлі мәнерде қолданылады. Мүйіз элементтері «аймүйіз», «қосмүйіз», «сыңармүйіз», «сынықмүйіз», «қырықмүйіз», «маралмүйіз», «еркешмүйіз», «қошқармүйіз» т.б. түрлерге бөлінеді. «Мүйіз» өрнегі үй жиһаздарында (кілем, сырмақ, текемет, алаша, көрпе, түскиіз, шымши), тұрмыстық заттарда (саба, шанаш, күбі, оқшантай, торсық, сандық т.б.), сондай-ақ қару-жарақтарда (қынап, оқшантай, торсық, садақ), киім-кешек, ат әбзелдерінде (ертоқым, айыл) қолданылады, жалпы бұл элементтің қолданбайтын жері жоқ десе де болады.
«ҚОШҚАРМҮЙІЗ» ою-өрнегі қойдың төбесі мен екі жаққа иіріле түскен мүйіз бейнесінде келіп, оның қолтық тұсынан қоидың құлағын долбарлайтын тағы бір шолақ мүйіз тәрізді екі буын шығып тұрады. Одан байқаған адамға қошқардың тұмсық бейнесі аңғарылады. Текемет, сырмақ, басқұр, алаша, кілем, былғары, сүйек, ағаш, зергерлік бұйымдардың барлық түрлерінде кездеседі. Киізден жасалған бұйымдарда бұл ою түсті шүберектермен ойылып, құрақ, яғни аппликациялық өрнек түрінде де тігіледі.

Әдебиеттер тізімі:

4. Қ.А.Сарбасова. Инновациялық технологиялар. Алматы., 2006. 5. Гузеев В.В. Планирование результатов образования и образовательная технология. - М.: Народное образование, 2000.
Тынышбаев А.С. Ағаш бұйымдары 2002ж

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ РЕЧИ ДЕТЕЙ 4-5 ЛЕТ

Белая Юлия Валерьевна
воспитатель мини-центра
Вознесеновская общеобразовательная
средняя школа

Связная речь занимает важное место в общении ребенка со сверстниками и взрослыми, отражает логику мышления ребёнка, его умение осмысливать воспринимаемую информацию и правильно выражать её, отражает уровень эстетического и эмоционального развития ребенка.

К сожалению, в современный век активно входят в нашу жизнь телевидение, компьютеры, СМИ. Так важно развивать у детей с самого раннего возраста связную речь.

Ведь практически все свободное время, большая часть подросткового поколения проводит не с друзьями во дворе, играя в дворовые игры, а сидя дома у экранов телевизоров, компьютеров. Наши дети теряют способность говорить развернуто, используют в своей речи, как правило, шаблонные фразы, а то и вовсе обходятся односложными ответами. Поэтому проблема развития связной речи так актуальна на современном этапе.

Проводя мониторинг речевого развития детей было выявлено, что дети не справились такими заданиями как:

• Выучить небольшое стихотворение.
• Описать предмет, картину, игрушку.
• Составить рассказ по картинке.
• Пересказать отрывок из сказки.
• Адекватно воспринимать в театре художественный образ.

После чего было проведено родительское собрание. «Развитие связной речи у детей дошкольного возраста».

Я решила, что заниматься решением этой проблемы должны не только педагоги, но и родители. Были проведены индивидуальные беседы с родителями, предоставлены памятки родителям «Развитие связной речи». В ходе совместной деятельности предлагала игры для всей семьи:

• Игра «Закончи предложение»
• Игра «Если бы….»
• Игра «Черный ящик» и много других.

Я поставила перед собой задачу: научить детей связно, последовательно, грамматически правильно излагать свои мысли и рассказывать о различных событиях из окружающей жизни.

В своей работе по обучению детей связной речи я использую приёмы мнемотехники.

Мнемотехника – в переводе с греческого - «искусство запоминания». Это совокупность правил и приёмов, обеспечивающих успешное освоение детьми знаний об особенностях объектов природы, об окружающем мире, эффективное запоминание рассказа, сохранение и воспроизведение информации, и конечно, развитие речи.

Мнемотехника помогает развить:

• Ассоциативное мышление.
• Зрительную и слуховую память.
• Зрительное и слуховое внимание.
• Воображение.

Как любая работа, мнемотехника строится от простого к сложному. Необходимо начинать работу с простейших мнемоквадратов, последовательно переходить к мнемодорожкам, и позже - к мнемотаблицам.

Мнемотаблица-это схема, в которой заложена определённая информация.

Суть мнемосхемы заключается в следующем: на каждое слово или маленькое словосочетание придумывается картинка (изображение); таким образом весь текст зарисовывается схематично, глядя на эти схемы-рисунки ребенок легко запоминает информацию.

Мнемотаблицы особенно эффективны при заучивании стихотворений, поговорок, пословиц, чистоговорок, пересказывание русских народных сказок.

Для детей младшего и среднего дошкольного возраста необходимо давать цветные мнемотаблицы, т. к. у детей остаются в памяти отдельные образы: елочка - зеленая, ягодка – красная. Позже - усложнять или заменять другой заставкой - изобразить персонажа в графическом виде. Например: лиса – состоит из оранжевых геометрических фигур (треугольника и круга), медведь – большой коричневый круг и т. д.

Для детей старшего возраста схемы желательно рисовать в одном цвете, чтобы не вовлекать внимание на яркость символических изображений.

Этапы работы при заучивании стихотворений с дошкольниками:

• Чтение стихотворения.
• Беседа по содержанию, разбор новых слов.
• Рассматривание готовой таблицы (созданной взрослым).
• Чтение стихотворения взрослым с опорой на символы.
• Рассказывание стихотворения с опорой на символы самими детьми с небольшой помощью взрослого.
• Самостоятельное рассказывание стихотворения

детьми с опорой на схему.

С помощью мнемотаблиц удается:

• Вызвать интерес к заучиванию стихов.

• Развивать память, речь, мышление, воображение.

• Развивать творчество.

• Увеличивать круг знаний об окружающем мире.

• Преодолевать робость , застенчивость, стеснительность детей .

Составление рассказа по картинке.

В основе рассказывания по картине лежит опосредованное восприятие окружающей жизни. Картина не только расширяет и углубляет детские представления об общественных и природных явлениях, но и воздействует на эмоции детей, вызывает интерес к рассказыванию, побуждает говорить даже молчаливых и застенчивых.

В формировании умений описывать картины и составлять рассказы-повествования используются специально разработанные серии дидактических картин разных типов.

Предметные картины – на них изображены один или несколько предметов без какого-либо сюжетного взаимодействия между ними.

Сюжетные картины – предметы и персонажи находятся в сюжетном взаимодействии друг с другом.

Ещё в своей работе использую театрализованные игры. Театрализованные игры- это разыгрывание в лицах литературных произведений (сказки, рассказы, специально написанные инсценировки).

Театрализованные игры позволяют решать многие педагогические задачи, касающиеся формирования выразительности речи интеллектуального, коммуникативного, художественно — эстетического воспитания, развитию музыкальных и творческих способностей.

Настольный театр игрушек: используются самые разнообразные игрушки и поделки. Главное, чтобы они устойчиво стояли на столе и не создавали помех при передвижении.

Игры-драматизации с пальчиками. Атрибуты ребенок надевает пальцы. Он «играет» за персонажа, изображение которого находится на руке. По ходу разворачивания сюжета действует одним или несколькими пальцами проговаривая текст. Можно изображать действия, находясь за ширмой или свободно передвигаясь по комнате.

уже в октябре 2024 года проводя мониторинг речевого развития детей результат порадовал.

Таким образом, можно сделать следующие выводы:

• у детей появилось желание пересказывать сказки, тексты, придумывать

• интересные истории – как на занятии, так и в повседневной жизни;

• расширился круг знаний об окружающем мире;

• расширился активный и пассивный словарный запас;

• появился интерес к заучиванию стихов;

• дети преодолели робость, застенчивость, научились свободно держаться перед аудиторией.

Использование приема мнемотехники позволяет мне повысить уровень развития связной речи у детей и одновременно решить задачи, направленные на развитие основных психических процессов, а это в свою очередь позволяет в достаточной степени подготовить детей к обучению в школе.

Литература:

1. Большева Т.В. Учимся по сказке. Развитие мышления дошкольников с помощью мнемотехники – Спб., «Детство-Пресс», 2013г.

2. Карпова С. Н., Степанова М. А. Особенности связной речи дошкольников при общении со взрослыми и сверстниками//Вестник МГУ. Серия «Психология». – 2009г. – №3).

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ФИЗИКИ

Бельченко Вячеслав Анатольевич
г. Алматы, КГУ «Гимназия №56 им. К. Сатпаева», учитель физики

Аннотация. Статья посвящена использованию инновационных технологий на уроках физики, которые способствуют улучшению процесса обучения и повышению мотивации учащихся. Рассматриваются различные современные методы и инструменты, такие как мультимедийные ресурсы, виртуальные лаборатории, интерактивные доски, облачные платформы, мобильные приложения и геймификация. Особое внимание уделено применению 3D-печати, робототехники и искусственного интеллекта для практического применения физических знаний. В статье подчеркивается важность интеграции этих технологий в образовательный процесс, что позволяет сделать обучение более увлекательным, интерактивным и персонализированным. Инновации помогают учащимся лучше понимать теоретические концепции и развивать критическое мышление, а также готовят их к профессиональной деятельности в цифровую эпоху.
Ключевые слова: инновационные технологии, физика, мультимедийные ресурсы, виртуальные лаборатории, интерактивные доски, облачные платформы, мобильные приложения, геймификация, 3D-печать, робототехника, искусственный интеллект, адаптивное обучение, образовательный процесс, критическое мышление.

Современное образование стоит на пороге крупных изменений, и физика не исключение. В условиях стремительно развивающихся технологий традиционные методы преподавания уже не способны в полной мере удовлетворить потребности обучающихся. Использование инновационных технологий на уроках физики открывает новые горизонты для учителей и учащихся, позволяя сделать процесс обучения более увлекательным, эффективным и ориентированным на развитие критического мышления. В статье рассмотрим, как инновации помогают преподавать физику и какие технологии наиболее эффективно использовать на уроках.

Мультимедийные ресурсы и видеоматериалы. Мультимедийные презентации и видеоматериалы значительно улучшили восприятие сложных физических явлений. Теоретические концепции, такие как электромагнитные волны, атомные взаимодействия или механические колебания, лучше воспринимаются через визуальные образы. Видеоролики, анимации и инфографика помогают учащимся “увидеть” процессы, которые невозможно представить в реальной жизни или которые требуют дорогого оборудования для демонстрации.

Такие ресурсы позволяют глубже погружаться в изучаемые явления и позволяют визуализировать теоретический материал. Например, анимации, демонстрирующие работу ускорителей частиц или взаимодействие электромагнитных волн с материей, делают материал понятным и запоминающимся.

Виртуальные лаборатории и симуляторы. Виртуальные лаборатории, такие как PhET или GeoGebra, становятся неотъемлемой частью образовательного процесса. Эти платформы позволяют моделировать физические эксперименты и наблюдать результаты без необходимости дорогостоящего оборудования или потенциально опасных экспериментов. Виртуальные лаборатории позволяют ученикам экспериментировать с параметрами, что способствует более глубокому пониманию физических законов.

Симуляторы создают пространство для исследования гипотез, проведения различных опытов и анализа полученных данных. Например, учащиеся могут варьировать скорость, угол наклона или массу тел, изучая законы механики или динамики. Это даёт возможность учащимся самому проводить эксперименты, что значительно усиливает познавательный процесс.

Интерактивные доски. Интерактивные доски значительно изменили подход к преподаванию. Вместо традиционного использования мелка и доски учителя могут работать с динамическими изображениями, графиками и моделями, которые меняются и адаптируются в зависимости от хода урока. Такая доска предоставляет возможность для коллективного обсуждения, совместной работы с учащимися в реальном времени, а также для динамичной подачи материала.

На интерактивной доске можно создавать графики движения, показывать траектории объектов в разных условиях, что существенно повышает вовлеченность учеников. Для многих учащихся визуализация

сложных физических процессов является важным элементом усвоения материала.

Облачные технологии и платформы для дистанционного обучения. Внедрение облачных технологий и образовательных платформ стало неотъемлемой частью учебного процесса. Платформы, такие как Google Classroom, Moodle, Edmodo, предоставляют удобные инструменты для обмена материалами, проведения тестов и заданий, а также позволяют учителям отслеживать успехи учеников. Учебный процесс становится гибким и доступным — ученики могут работать над заданиями в удобное для них время, а учителя могут предоставлять обратную связь и поддерживать высокий уровень взаимодействия. Особенно актуальны такие инструменты для дистанционного или гибридного обучения, когда ученики могут продолжать изучать физику даже вне школьных стен.

Мобильные приложения и гаджеты. Мобильные приложения, такие как Sensor Push, Physics Toolbox, позволяют ученикам использовать смартфоны и планшеты для измерений физических величин, таких как температура, ускорение, магнитные поля и многие другие параметры. Эти приложения позволяют интегрировать теорию с практическим опытом, а также помогают обучающимся понимать, как физические законы применяются в реальной жизни.

Таким образом, мобильные устройства становятся мощными инструментами для сбора данных, проведения экспериментов и анализа, что усиливает познавательную активность учащихся.

Геймификация образовательного процесса. Геймификация обучения — это использование игровых элементов в образовательном процессе, что помогает значительно повысить мотивацию и вовлеченность учеников. В контексте физики можно создать виртуальные квесты, научные викторины или игры, где учащиеся решают задачи, проводят виртуальные эксперименты или соревнуются друг с другом, применяя физические знания.

Игровые элементы, такие как баллы, награды и уровни сложности, помогают студентам осваивать материал в более непринужденной, но все же образовательной атмосфере. Такой подход повышает интерес к предмету и стимулирует активную работу учащихся.

3D-печать и моделирование физических объектов. 3D-печать предлагает уникальные возможности для создания наглядных моделей физических объектов, процессов и явлений. Напечатанные модели атомов, молекул, механических устройств или законов оптики помогают учащимся визуализировать абстрактные теории. Например, изучая законы механики, ученики могут распечатать различные механизмы и исследовать, как они работают в реальности.

Кроме того, 3D-принтеры позволяют создавать дидактические материалы для занятий, что дает возможность учителю не ограничиваться только книжными схемами, а использовать более наглядные и точные модели.

Использование искусственного интеллекта для адаптивного обучения. Искусственный интеллект открывает новые горизонты в индивидуализации образования. Системы на основе ИИ могут адаптировать программу обучения под потребности каждого ученика, предлагая дополнительные материалы или задания в зависимости от уровня знаний и прогресса ученика. Такие платформы как Khan Academy или другие системы с адаптивным обучением анализируют успехи учащегося и предлагают более сложные или упрощенные задания, что помогает каждому учителю эффективно работать с разными уровнями учеников.

ИИ также может использоваться для автоматической проверки и анализа ответов, что позволяет значительно сэкономить время и предоставить учащимся более быструю обратную связь.

Робототехника и программирование как практическое приложение физики. Робототехника и программирование активно внедряются в образовательный процесс, делая физику более интерактивной и практичной. Строительство и программирование роботов позволяет учащимся на практике применить законы механики, электричества и магнетизма, а также развивать навыки работы с техническими устройствами.

Использование робототехнических комплексов, таких как LEGO Mindstorms или Arduino, помогает детям понять, как теоретические знания реализуются в реальной жизни и дает возможность исследовать физические законы, строя модели и программы.

Инновационные технологии на уроках физики — это не просто модные тренды, а необходимый инструмент для создания нового образовательного опыта. Использование мультимедийных средств, виртуальных лабораторий, мобильных приложений, геймификации и других технологий делает процесс обучения более живым, интересным и глубоким. Важно, чтобы учителя не только осваивали эти технологии, но и умело внедряли их в учебный процесс, способствуя более глубокому пониманию и успешному освоению предмета. Инновации в физике открывают перед учениками новые горизонты, развивая их критическое и творческое мышление, а также готовят их к жизни в высокотехнологичном мире.

Использованная литература

1. Абдураимова С. Р. (2021). Инновационные методы преподавания физики в условиях цифровизации образования в Казахстане. Журнал «Педагогика и психология», 41.

2. Жанибекова А. М. (2020). Использование цифровых технологий в обучении физике в школах Казахстана. Вестник Казахского национального педагогического университета имени Абая, 62(2), 118.

3. Садыков М. Н. (2022). Применение виртуальных лабораторий для обучения физике в школе. Образование и наука, 103.
4. Тимофеева Л. С., Баймурзаева Г. К. (2020). Роль интерактивных технологий в преподавании физики. Современные проблемы науки и образования, 27.

IMPROVING STUDENTS' SPEECH CULTURE THROUGH ENGLISH FOLK TALES

Васкеева-Мамаева Оксана Вячеславовна
учитель английского языка
КГУ « Общеобразовательная школа № 16»
г. Караганда 2025

Введение

В докладе рассматривается авторская программа «Improving students' speech culture through English folk tales»,включающая следующие компоненты: аспекты развития речевой культуры у школьников посредством использования английских народных сказок, развитие лексики и грамматики, в том числе пассивного, методы и средства реализации программы и методические рекомендации в виде разработок поурочных планов. Таким образом, развитие речевой культуры особенно важно для изучающих английский язык, так как оно способствует не только успешной коммуникации, но и лучшему пониманию культурных особенностей языка и литературы. Сказки развивают воображение у детей, служат связующим звеном между воображением и реальным миром, ученик получает определенный социальный опыт. Многолетний опыт позволяет говорить о том, что изучение сказок привлекает детей, повышает мотивацию к изучению иностранного языка. Сказка, в свою очередь, влияет на их эмоциональное состояние: уменьшает тревогу и негативные проявления, дает пищу для восприятия, сопереживания и общения с любимыми персонажами, создает атмосферу страсти и радости.
Цели программы:
1. Определение роли сказки в изучении иностранного языка путем изучения технологии использования сказок на английском языке на уроках иностранного языка в средней школе;
2. Рассмотрение образовательных возможностей сказки;
3. Определение места применения сказки на английском языке на уроках иностранного языка;
4. Анализ методики использования сказки на английском языке на уроках иностранного языка.;
Задачи программы:

- Изучение специфики английских народных сказок;
- Подбор и анализ подходящих текстов для образовательной работы;
- Определение жанровых и лингво-психологических особенностей сказки как учебного материала при обучении;
- Разработка методик и упражнений для активного использования сказок в учебном процессе;
- Организация учебной деятельности учащихся по технологии совместного обучения;
- Формирование коммуникативных навыков на основе деятельностного подхода через оригинальные материалы (сказки).

Специфика программы связана с формированием лингвистической компетенции. Лингвистические компетенции включают фонетику, лексику и грамматику. Преподавание английской грамматики учитывает не только знание форм и принципов соединения слов, но и знание структур для построения речи. Грамматику невозможно выучить без лексики, не зная слов и их значения. В связи с этим очевидно, что знакомство с сказкой и ее анализ должны сопровождаться изучением грамматических явлений. Таким образом, курс должен строиться по системно - языковому принципу, в котором последовательно изучается грамматическая система языка, нормы грамматического употребления и устная литературная речь.

Основная часть

Следуя системно-языковому принципу, необходимо развивать как грамматические навыки, так и устную речь в связке с лексическими единицами. Таким образом, с помощью английских сказок можно реализовать несколько методов для развития навыков у школьников:

1. Чтение и анализ текста

Цель: Развить навыки чтения и понимания текста, расширить словарный запас.

В разработанных поурочных планах особое место занимает чтение и анализ текста на уроке и далее в соответствии с текстом ученикам предоставляется задание, которое проверяет уровень понимания текста

1. Read the text and choose the right answer to the question.What is the text about?
a) a Frog and two Ducks b) a Frog and three Ducks c) a Frog and four Ducks

2. Read the text again .Complete the sentences according to the text:
a) Long, long ago there lived.....
b) The Frog liked to talk very much, and she liked the Ducks.....
c) They went to the Frog to.....
d) The Frog was so unhappy that at last the Ducks said .....
e) Then they took the ends of the stick, and the Frog took .....
f) Then they came over a village.....
g) She opened her mouth =.....

2. Работа с лексикой и выражениями

Цель: Обогатить словарный запас учащихся, познакомить их с идиомами, фразовыми глаголами, характерными для сказок и не только

На каждом уроке представлена новая лексика с переводом для лучшего усвоения текста и далее укрепления использования этих слов в долгосрочной памяти учеников.

3. Ролевые игры и постановка сцен

Цель: Развить разговорные навыки, креативность. Ученикам предлагается пересказать текста с точки зрения разных персонажей или же разыграть какие-то сцены или фрагменты из сказки

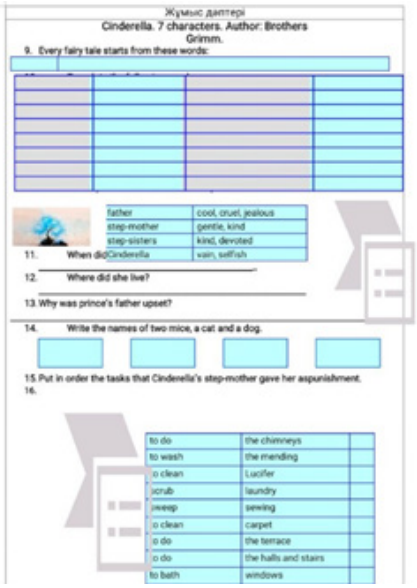
4. Игра в «вопрос-ответ» по тексту

Цель: Развить навыки восприятия и понимания текста. Ученики в игровой форме задают вопросы по тексту, тем самым учитель увидит у кого из учеников присутствуют проблемы с пониманием текста

5. Метод визуализации учебного материала

Цель: Облегчить запоминание информации

К каждому тексту прилагаются картинки, которые могут помочь ученикам в запоминании текста и построении логических и ассоциативных рядов.

Жұмыс дәптері
Cinderella. 7 characters. Author: Brothers Grimm.
9. Every fairy tale starts from these words:

father	cool, cruel, jealous
step-mother	gentle, kind
step-sisters	kind, devoted
	vain, selfish

11. When did Cinderella
12. Where did she live?
13. Why was prince's father upset?
14. Write the names of two mice, a cat and a dog.
15. Put in order the tasks that Cinderella's step-mother gave her aspunishment.
16.

to do	the chimneys
to wash	the mending
o clean	Lucifer
scrub	laundry
sweep	sewing
o clean	carpet
o do	the terrace
o do	the halls and stairs
to bath	windows

6. Комплексные рабочие листы для анализа текста и работы с лексикой

Цель: Развить навыки работы с лексикой и анализа текста

К программе прилагаются несколько комплексных рабочих листов к определенным текстам. Рассмотрим на примере рабочего листа к сказке «Cinderella»

Также стоит отметить, что в программе используются различные виды упражнений: fill in the gaps, match the words with the meaning, retell the story, decide if the sentence is true or false и т.д.

Данные методы имеют большое влияние на уровень развития речевой культуры у учеников, посредством чтения сказок на английском языке вырабатываются не только речевые компетенции, но и навыки работы с лексическим и грамматическим материалом, культурное обогащение.

Заключение

Таким образом, использование английских народных сказок в обучении – это не только эффективный, но и увлекательный способ развивать речевую культуру студентов. Они позволяют превратить изучение языка в творческий процесс, который стимулирует интерес, мотивирует к практике и помогает студентам чувствовать себя уверенно в устном общении. В дальнейшем можно расширять использование данного метода, включая современные интерактивные технологии – мультимедийные презентации, анимационные версии сказок, а также международные проекты, где студенты могли бы рассказывать сказки носителям языка.

Методические рекомендации для педагогов:

1. Выбирать сказки и объем информации для анализа необходимо отталкиваясь от уровня подготовки детей и их возрастных особенностей
2. Разделяйте учеников на малые группы и предлагайте разыгрывать сценки и анализировать сказки

3. Презентуйте лексический и грамматический материал с помощью наглядного материала и частого использования конструкций и слов как в тексте, так и в собственной речи
4. Задавайте вопросы для развития критического мышления на этапе обсуждения сказки
5. Используйте различные виды упражнений для анализа текста

Список использованных источников:

1. Improving students' speech culture through English folk tales составители: Васкеева-Мамаева Оксана Вячеславовна/Карагандинская область область, 2024.
2. Английские народные сказки: Кн. для чтения в 6 кл. шк. с преподаванием ряда предметов на англ. яз. / сост. В. А. Верхогляд. — М.: Просвещение, 1985. — 127 с
3. Best Fairy Stories of the World. — CRW Publishing Limited, 2010.

РАЗВИТИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

Вечеркина Татьяна Петровна
ГКП на ПХВ "Гимназия № 6" акимата г. Астаны
учитель математики, педагог - исследователь

Современное общество предъявляет высокие требования к математической грамотности. Умение анализировать данные, интерпретировать графики, решать прикладные задачи и использовать математические инструменты в повседневной жизни становится важным навыком. Согласно международным исследованиям, успешность человека во многом определяется его способностью мыслить логически, работать с количественной информацией и принимать обоснованные решения.

Математическая грамотность – это не просто знание формул и правил, а способность человека формулировать, применять и интерпретировать математические концепции в различных контекстах. Это умение решать практические задачи: управлять личными финансами, анализировать статистические данные, оценивать вероятности и использовать математические инструменты для принятия решений. Таким образом, математическая грамотность выходит за рамки школьного курса и становится неотъемлемой частью успешной жизни.

Формирование математической грамотности школьников является одной из задач моего педагогического опыта. Я убеждена, что развитие этой компетенции способствует успешной адаптации учащихся в обществе, а также подготовке их к будущей профессиональной деятельности. В своей работе я делаю особый акцент на развитие математической грамотности через решение практических задач, приближенных к реальной жизни. Например, в 6-х классах я предлагаю учащимся задачу по расчету семейного бюджета, где они должны распределить доход семьи на обязательные расходы, сбережения и развлечения. Другой пример – расчет скидок и итоговой стоимости покупок в магазине.

В своей работе я учитываю индивидуальные особенности учащихся, предлагая сильным ученикам более сложные задачи олимпиадного уровня,

а тем, кому нужна дополнительная поддержка, объясняю материал с использованием наглядных схем и пошаговых инструкций. В моей школе также практикуется наставничество, когда старшие школьники помогают младшим осваивать сложные темы. Для повышения мотивации к изучению математики в классах среднего звена я использую игровые методы, организовываю математические квесты, использую настольные игры.

Методы и подходы которые я использую при развитии математической грамотности обучающихся.

Контекстное обучение. Связь математических понятий с реальными ситуациями: расчеты в быту, финансовая грамотность, анализ информации из СМИ, практическое применение математических моделей. Например, учащиеся могут рассчитывать стоимость коммунальных услуг, определять, сколько денег потребуется на продукты в месяц, или анализировать рост цен на товары.

Решение практико-ориентированных задач. Умение учащимися применять математические инструменты для решения реальных проблем. Например, они могут рассчитать, какую сумму необходимо ежемесячно откладывать для достижения финансовой цели, или определить, насколько выгодна та или иная инвестиция, сравнивая проценты по вкладам в разных банках.

Использование цифровых технологий. Интерактивные симуляции, онлайн-платформы и приложения делают обучение более наглядным и увлекательным. Например, использование платформы GeoGebra помогает визуализировать математические зависимости, а калькуляторы процентных расчетов позволяют моделировать кредитные выплаты и накопления.

Проектная деятельность. Проведение опросов, анализ данных и подготовка презентаций помогают учащимся применять знания на практике и развивать аналитическое мышление. Например, проект “Какой тариф на мобильную связь выгоднее?” позволяет учащимся самостоятельно анализировать предложения операторов и выбирать оптимальный вариант.

Развитие критического мышления. Анализ графиков, выявление ошибок в расчетах, работа с разными источниками информации способствуют осознанному подходу к математике. Например, можно предложить учащимся проанализировать статистику, опубликованную в СМИ, и выявить возможные манипуляции с данными.

Сейчас я завершаю работу над авторской программой факультативного курса по математической грамотности для 6-х классов. Один из модулей программы “Числа и вычисления в реальной жизни”. В рамках этого модуля учащиеся решают задачи, связанные с личными финансами, анализом скидок, процентными расчетами, кредитами и налогами. Такой формат обучения помогает детям увидеть практическую ценность математики и осознанно применять знания в повседневной жизни. Например:

занятие по теме «Проценты в повседневной жизни»

Цель: применение вычислений процентов в реальных ситуациях.

Ожидаемые результаты: учащиеся смогут находить проценты от числа, рассчитывать скидки и налоги.

Ход занятия:

1. Организационный момент – приветствие, настрой на урок.
2. Актуализация знаний – обсуждение: “Где мы встречаем проценты?” Примеры из жизни.
3. Повторение материала – пояснение понятия процента и способов вычисления.
4. Практическое задание:

1: Рассчитайте стоимость покупок в магазине с учетом скидки 15% и дополнительной акции «Купи 2 — получи 3».

2: Составьте семейный бюджет на неделю, используя таблицу расходов, учитывая коммунальные услуги, питание и транспорт. Какой процент из бюджета уходит на питание в месяц?

3: Сравните стоимость двух товаров при разных акциях и сделайте вывод, какая покупка выгоднее.

4: Определите, сколько времени нужно, чтобы накопить денег для покупки велосипеда стоимостью 30 000 тенге, если откладывать по 2% от этой стоимости в неделю.

5: Рассчитайте налог на доход в размере 13% с зарплаты в 145 000 тенге и найдите сумму, которую человек получит на руки.

6: Определите выгодность различных тарифов мобильной связи на основе предложенной таблицы.

5. Групповая работа: Составление списка покупок на сумму 10000 тг с учетом скидок.
6. Рефлексия и обратная связь – учащиеся делятся выводами.

Критерии оценивания: точность расчетов, участие в обсуждении, правильность оформления решений.

Дополнительные материалы: таблица со скидками в разных магазинах, карточки для парной работы.

Формирование и развитие математической грамотности школьников – это сложный, но увлекательный процесс, требующий комплексного подхода. Благодаря использованию современных технологий, игровых методов и межпредметных связей мне удаётся мотивировать учащихся и повышать их интерес к математике. В дальнейшем я планирую усилить профориентационную работу, развивать междисциплинарные проекты и расширять сотрудничество с коллегами Я убеждена, что только совместными усилиями мы сможем обеспечить качественное математическое образование для наших учеников!

Список литературы:

1. Министерство образования и науки Республики Казахстан. Государственный общеобязательный стандарт среднего образования. – Астана, 2023.

2. Приказ Министерства образования РК №130 "Об утверждении типовых учебных программ".
3. OECD. PISA 2022 Results: Mathematics Literacy.
4. TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science. IEA. – [Электронный ресурс]. URL: https://www.iea.nl/
5. Кульбаева А.Б. Методы формирования функциональной грамотности школьников.
6. Смагулова Л.Т. Практико-ориентированные задания в обучении математике.
7. Ермекова С.Ш. Применение цифровых технологий для развития математической грамотности школьников.

ҚҰРА,БҰРА!» ОЙЫНШЫҒЫ

Әбдікерімова Балжан Советқызы
№32 «Ботақан» бөбекжай - бақшасы
қазақ тіл мұғалімі

Кіріспе

Балалардың дамуы мен шығармашылық қабілетін жетілдіруде ойыншықтардың маңызы зор. Әсіресе, құрастыруға негізделген ойыншықтар балалардың логикалық ойлауын, қол моторикасын және қиялын дамытуға ықпал етеді. Солардың бірі – "Құра,бұра!" ойыншығы."Құра,бұра!" – ағаштан жасалған құрастырмалы ойыншық, ол баланың инженерлік қабілетін дамытып, түрлі пішіндерді құрастыруға мүмкіндік береді. Бұл ойыншық баланың моторикасын жетілдірумен қатар, оның кеңістіктік ойлауын жақсартады. Сонымен қатар, ол экологиялық таза материалдан жасалғандықтан, қауіпсіз және ұзақ мерзімді пайдалануға жарамды. Бұл жұмыста "Құра,бұра!" ойыншығының ерекшеліктері, оның бала дамуына әсері және ойыншықтың маңызы қарастырылады.

Өзектілігі

Қазіргі заманғы балалар ойыншықтары көбінесе пластиктен жасалып, дайын формада ұсынылады, бұл олардың шығармашылық және инженерлік ойлау қабілеттерін шектей алады. Ал "Құра,бұра!" ойыншығы – баланың өз қолымен құрастырып, түрлендіруіне мүмкіндік беретін экологиялық таза өнім. Бұл ойыншықтың өзектілігі–оның балалардың логикалық ойлауын, қол моторикасын және шығармашылық қабілеттерін дамытудағы рөлінде.

Сонымен қатар, ойыншық табиғи материалдардан жасалғандықтан, балалардың денсаулығына қауіпсіз.

Мақсаты

"Құра,бұра!" ойыншығының ерекшеліктерін талдау және оның балалардың дамуына тигізетін әсерін зерттеу.

Міндеттері

"Құра,бұра!" ойыншығының құрылымын және жасалу ерекшеліктерін сипаттау.Оның балалардың когнитивті және моторикалық дағдыларын дамытудағы рөлін анықтау.Ойыншықтың экологиялық және педагогикалық маңыздылығын қарастыру.

Оқыту тәжірибесінің әдістері мен тәсілдері

"Құра,бұра!" ойыншығы баланың шығармашылық және танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталған, сондықтан оны оқытуда әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануға болады. Төменде тиімді әдістер сипатталған.

1. Көрнекі-тәжірибелік әдіс Бұл әдіс баланың ойыншықпен тікелей жұмыс істеуін қамтиды.

Көрнекі үлгі көрсету: Мұғалім немесе ата-ана ойыншықтың қалай құрастырылатынын көрсетеді.

Қолмен жұмыс: Балалар бөлшектерді біріктіріп, өз бетімен құрастыруды үйренеді.

2. Проблемалық оқыту әдісі Бұл әдіс арқылы балалардың сыни ойлауын және шешім қабылдау қабілеттерін дамытуға болады.

Мәселе қою: Балаларға ойыншықтан белгілі бір

құрылымды (көліктің дөнгелегін құрау) жасау тапсырмасы беріледі.

Шешім іздеу: Балалар өз бетінше немесе топпен бірге шешім тауып, түрлі нұсқаларды қарастырады.

Нәтижені талдау: Жасаған құрылымдарын талқылап, қай бөліктер жақсы жұмыс істегенін, қайсысын жақсартуға болатынын анықтайды.

3. Ойын әдісі. Балалар ойын арқылы оңай үйренеді, сондықтан "Құра,бұра!" ойыншығын қолдану барысында әртүрлі ойын тәсілдерін қолдануға болады.

4. Түсіндірме-көрнекілік әдісі Бұл әдіс балалардың тыңдау, көру және іс-әрекет жасау арқылы үйренуін қамтамасыз етеді.

Бейнематериалдар көрсету: Ойыншықтың қолдану тәсілдерін бейнелер арқылы көрсету.

Қадамдық нұсқаулық: Балаларға суреттелген нұсқаулықтар беріліп, сол бойынша құрастыру ұсынылады.

Тәжірибелік көрсету: Мұғалім ойыншықты қалай пайдалану керектігін практика жүзінде түсіндіреді.

5. Топтық және жеке жұмыс әдістері. Жеке жұмыс: Әр бала ойыншықты өз бетімен құрастырып, өзінің ойлау қабілетін дамытады.Топтық жұмыс: Балалар бірігіп, күрделі құрылымдарды жасайды, бұл олардың қарым-қатынас дағдыларын жетілдіреді. Екі-үш бала бірге жұмыс істеп, бір-біріне көмектеседі.

Қолданылатын әдістерді талдау

"Құра,бұра!" ойыншығын оқыту барысында әртүрлі әдістер қолданылды. Әр әдістің тиімділігі мен артықшылықтарын қарастырып, олардың бала дамуына ықпалын талдайық.

1. Көрнекі-тәжірибелік әдіс Талдау:Бұл әдіс балалардың ойыншықты өз қолымен құрастыруына мүмкіндік береді. Олар бөлшектерді ұстап көріп, біріктіріп, олардың қалай жұмыс істейтінін тәжірибе жүзінде зерттейді.

Артықшылықтары:

-Баланың қимыл-әрекет дағдыларын дамытады.

-Логикалық ойлау мен кеңістіктік түсінігін жақсартады.

- Балалар ойын арқылы қызығып үйренеді.

Кемшіліктері:

- Кейбір балаларға нұсқаулықсыз құрастыру қиын болуы мүмкін.

-Қателіктерден сабақ алу үшін мұғалімнің бағыттауы қажет. 1. Әдістер мен технологиялар "Құра,бұра!" ойыншығын оқытуда көрнекі-тәжірибелік, ойын, проблемалық оқыту, түсіндірме-көрнекілік және топтық жұмыс әдістері қолданылды.

2. Жұмыс нәтижелері Балалардың моторикасы, логикалық ойлауы, шығармашылық қабілеттері дамыды.

Қиындықтар: кейбір балаларға қосымша бағыт-бағдар қажет болды.

3. Оқу процесіндегі мысалдар Балалар бөлшектерді құрастырып, ауыл шаруашылығына керекті көлікті құрады.

Топтық жұмыс кезінде өзара көмектесу байқалды.

4. Қорытынды және ұсыныстар Қолданылған әдістер тиімді болды, бірақ жекелеген балаларға қосымша қолдау қажет.Әріптестерге оқытуды ойын арқылы жүргізуді және бүлдіршіндердің қызығушылығын арттыру үшін интерактивті тәсілдерді қолдануды ұсынамыз.

Қорытынды: Қорытындылай келе, "Құра,бұра!" ойыншығын оқу процесінде пайдалану – балабақша балаларының шығармашылық қабілетін, логикалық ойлауын және техникалық дағдыларын дамытуға ықпал ететін тиімді әдістердің бірі. Бұл әдіс балалардың ойыншықты өз қолымен құрастыруына мүмкіндік береді. Олар бөлшектерді ұстап көріп, біріктіріп, олардың қалай жұмыс істейтінін тәжірибе жүзінде қолданды.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ХИМИЯ ЕСЕПТЕРІН ШЫҒАРУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ

Ералина Гүлдерай Ильясқызы
Құйлыс жалпы білім беретін
орта мектебінің химия пәні мұғалімі

Мектептегі балалар – мемлекет болашағы. Қазіргі мектеп қабыр¬ғасында отырған әрбір қаракөздің білімді, бәсекеге қабілетті болуынан болашағымызды, ұлтымыздың ертеңін елестетеміз. Алоқушыныңбілімдіболуыәріненмұғалімніңкәсі¬би деңгейі мен шығармашы-лығына байланысты. Қазіргі таңда тәуелсіз еліміздің көк байрағы жоғары тұрғанда біздің жастарымыздың кез-келген мамандық иесі ата¬нуына толық мүмкіндіктер қарас¬тырылған. Ол үшін әр оқушы тек бір ғана асу туралы , яғни ұлттық бірыңғай тестілеуден жоғары көрсеткіш көрсету туралы ойлануы тиіс. Ғылымның қай саласы бол¬сын ұстаз қауымы алдына зор міндет¬тер жүктейді. Соның ең бастысы – сапалы білім мен саналы тәр¬бие беру барысында оқушыларды ҰБТ- ға дайындау болып табы¬лады. ҰБТ- ға дайындау мұғалім¬нен үлкен білімділік, ұстамдылық және қажырлы жұмысты талап етеді. ҰБТ қазіргі кезден өзін-өзі ақтаған, оқушы білімін нақты бағалайтын жүйе болып саналады. ҰБТ туралы толық ақпар бастауыш сатыдан өткен әрбір оқушыға беріле отырып, маман¬дық таңдауда бағыт-бағдар берілуі тиіс. Химия пәнінен ҰБТ ге дайындау барысында оқушылардың жас ерекшелігі мен зейіні, тапсырмаларды есте сақтау қабілеті ескеріледі. Сонымен қатар химия пәнінде есептер шығаруға тура келетіндіктен, оқушының уақытты тиімді пайдалана білуге жаттықтыру керек. Ал уақытты тиімді пайдалану үшін оқушының ауызша есептеуге қабілеті болуы керек. Сонымен қатар, оқушыны ауызша есептеуге жаттықтыруға болады. Осы мақалада мен өз тәжірибемнен кейбір есептердің шығарылу жолдарын ұсынамын. Жалпы химиялық есептердің төмендегідей түрлері кездеседі:

1. Элементтің периодтық жүйедегі орнын анықтау /периодтық кестесіз/;
2. Химиялық формулалар бойынша есептеулер жүргізу;
3. Химиялық реакция теңдеулері бойынша есептеулер жүргізу;
4. Ерітінді. Еріген заттардың массалық үлесі бойынша есептеулер жүргізу;
5. Қоспа. Бастапқы заттар құрамындағы қспалары болған жағдайдағы есептеулер;
6. Металдардың электрхимиялық кернеу қатарын пайдалана отырып есептеулер шығару;
7. Химилық реакция теңдеулерін теңестіру;
8. Органикалық реакциялар мен заттар арқылы жүргізілетін есептеулер
9. Белгісіз заттың формуласын табу және т.б.

• Элементтің периодтық жүйедегі орнын анықтауда оқушының есте сақтау қабілеті жоғары болуы шарт. Мұнда мен оқушыларға әр период бойынша элементтердің санын жаттатып, естерінде қалуына жағдай жасадым. 1-мысал, реттік нөмірі 16 элементтің периодтық жүйедегі орнын анықтаңыз. Есептейміз, I периодта 2 элемент, II периодта 8 элемент ал III периодта 8 элемент болса, 2+8+8 = 18 болады. Демек нөмірі 16 элемент III периодта орналасқан. Енді топ номірін есептейміз: I және II периодтағы элементтердің санын қоссақ, 2-8 =10 ; 16-10=6 демек элемент 6 топта орналасқан. Жауабы: Нөмірі 16 элемент III периодта, 6 топта орналасқан. 2-мысал, реттік нөмірі 50 элементтің периодтық жүйедегі орнын анықтаңыз. Есептейміз, I периодта 2 элемент, II периодта 8 элемент, III периодта 8 элемент, IV периодта 18 элемент, V периодта 18 элемент болады. Мұнан, 2+8+8+18+18 =54 шығады. Демек іздеп отырған элемент V периодта орналасқан. Енді элементтің топ нөмірін анықтау үшін V периодтағы 18 элементті еске ала отырып есептеу жүргіземіз. V периодта 2 қатар бар, 1 – інде 10 элемент болса, 2-інде 8 элемент бар. Жалпы 54 – тен V периодтың 18 элементін алып тастап алғашқы 4 периодтағы 36 элементті 50 – ден аламыз: 50 – 36 = 14шығады. Осы 14 –тің 10 –ы 1-ші қатардан болса: 14-10 =4 шығады, демек ізделініп отырған элемент 4 топтан. Жауабы: нөмірі 50 элемент V периодтың 4 топтың элементі.

- Кейбір химиялық реакция теңдеулері бойынша берілген есептеулерді жүргізуде оқушына ауызша шығаруға үйретуге болады. Мұнда жеңіл есептерден бастасаңыз болады.

1-мысал, /4173нұсқа, 2013ж/ 4,6 г натрий металы этил спиртімен әрекеттескенде түзілетін сутектің (қ.ж) көлемін анықтаңыз.

Алдымен реакция теңдеуін жазып аламыз:

$2Na + 2C_2H_5OH = C_2H_5ONa + H_2$

Оқушыға ауызша есептетіңіз, реакция бойынша 2 моль натрийдің массасы 46 г/моль тең, ал қалыпты жағдайдағы көлем 22,4 тең. Олай болса,

46 - 22,4

4,6 - x болады. 46- дан 4,6 10есе кіші болса, онда табайын деп отырған х мәні де 22,4 –тен 10есеге кіші болуы тиіс. Демек, Х= 2,24 тең.

Осындай қарапайым есептеулерден бастап, күрделісіне қарай жылжуға болады. Мұнда оқушыңыз уақытты үнемдей алумен қатар, өзінің де ауызша есептеу кабілетін арттырады. Мұндай есептеулер жүргізу арқылы оқушыңыз есептеуіш машинаға /калькуляторға/ тәуелді болмайды. Бұл есептеу әдістерін 8-9 сынып оқушыларына да күнделікті сабақ кезінде есептер шығаруда қолдансаңыз болады.

2-мысал, /4173нұсқа, 2013ж/ 1,6 г темір/III/ оксидін алу үшін қажетті темір /III/ гидроксидінің массасын анықтаңыз.

$2Fe(OH)_3 \rightarrow Fe_2O_3 + 3H_2O$

Ауызша есептейміз:

Реакция теңдеуі бойынша: $Mr(2Fe(OH)_3) = 214$ $Mr(Fe_2O_3) = 160$

214 - 160

X - 1,6 болады. Егер 160- тан 1,6 неше есе кіші болса, 214 тен х – тің мәні де сонша есе кіші болады. Жауабы: 2,14

3-мысал: 2 моль метан жанғанда 1604кДж жылу бөлінген болса, химиялық реакцияның жылу эффектісі: $CH_4 + 2O_2 = CO_2 + 2H_2O + Q$

Ауызша есептейміз егер 2моль метан жанғанда 1604 кДж жылу бөлінген болса, 1 моль метан жанғандағы жылу мөлшерін анықтаймыз:

1604кДж / 2=802кДж, Жауабы: 802 кДж

- Күрделі химиялық реакция теңдеулерін теңестіріп, коэффициенттерінің қосындысын табу кез – келген нұсқада кездеседі. Мұның тиімді әдісі электрондық – баланс теңдеуін құру екенін ескере отырып, осы әдісті пайланамыз:

1-мысал: $HCl + MnO_2 \rightarrow Cl_2 + MnCl_2 + H_2O$ теңдеуіндегі барлық коэффициенттер қосындысы:

Алдымен теңдеудегі тотығу дәрежесі өзгеріп тұрған элементтерді тауып, жазамыз:

$\overset{-1}{2Cl} - 2e \rightarrow \overset{0}{Cl_2}$ 1

$\overset{+4}{Mn} + 2e \rightarrow \overset{+2}{Mn}$ 1

$\overset{-1}{HCl} + \overset{+4}{MnO_2} \rightarrow \overset{0}{Cl_2} + \overset{+2}{MnCl_2} + H_2O$ | электронды – баланс теңдеуін құрамыз:

$2HCl + MnO_2 \rightarrow Cl_2 + MnCl_2 + H_2O$

Жауабы: 2+1+1+1+1= 6

2- мысал: $H_2S + KMnO_4 + H_2SO_4 \rightarrow S + MnSO_4 + K_2SO_4 + H_2O$ теңдеуіндегі барлық коэффициенттер қосындысы:
Алдымен теңдеудегі тотығу дәрежесі өзгеріп тұрған элементтерді тауып, жазамыз:

$$\overset{-2}{H_2S} + \overset{+7}{KMnO_4} + H_2SO_4 \rightarrow \overset{0}{S} + \overset{+2}{MnSO_4} + K_2SO_4 + H_2O$$

$$\begin{array}{l|l} \overset{-2}{S} - 2e^- \rightarrow \overset{0}{S} & 5 \\ \overset{+7}{Mn} + 5e^- \rightarrow \overset{+2}{Mn} & 2 \end{array}$$

$5H_2S + 2KMnO_4 + 3H_2SO_4 \rightarrow 5S + 2MnSO_4 + K_2SO_4 + 8H_2O$

- Белгісіз заттың формуласын анықтау бойынша есептеулер жүргізуде де оқушыға есептің тиімді шығарылу жолдарын ұсыну маңызды.

1-мысал: /3211 нұсқа/ Зат құрамында 80% көміртегі бар, ал сутегі бойынша тығыздығы 15-ке тең көмірсутектің формуласын анықта.
Егер заттың молекулалық массасы $15 \times 2 = 30$ болса, ең тиімдісі жауаптардың ішінен молекулалық массасы 30-ға тең қосылысты табу болып табылады. Ол C_2H_6 болып табылады.
2-мысал: Сутек бойынша тығыздығы 22,5-ке тең, көміртегінің массалық үлесі – 0,533, сутегінің массалық үлесі -0,155 , азоттың массалық үлесі - 0,312 болатын қосылыстың молекулалық формуласы:
Бұл есепті де алдыңғы мысалдағыдай есептеулер жүргізуге болады:
Белгісіз заттың молекулалық массасы $2 \times 22,5 = 45$ шығады. Жауаптардың ішінен молекулалық массасы 45 тең қосылыс: C_2H_7N
Сонымен химия пәнінен ҰБТ - ге дайындауда ақпараттық технологияның да маңызы зор. Бүгінгі таңда ақпараттық технологияның өмірімізге терең енуіне байланысты химия Оның көмегімен химия кабинетінің мүмкіндігі жетпейтін зертханалық жұмыстар мен практикалық жұмыстарды орындауға мүмкіндік мол.сабақтарында компьютерлік техниканың мүмкіндіктерін толық пайдаланып, оқушыларға терең де тиянақты білім беруге мүмкіндік мол. Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, олардың ой-танымын кеңейтуге, өз бетінше шығармашылықпен, ізденімпаздықпен жұмыс жасауына мүмкіндік береді. Ал бұл өз кезегінде оқушыға мамандық таңдауда көмектеседі. Дәл қазіргі таңда әр оқушының алдында пән бойынша алған білімдерін ҰБТ кезінде тиімді қолданып, жоғары көрсеткіш көрсету міндеті тұр.
Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Химия есептері» Қ.Бекішев
2. «Химия мектепте» республикалық ғылыми - әдістемелік журнал.
3. «Химик анықтамалығы» республикалық ғылыми - әдістемелік журнал.
4. «Жоғары оқу орнына түсушілерге арналған химия» Г.П.Хомченко

Аннотация. В этой публикаций мною дана множество методов помогающих учителям средней школы по подготовке к единому национальному тестированию (ЕНТ) учеников 11 класса.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ИГРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ДОЦ

Ермуханова Асель Байбулатовна
методист научно-методического отдела РГКП
РУОЦ «Балдаурен»

Введение

Игра – это свободная деятельность, приносящая радость, удовлетворение ребят от возможности непринужденного состязания, преодоления первых трудностей, поражений и радости побед. Она способствует самоанализу достижения поставленных целей и самим ее непосредственным, непринужденным процессом, потому что это – ИГРА. Данный метод способствует развитию не только личностных качеств, но также способствует сплочению детского коллектива, учит детей анализу полученного результата по итогам выполнения правил игры, правильности занимаемой позиции себя по отношению к сверстникам, референтной группе, практике внутри коллективных отношений.

В игре всегда должен присутствовать принцип романтики, вызывающий интерес к жизни ребят, который создает хорошее настроение в коллективе, помогает развитию инициативы и энергии детей и подростков, стимулирует личностный рост их общественной активности.

Игра имеет соревновательный, активный, творческий характер, радует ребят, так как доставляет им удовольствие в непосредственной деятельности пробовать себя в разных ситуациях. В игре дети по своей воле, подражая взрослым, берут на себя их роли, иногда по-своему, творчески развивают сюжет, по-своему используют подручный и игровой материал, и игрушки.

Соревнования – метод организации и стимулирования активной деятельности детей, в основе которого участие за достижение лучших результатов, развитие стремления к общему успеху, завоеванию первенства и авторитета у сверстников, бескорыстной радости и гордости за коллектив.

Соревновательный дух игры порождает активность, задор, вызывает чувство радости, гордости за достигнутые успехи, содействует общему эмоциональному подъему в детском коллективе. Игра способствует достижению единения коллектива, его сплоченности. Грамотное использование соревновательного метода в игре способствует развитию и росту нравственных качеств личности, межличностного общения, стимулирует деятельность детей на достижение единого положительного результата и участия в нем каждого члена коллектива. Воспитательная эффективность игры как метода воспитания обеспечивается в том случае, если педагог грамотно ставит цель, которую необходимо достичь его воспитанникам. Обеспечивает соответствие игры возрастным особенностям детей, их желаниям и возможностям, предоставляет право выбора, оказывает педагогическую помощь ребятам в самостоятельной организации игровой деятельности.

Важно, чтобы в процессе игр воспитывались толерантность, коллективизм, смелость, легкость, ловкость и другие ценностные моральные качества личности. Педагог должен прогнозировать результат игры, так как бывает, что некоторые игры вызывают у ребят излишний азарт, нездоровое соперничество, порождают грубость, жестокость, которых и так хватает сегодня в обществе. В таких случаях простой запрет обычно не достигает желаемого результата, гораздо важнее суметь своевременно переключить интерес и внимание детей на другие игры, увлечь их новой перспективой. Педагог обязан сделать анализ из сложившейся ситуации.

Современная педагогическая теория игры исследует то, как воздействует воспитание на становление игр, развивающих детей разных возрастов, с разными индивидуальными особенностями.

Руководствуясь этими принципами, пришла мысль создать программу не только для детских оздоровительных центров, но и для всех организаций работающих с детьми, в процессе реализации которой можно окунуться в атмосферу детства, в мир игротеки, мир, в котором жизнь – ИГРА.

Актуальность темы обусловлена тем, что современные дети мало времени проводят на свежем воздух, в играх, перестают интересоваться более активными видами досуга, отдавая предпочтение таким гаджетам, как смартфон, планшет и так далее. Общаясь в социальных сетях, зависимые от интернета, дети зачастую не имеют устойчивых дружественных связей в реальном мире. Им сложно заводить новые знакомства, завязывать личное общение.

Ценность игр заключается в том, что они создаются в развивающих целях. Благодаря их использованию можно добиться более прочных и осознанных знаний, умений и навыков. Дух

соревнования ускоряет умственные процессы, рождает познавательную активность, заряжает чувством, ведет к сильным эмоциональным переживаниям. Развивается сообразительность, умение самостоятельно решать поставленные задачи. Игра дает возможность решать различные педагогические задачи в игровой форме, наиболее доступной для детей.

Игры требуют воспитания в детях определенных привычек: аккуратности, понимания важности взаимопомощи, стремления к точности, красоте и др.

Разрабатывая игровую программу, мы составили для себя несколько положений в творческой игре, которые должны знать все взрослые, так или иначе соприкасающиеся с детьми:

- ребенок хочет играть;
- ребенок всегда немного играет;
- дети играют по-разному;
- ребенок играет в то, что он слышал и видел;
- ребенок «чувствует себя инициатором игры»;
- в жизни детей игра должна иметь первостепенное значение.

Актуальность проблемы, ее недостаточная разработанность способствовали разработке программы «Юный игротехник».

Цель программы:

предоставление возможности каждому ребенку испытать себя в различных видах деятельности и заявить о себе как о человеке, обладающем конкретными знаниями, способностями, навыками.

Задачи программы:

- обучение технике ведения игры;
- развитие умения применять на практике полученные знания;
- воспитание чувства коллективизма, атмосферы сотрудничества в процессе совместной деятельности.

Данная программа способствует развитию не только личностных качеств, но также способствует сплочению детского коллектива, учит детей анализу полученного результата по итогам выполнения правил игры, правильности занимаемой позиции себя по отношению к сверстникам, практике внутриколлективных отношений.

Дети должны уметь:

- работать в группе;
- разрабатывать и предлагать идеи различных игр;
- должны уметь преподнести игру так, чтобы вызвать к ней интерес и желание играть;
- наиболее активные участники должны попробовать себя в роли игротехника, ведущего игры.

Курс программы рассчитан на 11 часов.

Тематический план

№	Игроклассы	Кол-во часов теории	Кол-во часов практики
	Вводное занятие. Исторические предпосылки возникновения игр. Игры на знакомства		
	Рекомендации ведущему игры		
	Классификация игр		
	Национальные игры		
	Игры народов мира		
	Сюжетно-ролевые игры		
	Интеллектуальные игры		
	Подвижные игры		
	Психологические игры, тесты		
	Игра по станциям		
	Подведение итогов, награждение		

По итогам занятий проводится игра по станциям, в которой ведущими выступают сами дети. По завершению игры проводится анализ, подводят итоги всех занятий и все участники награждаются удостоверением «Юного игротехника».

Цель игры: Создание условий для творческого самовыражения каждого участника, дать возможность попробовать себя в роли игротехника, ведущего игры.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Есиркепова Сандугаш Кабидолдановна
Шығыс Қазақстан
облысы білім басқармасы
Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің
«№14 негізгі орта мектебі» КММ
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

«Ойын баланың алдынан өмір есігін ашып,
оның шығармашылық қабілетін дамытады
ойынсыз ақыл - ойдың қалыптасуы мүмкін
емес».
В.А.Сухомлинский

Кіріспе

Тіл үйрену мектеп жасына дейінгі кезеңнен басталады. Бұл жастағы балалар тілді үйренуге бейім, ересектерге еліктейді. Мектепке дейінгі балалық шақта мемлекеттік тілді ерте үйрену баланың жеке басының үйлесімді дамуына ықпал етеді.

Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес мемлекеттік тіл қазақ тілі болып табылады. Мемелекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына «Халық бірлігі және жүйелі реформалар-ел өркендеуінің берік негізі» Жолдауында: «Болашағын Отанымызбен байланыстыратын әрбір азамат қазақ тілін үйренуге ден қоюға тиіс. Бұл отаншылдықтың басты белгісі деуге болады» -деп, атап көрсетті.

Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі ұлттық бірегейлікті сақтауда маңызды рөл атқарады. Өзінің ұлттық мәдениетін, ата-бабаларының салт- дәстүрін сақтауға және дамытуға деген ұмтылыс ана тілін үйренудегі ұлттық сана-сезімнің айқын дәлелі.

Әр түрлі ұлт өкілдерінің балаларына мемлекеттік тілді

үйрету тілдік сананың жаңа жүйесін қалыптастырудың күрделі процесі болып табылады. Балаларда әлеуметтік қарым-қатынастың алғашқы дағдылары құрдастарымен қарым-қатынас кезінде қалыптасады. Мектепке дейінгі ұйымдар балаларды сөйлеуге үйретуде маңызды рөл атқарады.

Тілдерді ерте жастан үйрету баланың зияткерлік қабілетін дамытуға сонымен қатар, балаларды мемлекеттік тілге және өз елінің мәдениетіне баулуға мүмкіндік береді.

Негізгі бөлім

ҚР мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты балаларға 3 жастан бастап қазақ тілін оқытуды көздейді.

Балаларға мемлекеттік тілді үйрету ұйымдастырылған оқу қызметінде, күнделікті әрекеттерде ойын түрінде жүзеге асырылады. Ойын-жетекші әрекет және балаларды дамытудың негізгі құралы.Сабақта тиімді қолданылған ойын түрлері — мұғалімнің түсіндіріп отырған материалын оқушылардың аса зор ілтипатпен тыңдап, жемісті, сапалы меңгеруіне сенімді көмекші бола алады. Өйткені, кіші жастағы оқушылар жас ерекшеліктеріне байланысты ойынға өте ынталы келеді. Балалар тез сергіп, тапсырмаларды тез, әрі қызығып орындайтын болады. Ойын балалардың оқуға, еңбекке деген белсенділігін, қызығушылығын арттырудағы басты құрал. Ойын барысында балалардың белсенділігі, шығармашылығы дамиды. Ал мұғалімнің міндеті — балаларды ойынға өз қызығушылығымен, ынтасымен қатысуын қамтамасыз ету. Ойын мен адам мәдениетінің өзара байланысы ғылыми түрде анықталды. Олардың тұлғаны дамытудағы маңызы анықталды, оның психологиялық және әлеуметтік факторлармен келісімі жөнінде кең қарастырылуда. Ойын технологиялары әлі де білім беру саласында жаңа инновация болып табылады. Ойын технологиясын тілді жаңадан үйреніп келе жатқан өзге ұлт өкілдерін оқыту барысында қолдану өте тиімді. Жақсы ұйымдастырылып, сәтті пайдаланылған ойын сабақты түсіндіруде үлкен рөл атқарады.

Қазақ тілі сабақтарында жиі қолдануға болатын дидактикалық ойындар: «Енесін тап», «Жеміс-көкөніс жинау», «Ненің дәмі?», «Сиқырлы қоржын», «Бұл ненің дауысы?», «Бұл қашан болады?», «Не жақсы, не жаман», «Не артық?», «Дұрыс па, бұрыс па?», «Доппен ойын», «Дұрыс көрсет», «Дұрыс ата», «Кім көп сөз біледі?», «Телефон» т.б. ойындар. Қазақ тілі сабақтарында аталмыш ойындарды қолдану барысында балалардың тілдерін дамытумен қатар, ойлау, есте сақтау, шығармашылық қабілеттерін, зейінді дамиды.

Осындай ойын түрлері әсіресе қорытынды бөлімде қолдану сабақ барысында берілген жаңа сөздерді бекіту үшін қолданылады. Балаларға тілді ойынның көмегімен меңгерту, балалардың тілге деген қызығушылығын арттыруға ықпал етеді.

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін: ойын – оқу, ойын – еңбек, сонымен қатар, ойын олар үшін – тәрбиеленуінің күрделі түрі. Ойын арқылы мектеп жасына дейінгі балалар қоршаған ортаны таниды.

Қазақ тілін оқыту барысында келесі ерекшеліктерді ескеру қажет:

- тілді үйретуде сөзді ынтамен тыңдауды және айтуды, түсінуді қалыптастыру;
- қазақ тілін меңгерту ойын әрекеті негізінде құрылуы керек;

Айтылымды жетілдіру, сөздерді есту арқылы сөйлеуін жетілдіру үшін мынадай әртүрлі тәсілдер қолданылады:

педагогтің айтуына еліктеп, дыбыстар мен сөздерді дұрыс айту;

сөйлемдерді әр түрлі интонациямен (қуана, ренжулі, немқұрайлы) айту бойынша шығармашылық тапсырмалар беру.

Мектепке дейінгі жастағы балалармен қазақ тілін үйрену барысында тілдің дыбыстық мәдениетін меңгеру – балалардың белсенді сөздік қорын толықтырады, қарым-қатынас аясын кеңейтеді.

Дидактикалық ойындар қысқа мерзімді (10-20 минут) және берілген уақыт бойы ойыншылардың ақыл-ой белсенділігінің төмендемеуі, қойылған міндетке жетуге деген қызығушылықтың жоғалмауы маңызды. Бір баланың ғана міндеттерді шешіп, қалғандары әрекетсіз отыруына жол бермеген жөн.

Ойын оқу процесін ширатады, баланың оқуға деген ынтасын арттырады, сабақ қызықты өтеді. Ойын белгілі бір қабілеттердің қосындысы, оны былай көрсетуге болады: зейін + қабылдау + ес + ойлау + пайымдау. Ойынды халқымыз балаларын тәрбиелеуде ертеден пайдаланған. А.Байтұрсынов «...баланы ойынға үйрету, ойынға қатыстыру арқылы ойыны қайсы, үйретуі қайсы екенін балалар айырмастай, сезбестей етіп үйретуі керек» деген қағидасын басшылыққа алған жөн. Ойын тілүйрету әдісінің ерекше түрі. Ол үйренуді мәжбүр етпейді, баланың өз еркімен, ынтасымен орындалады.

Қорытынды

Қазақстанның болашағы бүгінен бастау алады. Сондықтан Қазақстанның өскелең ұрпақтарының бойында патриотизм мен азаматтық сезімді тәрбиелеу қажет. Осы сезімдерді тәрбиелеудегі маңызды фактор өз мемлекетінің тілін құрметтеу болып табылады. Балаларға мемлекеттік тілді үйрету бұл тілдік сана жүйесінің қалыптастырудың күрделі және көп аспектілі процесі.Балаға екінші тілді үйренуге неғұрлым ертерек мүмкіндік берілсе, нәтиже табысты және тиімді болады. Оларға қол жеткізу үшін педагог негізінен ойын және басқа да инновациялық технологияларды қолдана отырып, ұйымдастырылған оқу қызметін қызықты түрде өткізуі тиіс.«Қазақ тілі» ұйымдастырылған оқу қызметінде (бұдан әрі-ҰОҚ) бағдарламаның мазмұнын игеру балада коммуникативтік құзыреттілік негіздерін, дыбыстар мен сөздерді дұрыс айтуды қалыптастыруға, негізгі сөздер мен сөздік қорды жинақтауға ықпал етуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Кішібаева Д. Ұлттық ойындардың пайдасы.// Бастауыш мектеп, 2004. 2. Тұрыскелдина М.Т.Дене шынықтыру оқыту әдістемесі (3 сынып)-Алматы1999. 3. Мухина С., «Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы». Алматы, 1986. 4. Қаженбаева А.Е. Бала танымын ойынмен дамыту//Отбасы және балабақша, 2002, №1.-Б. 5. Алпысбаев Т. Қазақ халық әдебиеті. Т.3; Ертегілер.—Алматы, 1975. 6. Қазақстан республикасының 2011-2020 жылдары білім беру жүйесін дамыту бағдарламасы. 2011. 5-9б. 7. ҚР «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы заңы». 2002. 7-11б. 8. В.В.Воронковой. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе.

РОЛЬ РОЛЕВЫХ ИГР НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Есмуханова Гульнара Рашитовна
КГУ «Областная санаторная школа-интернат»
г.Актобе, учитель русского языка и литературы

Аннотация. Статья посвящена анализу роли ролевых игр на уроках русского языка и литературы как метода активного обучения, который способствует всестороннему развитию учащихся. Рассматривается, как ролевые игры помогают развивать речевые и коммуникативные навыки, углублять понимание литературных произведений, а также стимулировать мотивацию к учебе. Особое внимание уделяется влиянию таких игр на развитие критического мышления, креативности и эмоционального интеллекта школьников, а также на улучшение психологической атмосферы в классе. В статье показано, как ролевые игры помогают применять дифференцированный подход, стимулируя индивидуальные успехи учащихся, и способствуют более глубокому усвоению материала. Подчеркивается, что ролевые игры делают образовательный процесс не только более увлекательным и интерактивным, но и эффективным, создавая условия для активного вовлечения и творческого самовыражения.

Ключевые слова: ролевые игры, русский язык, литература, активное обучение, коммуникативные навыки, критическое мышление, мотивация, творческое развитие, дифференцированный подход, эмоциональный интеллект, психологическая атмосфера, увлекательное обучение.

Ролевые игры — это мощный и эффективный инструмент, который все чаще используется на уроках русского языка и литературы. Они помогают создать увлекательный и интерактивный процесс обучения, в котором ученики не только осваивают учебный материал, но и развивают личностные качества, коммуникативные навыки и креативность. Включение ролевых игр в школьное образование значительно повышает интерес учащихся к предметам, помогает глубже понять литературу и язык, а также способствует улучшению психологической атмосферы в классе.

Развитие речевых и коммуникативных навыков. Одним из важнейших аспектов ролевых игр является развитие речевых и коммуникативных навыков. На уроках русского языка учащиеся, принимая участие в ролевых играх, учат правильно строить предложения, грамотно использовать лексику и грамматику. Когда они вживаются в роли персонажей, они осваивают не только конкретные языковые структуры, но и учат навыки аргументации, ведения диалога и активного слушания. Ролевые игры, построенные на основе литературных произведений, способствуют глубже понять характер и мотивацию героев, что помогает ученикам не только учить язык, но и понимать его глубже, через призму эмоционального восприятия.

Глубокое погружение в литературные произведения.

Ролевые игры дают уникальную возможность «пожить» в мире литературы. Когда ученики разыгрывают сцены из произведений, они начинают лучше понимать и чувствовать персонажей, а также осваивают основные идеи и темы произведений. Вживание в роли героев помогает глубже осознать их мысли и чувства, а также анализировать их действия и мотивы. Такое активное вовлечение в сюжет развивает навыки анализа и интерпретации текстов, позволяет лучше усваивать произведения, будь то классика или современные авторы.

Повышение мотивации и интереса к предмету. Одной из самых значительных проблем, с которой сталкиваются преподаватели русского языка и литературы, является снижение интереса учащихся к учебному процессу. Ролевые игры становятся тем инструментом, который способен разбудить мотивацию учеников, сделать изучение языка и литературы не только полезным, но и увлекательным. Игра превращает урок в интерактивное занятие, где ученики сами становятся участниками событий, а не просто пассивными слушателями. Это пробуждает их интерес, помогает увидеть практическую значимость того, что они изучают.

Развитие критического мышления и креативности. Ролевые игры способствуют развитию критического мышления. Когда учащиеся разыгрывают сцены или обсуждают мотивацию героев, им приходится анализировать их действия, искать ответы на вопросы, а порой — придумывать новые развязки. Такое активное участие в процессе помогает развить способность к размышлениям, аргументации и логическому анализу. Кроме того, игры стимулируют творческое мышление: ученики могут интерпретировать персонажей по-своему, предлагать нестандартные решения конфликтов, что развивает их креативность и способность нестандартно мыслить.

Улучшение психологической атмосферы в классе. Ролевые игры положительно влияют на психологический климат в классе. Совместная работа в группах способствует сплочению учащихся, улучшению их коммуникации и взаимодействия. Это особенно важно для создания атмосферы доверия и взаимопонимания в коллективе. В процессе игры ученики становятся более открытыми, что позволяет укрепить связи между ними и учителем, а также помогает снизить уровень стресса, который может возникать при традиционном подходе к обучению.

Систематизация знаний и углубление понимания. Ролевые игры помогают учащимся систематизировать знания и углубить их понимание материала. Занятие, на котором школьники разыгрывают сцены или анализируют литературные произведения в контексте игры, позволяет им не только вспомнить ключевые моменты произведения, но и увидеть их в новом свете. Это способствует более глубокому усвоению и запоминанию материала, а также помогает легче переходить к более сложным аспектам языка и литературы.

Дифференцированный подход в обучении. Ролевые игры позволяют преподавателю использовать дифференцированный подход в обучении, учитывая различные потребности и способности учеников. Активные и уверенные дети могут взять на себя ведущие роли, а более скромные или неуверенные — поддерживающие. Это дает возможность каждому ребенку проявить себя в комфортных для него условиях, создавая благоприятную образовательную среду для всех.

Ролевые игры также играют важную роль в формировании у школьников навыков работы в команде и развитии социальной ответственности. В процессе выполнения заданий ученики учатся взаимодействовать друг с другом, принимать решения, учитывая мнение других, а также разделять ответственность за результат. Такой подход помогает не только в учебном процессе, но и в жизни, где умение работать в коллективе и учитывать мнения окружающих является важным качеством. В свою очередь, это способствует развитию лидерских качеств у учащихся, а также помогает формировать уважение к мнению других и развивать эмоциональную зрелость.

Ролевые игры на уроках русского языка и литературы — это не просто метод обучения, а целый подход, способствующий развитию всех важных компетенций школьников. Они помогают развивать речевые навыки, критическое мышление, креативность и умение работать в команде. Благодаря играм, литература и язык становятся не абстрактными понятиями, а живыми, понятными и интересными для каждого ученика. Ролевые игры открывают новые горизонты для образовательного процесса, делая его более динамичным, увлекательным и продуктивным.

Использованная литература

1. Айтқазина, Л. Х. Методика преподавания русского языка и литературы в школе: Практическое руководство для учителей. – Алматы: Издательство «Қазақ университеті», 2023. – 157-163 с.

2. Баянова, Г. М. Психология и педагогика: Роль активных методов обучения в образовательном процессе. – Алматы: Издательство «Мектеп», 2020. – 212-215 с.

3. Жаксылыкова, Н. Ж. Инновационные технологии в преподавании литературы в школе. – Алматы: Издательство «Өнер», 2020. – 75-80 с.

4. Сулейменова, А. С. Современные методы обучения русскому языку в школе: теория и практика. – Алматы: Издательство «Қайнар», 2021. – 88-92 с.

5. Турысбекова, Р. К. Ролевые игры как средство развития коммуникативных навыков на уроках русского языка. – Астана: Издательство «Елорда», 2022. – 27-31 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

7 – 9 СЫНЫП АЛГЕБРАСЫ КУРСЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ БАҒЫТТЫ ДАМЫТУ

Жолдвай Жаналған
Нұресіл ауылы Жалпы
орта білім беретін мектебі
математика пәнінің мұғалімі
Ақмола облысы Целиноград ауданы
Нұресіл ауы

Математика сабағындағы функционалдық бағыттылыққа мыналар жатады:

1. Математика – ғылым болмысынан балама ұғымдар. Сондықтан да математика барлық ғылымдардың логикалық негізі – күре тамыры ретінде қарастырылады.
2. Математика ең алдымен оқушылардың дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады және оны шыңдай түседі.
3. Ауызша, жазбаша қабілеттерін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетін шыңдайды.
4. Математика әлемде болып жатқан түрлі құбылысты, жаңалықты дұрыс қабылдап, түсінуге көмектеседі.
5. Математиканың болашақ тұлғаны моральдық, эстетикалық және этикалық тұрғыдан қалыптастыруда да тәрбиелік мәні бар.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру үшін:

- теорияны білу, оны логикамен ұштастыру
- есепті шығаруда тиімді жағын көруге баулу
- математикалық сайыс сабақ, пән кеші, апталықтарды математиканың даму тарихымен байланыстыру,

Біздің зерттеудің негізгі қорытындылары мен нәтижелері.

Функция ұғымының пайда болуы мен дамуының тарихи аспектілері зерттелді. Функция ұғымы тарихи дамуында бірнеше кезеңнен өткендігі анықталды (пропедевтикалық, функция ұғымын механикалық және геометриялық өкілдіктер арқылы енгізу, функцияның аналитикалық анықтамасы, функцияны бейнелеу арқылы қарастыру, функция ұғымының қазіргі кезеңдегі дамуы). Мектеп математика курсындағы функционалдық бағытты зерттеу құрылымы функция ұғымының дамуының тарихи аспектілерін ескере отырып құрылады. Мектеп курсында бұл ұғым ғылымда өткен негізгі кезеңдерді оқытуда қайталанады.

Негізгі мектептің математика курсында функционалдық бағытты оқытудың негізгі мақсаттары мен міндеттері анықталды. Функцияларды оқу кезінде оқушылар қоршаған әлем туралы және оның компоненттерінің өзара байланысы, күнделікті өмірде функцияларды пайдалану дағдылары; математикада және басқа ғылымдарда функционалдық бағытпен байланысты тұжырымдамалық аппаратты қолдану.

Негізгі мектеп алгебрасының оқулықтарындағы функционалдық бағыттын теориялық және есептік материалдарының мазмұнына талдау жасалды. Қарастырылған оқулықтардың көпшілігінде 7 мен 8 сыныптарда зерттелетін негізгі функция сызықтық функция, кері пропорционалдылық функциясына, квадраттық функцияға және функция графиктерінің түрлендірулеріне, ал 9-сыныпта дәрежелік функцияға ерекше назар аударылады. “Функциялар” тақырыбы бойынша тапсырмалардың негізгі түрлері көрсетілген, әр типтегі тапсырмалардың мысалдары келтірілген.

Мектеп математика курсында “функция” ұғымын анықтайтын әртүрлі тәсілдер сипатталған және осы ұғымды енгізу әдістемесі жасалған. Функция ұғымының екі түрлі әдістемелік түсіндірмесі бар екендігі анықталды: генетикалық және логикалық. Қазіргі мектептегі математика курсында функция ұғымына генетикалық көзқарастың басым екені көрсетілді. 7-9 сынып алгебрасының мектеп оқулықтарында функция тәуелділік, айнымалы мән ретінде түсіндіріледі немесе екі жиынның сәйкестігі арқылы анықталады. Функция ұғымын айналамыздағы әлемнің тәуелділіктерін ескере отырып енгізген жөн.

Оқушыларды сызықтық функцияға оқытудың әдістемелік ерекшеліктері анықталды. Нақты функцияларды зерттеу белгілі бір әдістемелік схемаға сәйкес жүргізілуі керек екендігі анықталды. Оқушыларды сызықтық функцияны оқытуда осы функцияның графигіне, функция графигінің координаталық жазықтықта коэффициенттер таңбасына байланысты орналасуына ерекше назар аудару керек. Сызықтық функция және оның қасиеттері туралы ұғымды бекіту үшін оқушылармен практикалық

мазмұндағы есептерді, сондай-ақ белгілі бір геометриялық қасиеттермен берілген түзудің теңдеулерін табу есептерін шешу ұсынылады.

Оқушыларды квадраттық функцияны оқытудың әдістемелік ерекшеліктері ашылды. Негізгі

мектепте квадраттық функцияны зерттеу кезең-кезеңмен жүргізілетіні анықталды. Негізгі мақсат - квадраттық функцияның графигін құру қабілетін дамыту және графиктің көмегімен осы функцияның қасиеттерін тізімдеу. Квадраттық функцияға танымдық қызығушылықты ояту үшін мұғалімге бірнеше тапсырмалардың мысалында оқушыларға осы функцияны үйрену қажеттілігін көрсету ұсынылады. Квадраттық функцияның графигін әртүрлі жолдармен құру ұсынылады: түрлендіру немесе алгоритм арқылы. Квадраттық функцияны оқыту кезінде оқушыларға параболаның координаталық жазықтықта орналасуының жалпы жағдайларының коэффициенттермен мен дискриминант белгісіне байланысты екенің көрсеткен жөн.

"Функциялар"тақырыбына оқыту бойынша әдістемелік нұсқаулар жасалған. Негізгі мектеп алгебрасы курсында функцияларды оқыту кезінде функция ұғымын енгізгенде және функцияның қасиеттерін тұжырымдағанда функцияның графигіне байланысты мысалдарды пайдалану ұсынылады. Көрнекі-пішінді материалды пайдалану қажет.

Алгебра сабақтарында функционалдық бағытты оқыту кезінде оқушылардың қоршаған орта туралы байланыс орнату, білім беру процесіне метаметодикалық тәсіл арқылы жүзеге асырылатын басқа оқу пәндерінің мазмұнымен байланысты ескеру қажет екендігі анықталды. Функцияларды оқытуда компьютерлік технологияларды қолданған жөн, бұл математикаға тұрақты қызығушылықты арттыруға, зерттелетін математикалық объект туралы жан-жақты түсінік алуға мүмкіндік береді.

"Функциялар"тақырыбы бойынша негізгі мектеп алгебрасы курсында оқушыларды қорытынды аттестаттауда тапсырмалардың негізгі түрлері көрсетілген. Негізгі мемлекеттік емтиханда: функцияның ангалитикалық берілуі мен оның графигі арасындағы сәйкестікті анықтау; коэффициенттер белгілеріне байланысты координаталар осіне қатысты негізгі элементарлық функциялар графиктерінің орналасуын айқындауға; функция қасиеттерін оның графигі бойынша анықтауға; функциялар графиктерінің қиылысу нүктелерін табуға; нақты тәуелділіктердің графиктерін түсіндіруге арналған есептер; бөлшек функциялардың графигін құру; бөлшек-рационалды функцияларды құру; параметрі бар тапсырмалар бар екені анықталды.

Негізгі мектеп алгебрасының курсында Е. И. Ляшенконың талаптарын қанағаттандыратын "функциялар" тақырыбындағы есептер жүйесі жасалды.. Тапсырмалар жүйелері келесі тақырыптарда ұсынылған:" функциялар және оларды анықтау әдістері"," сызықтық функция және оның графигі","квадраттық функция және оның графигі". Әрбір тапсырмалар жүйесі тақырыпты оқып болғаннан кейін оқушыға қойылатын негізгі білім мен талаптарға сәйкес таңдалады.

Мұның бәрі зерттеуде қойылған міндеттер толығымен шешілді деп санауға негіз береді.

Математика – адамның ақыл-ойын, сана-сезімін, ойлау қабілеттерін дамытатын бірде бір құрал. Сондықтан да математиканы дамыта оқыту күн тәртібінде ең бірінші тұрған мәселе. Ұстаз қандай әдіс-тәсіл қолданса да мақсаты біреу, ол оқушыларға тиянақты да сапалы білім беру

Оқушылардың математикалық сауаттылықтарын қалыптастыру мәселесі бүгінгі таңда мектептеріміздің білім саласында тұрған басты мәселенің бірі болып табылады. Себебі оқушының кез-келген сабаққа деген қызығушылығы болмаса, онда оның алған білімі тұрақты болмайды. Олай болса, А.П.Конфоровичтің «Математиканың қорғаның тек күштілер мен батырлар ғана бұза алады» деген сөзін ұстана отырып, жалықпай, үлкен төзіммен, алдымызға келген шәкірттерге олардың жеке тұлға болып қалыптасуына, жақсы тәрбие, терең білім беру үшін аянбай еңбек ете берейік. Қазақстанның одан әрі Мәңгілік Ел болып өркендеуі үшін, жан – жақты дамуы үшін оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту арқасында талай асулардан абыроймен өтеміз деп және мұғалімдер тек қана адал салиқалы еңбек етіп, функционалдық сауаттылығы бар тұлға тәрбиелеп шығаруға міндеттіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Әбілқасымова А.Е, Көбесов А.К, Рахымбек Д, Кенеш Ә.С "Математиканы оқытудың теориясы мен әдістемесі". Алматы: Білім, 1998.

2 Баймуханов Б.Б. Математика есептерін шығаруға үйрету. – Алматы: Мектеп, 1983 ж.

3 Бидосов Ә. Математиканы оқыту методикасы. А. 1989.

4 Ә. Н. Шыныбеков. Алгебра: Жалпы білім беретін мектептің 8-сыныбына арналған оқулық. Алматы: Атамұра, 2012.

5 Абылқасымова А.Е. Методика преподавания математики. А. 1993.

6 Высоцкий И.Р. «Самое полное издание типовых вариантов реальных заданий ЕГЭ 2010. Математика» / И.Р.Высоцкий, Д.Д.Гущин и др. – М.; «АСТ Астрель»,2010.

7 А.Е.Әбілқасымова, Т.П. Кучер, В.Е. Корчевский, З.Ә. Жұмағұлова. Алгебра. Жалпы білім беретін мектептің 7-сыныбына арналған оқулық. - Алматы: Мектеп, 2017 ж.

8 Б.Баймұханов, Е.Медеуов, Қ.Базаров. Жалпы білім беретін мектептің 8- сыныбына арналған оқулық. Алматы: Мектеп, 2004 ж. 151-172 бет.

9 Кузьмин М.К. Построение графика функции // Математика в школе. – 2003.

•

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ҮРДІСІ

Жубаниязова Гульжан Жолдасовна
Мұғалжар ауданы №5 Қандыағаш ЖББО
мектептің бастауыш сынып мұғалімі

Кіріспе

Қазіргі әлем барлық әлеуметтік маңызды салаларда қарқынды дамумен ерекшеленеді. Баланың оқу іс-әрекетінің және қоғамдағы адам өмірінің көптеген салаларының негізі сауаттылық болып табылады. Дәстүрлі оқу, жазу, санау сөзінен шыққан заманауи сауаттылық осы үштіктің екпінін, басымдықтарын және мазмұнын өзгертеді және ақпараттық технологиялар, ақпараттық мәдениет элементтерін қамтиды. Бастауыш мектепте баланың жетекші іс әрекеті өзгереді. Оқу ойынынан бастап, бұл көбінесе өте ауыр және психологиялық проблемалармен бірге жүреді, компьютердің ойын мүмкіндіктерін дидактикалық мүмкіндіктермен бірге пайдалану (ақпаратты көрнекі түрде ұсыну, оқу бағдарламасы мен бала арасындағы кері байланысты қамтамасыз ету, дұрыс әрекеттерді ынталандырудың кең мүмкіндіктері, жеке жұмыс стилі және т.б.) оқу іс-әрекетіне біркелкі көшуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бұл ережені іс жүзінде жүзеге асыра алатын жалғыз маман – бастауыш сынып мұғалімі.

Дәстүрлі сабақтарда алынған білімнің, дағдылардың көп бөлігін оқушылар сабақтан тыс уақытта пайдаланбайды және олардың практикалық құндылығы жоғалады, ал беріктігі айтарлықтай төмендейді.

Қазіргі мектепте дәстүрлі құралдардың жеңілдігі мен ыңғайлылығын перспективалы инновациялық технологиялармен үйлестіру мүмкіндігі пайда болды.

Міндеттері:

Бастауыш мектептегі сабақтарда АКТ қолдану сізге мүмкіндік береді:

- оқушылардың қоршаған әлемнің ақпараттық ағындарын бағдарлай білу қабілетін дамыту;
- жұмыс істеудің практикалық тәсілдерін меңгеру;
- қазіргі заманғы техникалық құралдардың көмегімен ақпарат алмасуға мүмкіндік беретін дағдыларды дамыту;
- түсіндірмелі-иллюстрацияланған оқыту әдісінен баланың оқу іс-әрекетінің белсенді субъектісіне айналатын іс-әрекетке ауысу.
- оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру;
- сабақтарды жоғары эстетикалық деңгейде өткізу (музыка, анимация);
- әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдана отырып, оқушыға жеке жақындаңыз.

Бастауыш сынып мұғалімі болып жұмыс істей отырып, мен әртүрлі сабақтар өткіземін, бірақ мультимедиялық әдісті кешенді қолдана отырып, әлемді танудың ерекше қызықты және танымдық сабақтары. Қоршаған әлем сабақтарында оқу процесінде мультимедиялық технологияларды қолдану балалардың қызығушылығын арттырып, оқуға деген ынтасын арттыратыны сөзсіз. Оларды пайдалану ақпаратқа қол жеткізуге, білім көзімен "диалогты" жүзеге асыруға мүмкіндік туғызады, уақытты үнемдейді.

Анимация, музыка, дыбыстық сөйлеу, динамикалық модельдер және т. б. оқу ақпаратын ұсыну мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Бастауыш жалпы білім беру сатысында әлемді тану мыналарға бағытталғанын еске салайын:

- қоршаған әлем объектілерін байқау, сипаттау, талдау, жалпылау, пайымдау, шығармашылық міндеттерді шешу қабілеттерін дамыту;
- дүние тану, табиғи және әлеуметтік бірлік пен айырмашылықтар туралы білімді игеру; адам және оның табиғаттағы және қоғамдағы орны туралы;
- дүние тануға жағымды эмоционалды-құндылық қатынасты, экологиялық және рухани-адамгершілік мәдениетті, патриоттық сезімдерді тәрбиелеу;
- табиғат пен қоғамдағы шығармашылық қызметке қатысу, денсаулықты сақтау және нығайту қажеттіліктері.

Бізге ақпараттық технологияларды қолданбай заманауи сабақты елестету қиын. Олар сабақтың кез - келген кезеңіне-жеке немесе зерттеу жұмыстары кезінде, жаңа білімді енгізу кезінде, оларды жалпылау, бекіту, білімді, дағдыларды бақылау үшін органикалық түрде енгізілуі мүмкін.

АКТ қолдану балаларды белсенді жұмысқа тартуға және олардың білім алуға деген ұмтылысын оятуға мүмкіндік береді, осылайша осы кезеңде қажетті дағдылар мен дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал етеді.

Бастауыш сынып оқушысы оқу іс-әрекетінің субъектісі ретінде талдаудың, синтездеудің, жалпылаудың, жіктеудің жаңа әдістерін игере отырып, оқу іс-әрекетінде өзі дамып, қалыптасады. Мультимедиялық кешенді қолдана отырып, мақсатты оқыту жағдайында бұл қалыптастыру.

Оқытуда ақпараттық компьютерлік технологияларды қолдану білім беру сапасын арттырудың маңызды заманауи шарты, тұлғалық - белсенді тәсіл негізінде оны жаңғыртудың элементі болып табылады. АКТ енгізу келесі бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

- сабаққа презентация жасау;
- Интернет ресурстарымен жұмыс;
- дайын оқу бағдарламаларын пайдалану;
- жеке авторлық бағдарламаларды әзірлеу және пайдалану.

Бастауыш мектепте оқу сабақтарын құрудың болашаққа бағытталған әдістемесі мен тәжірибесін әзірлеу үшін жаңа технологиялардың жағымсыз әсерлерін де, оң дидактикалық мүмкіндіктерін де объективті түрде зерттеп, салыстыру керек.

- АКТ қолданудың артықшылықтары: оқытуды тиімдірек етеді;
- Оқытуды дараландыруға ықпал етеді;
- Оқу мотивациясы артады;
- Оқушылардың танымдық белсенділігі жандануда;
- Бақылаудың жеделдігі мен объективтілігі қамтамасыз етіледі;
- Мұғалімге оқушылардың жеке білім беру траекторияларын құруға мүмкіндік береді;
- Мұғалімнің қызметін жеңілдетеді және тиімді кері байланыс жасайды;
- Оқушылардың өнімді функциялары мен психикалық процестерінің дамуына ықпал етеді;
- Зерттелетін пәнге қызығушылық артады.

АКТ көмегімен оқытудың негізгі принциптері:

- ғылым принципі.
- сана принципі.
- қол жетімділік принципі (қол жетімділік).
- белсенділік принципі.
- жүйелілік және жүйелілік принципі.
- ассимиляция беріктігі принципі.
- көрнекілік принципі.

Сабаққа дайындық кезінде АКТ қолдану:

- Мәтіндік, сандық, графикалық және дыбыстық өңдеу тиісті бағдарламалық жасақтаманың көмегімен ақпарат сабаққа дидактикалық материалдарды дайындауды қамтамасыз ету (жеке карталар, кестелер, сызбалар, диаграммалар, иллюстрациялар және т. б.)
- Интернетте қажетті ақпаратты іздеуді жүзеге асыру сабақтарға және сыныптан тыс іс-шараларға дайындық процесі.

Сабақ барысында АКТ қолдану. Акт сабағында әртүрлі тәсілдермен қолдануға болады. Жұмыс формасы жеке, топтық, фронтальды болуы мүмкін. Мысалы, тренажермен жұмыс істеу кезінде оқушы тапсырмаларды өз бетінше орындай алады. Сондай-ақ, топтық жұмысты ұйымдастыруға болады, оның барысында мұғалім экранда тренажердің жеке эпизодтарын көрсетеді. Әр эпизодтан кейін барлық оқушылар мұғалімнің нұсқауымен қажет болған жағдайда кезек-кезек жаттығулар жасайды.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Испанова Карлгаш Сисангалеевна
учитель русского языка и литературы
Гимназия № 17 г.Ақтөбе

Работая над проблемой «Формирование читательской грамотности на уроках русского языка и литературы» я понимала, что одной из главных проблем современной дидактики является не формирование элементарной грамотности, подразумевающей умение читать и писать, а выработка навыков XXI века, связанных с функциональной грамотностью. Следует разграничивать понятия «чтение» и «функциональное чтение». Функциональная грамотность сегодня – это базовое образование личности. Ребенку важно обладать: готовностью успешно взаимодействовать с изменяющимся окружающим миром; возможностью решать различные (в том числе нестандартные) учебные и жизненные задачи; способностью строить социальные отношения; совокупностью рефлексивных умений, обеспечивающих оценку своей грамотности. Поэтому центральным аспектом функциональной грамотности является читательская грамотность – способность обучающихся к осмыслению текстов, к использованию их содержания для достижения собственных целей, для развития своих знаний и возможностей. Читательская грамотность служит ключом к формированию всех видов функциональной грамотности: математической, читательской, естественно-научной, финансовой, глобальных компетенций и креативного мышления.

В мире накоплен значительный опыт формирования и оценивания читательской грамотности, прежде всего в исследованиях PIRLS и PISA

Систематическая, планомерная работа над разными видами чтения является показателем ряда трудностей, которые есть всегда. Они выходят за рамки собственно словесности. Сегодня обучающиеся обладают узким словарным запасом. Кроме того, не всегда они готовы принять непривычный способ трансляции материала, не умеют подтверждать достоверность информации личным опытом. Опыт показывает, что над этой проблемой надо работать коллективно учителю-предметнику, родителю и обучающемуся. Для результативности и повышения качества обучения целесообразно применять в практике преподавания русского языка и литературы личностно-ориентированный подход, предполагающий «использование различных методов и приемов в зависимости от целей обучения, вида формируемой речевой деятельности, этапа обучения, осваиваемого языкового материала, возраста учащихся и др.». Таким образом, в процессе обучения и создаются условия для успешного формирования навыков чтения. Современный педагог должен включать в структуру урока задания, которые выполняют двойную нагрузку: учат предметному знанию и формируют навыки функциональной грамотности.

Суть моей работы состоит в попытке осмысления читательской грамотности как инструмента изучения качества образования. При этом упор делается на эффективные приемы работы с текстом: работа на уроке с неочевидной информацией, требующей вскрытия подтекста; работа с избыточной информацией; работа со смешанным текстом; работа с заданиями рефлексивного типа. Актуальность исследования заключается в том, что на сегодняшний день грамотность чтения входит в перечень предметов международного исследования, именно этой составляющей функциональной грамотности уделяется большое внимание.

Функциональное чтение всегда должно иметь некую результирующую составляющую. Оно является аналитическим: при чтении надо понимать, зачем и с какой целью осуществляется чтение. Этот процесс аккумулирует все читательские навыки, его нельзя изъять из общего круга жизни, так как необходимо привлекать знания из различных областей, сюжетов, жанров, типов текста. Кроме того, ежедневно обучающиеся сталкиваются с разными способами трансляции информации: диаграммами, таблицами, инструкциями. Это выходит за рамки предметного чтения в классическом понимании, схоластическом, но все это базируется на текстах, основано на них. Читательская грамотность позволяет человеку понимать, оценивать тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достичь своих целей. Такое функциональное чтение предполагает три единства: понимание, осмысление, рефлексия формы и содержания.

Прикладное чтение базируется на работе с фактом, который лежит в основе любой предметной дисциплины. В тексте мы должны найти факты, зафиксировать их, выстроить системные взаимосвязи, интерпретировать, проанализировать и уже тогда давать оценку. Необходимо понять, как эта информация транслируется и зачем написан

текст. Когда проводятся все эти операции, не всегда приходит осознание того, что это происходит одномоментно. Данные навыки следует выработать у обучающихся, чтобы они могли в оперативной памяти декодировать смысл любого текста и понимать его назначение. Важно уметь извлекать эту информацию, интегрировать, интерпретировать, понимать и анализировать текст. Опора на внетекстовые знания помогает перейти к навыкам следующего порядка. Поэтому важно научить учеников работать с заданным форматом и типом текста, будь это иконический знак, визуальное изображение либо линейный текст. Чем квалифицированнее читатель, тем эффективнее он владеет навыками поискового чтения, сразу видит в тексте нужные смыслы, маркеры. Но сначала мы должны провести подрастающего читателя через все виды чтения: изучающее (медленное, от первой буквы до последней), ознакомительное (когда полнота понимания составляет 75% информации), просмотровое (когда мы должны определить явные смыслы в этом тексте). И только тогда мы можем подвести к поисковому чтению, когда человек действительно читать уже умеет.

Кроме того, сами тексты очень изменились. Еще 30 лет назад школьный учебник строился линейно, текст не был монтажным по своей природе. Сегодня нам приходится работать и со статическими, и с динамическими текстами. Мы должны научить обучающихся распознавать их и работать с ними одномоментно.

Информация в любом из текстов может быть различная: структурированная и неструктурированная, подробная или сжатая, главная и второстепенная, объективная или субъективная, избыточная или недостаточная, вербальная и визуальная. Эти фильтры должны действовать по отношению к любому тексту, который мы читаем. Мы – поколение визуалов, поэтому факты говорят о другом типе взаимоотношений с информацией. Например, пользователи читают всего ¼ текста на веб-странице, остальное воспринимают визуально; наличие цветной картинки на 80% повышает вероятность того, что текст рядом с ней не будет прочитан; текстовые этикетки понятны на 70%, а этикетки с картинками – на 95%; люди пересказывают 80% того, что видели или делали, 20% того, что читали, и только 10% того, что слышали.

Активизировать познавательную деятельность обучающихся может способ подачи учебной информации, которая сегодня чаще всего представлена нелинейно, заложена в иллюстрациях, таблицах и схемах. Инфографика – это визуально упрощенное представление сложных данных, направленное на привлечение внимания и передачу информации в понятной и доступной форме. Это универсальные приемы работы с текстом. Мы должны анализировать огромный объем текстов, сопоставлять вербальные и графически компоненты. Сегодня любая работа в классе – это микроисследование. Как здесь не выстроить логические цепочки, как не дифференцировать, не обобщить информацию? Например, на уроке литературы мы могли бы предложить целый линейный текст на тему «Чтение в Казахстане», но предлагаем в группах поработать с диаграммой и ответить на вопросы.

Мы видим, что обучающиеся находят факты и смело их интерпретируют, но с трудом большинству удается выстроить связные высказывания, так как не хватает аргументации, умения выстроить единый смысловой план. Учителя должны понимать, что задачи перед ними другие. Чтение – процесс универсальный, его мы не можем оценивать только на предмете и по прежней шкале. В рамках школьного стандарта мы привыкли к тому, что ответ либо правильный, либо нет. Специалисты в области формирования и оценки функциональной грамотности подмечают, что международные исследования предлагают политомическую систему оценивания. Ответ может быть верным/неверным, верным частично, при определенных условиях (как правило, иногда). Обстоятельства уступки точны, важны, когда мы говорим о работе с информацией, поступающей по разным каналам. Такая система оценивания является востребованной в наши дни.

В учебном процессе мы рекомендуем активно использовать задания нового формата для всех категорий обучающихся. Активизировать познавательную деятельность может способ подачи учебной информации, которая сегодня чаще всего представлена нелинейно, заложена в иллюстрациях, таблицах и схемах. В тексте любого формата педагоги учат находить факты, фиксировать их, выстраивать системные взаимосвязи, интерпретировать, анализировать и уже тогда давать оценку. Важно научить обучающихся понимать смысл и назначение текста. Современный педагог старается включать в структуру урока задания, которые способны выполнять двойную нагрузку: учить предметному знанию и формировать навыки функциональной грамотности. А читательская грамотность является ключом к формированию всех видов функциональной грамотности.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ДОМБЫРА АСПАБЫН МЕҢГЕРУДЕГІ ОРЫНДАУШЫЛЫҚ ШЕБЕРЛІКТІ АРТТЫРАТЫН ЭЛЕМЕНТТЕР

Каженова Ляззат Жукеновна
Орал қаласы, № 1 Балалар өнер мектебі

Қазақ халқының көнеден келе жатқан, өзінің қарапайым құрылымымен кең тараған домбыра аспабы, әр қазақ баласының өмірлік серігі, өнер тарихының шежіресі – ұлтымыздың төл құжатына айналды [18].

Орындаушының шеберлігін дамыту, ол сатылай, асықпай, бірте-бірте күрделі шығармаларға көшу, оны әсем дыбысымен, динамикалық белгілермен орындай отырып көрерменге жеткізе білу. Осы шеберлікке жету үшін, оқушы өз бетінше ізденіп, ойланып, көп дайындалуы қажет.

Оқушының өз ойы, өзінің шығармашылық белсенділігі, өзіндік көзқарасы болмаса, ол нағыз орындаушы бола алмайды. Оқытушы мұны әр уақытта ескеріп отыруы қажет. Оқушыға қайсы шығарманы болса да өз сана сезімімен, өзінің музыкалық дағдыландыру, мұғалімнің негізгі принциптерінің бірі болып саналады. Әрбір сабақта күйді немесе шығарманы үйренуде орындалу элементтерінің бір бөлігін ғана игеру тән болып табылады.

Оқушы көптеген тапсырманы бірдей қамти алмайтын болғандықтан, педагог бірнеше ойнау тәсілдерін бірдей үйретпеуі тиіс. Сонымен қатар, жаңа тапсырмаларды мұғалім оқушының ноталық сауаттылықты меңгеруі деңгейінде жеткізе білуі керек[16].

Домбырашы мұғалімінің бірден-бір **мақсаты** — ол болашақ орындаушы-музыкантты күй тарту өнерімен қатар, күйшілік өнердің дәстүрлі орындаушылық мектептеріне, олардың тарихы мен ірі тұлғаларына, орындау шеберлігіне, тәсілдеріне, әр дәстүрдің озық үлгілерін көңіл бөле үйретіп, ұлттық ән–күйі мен бірге әлемдік, классикалық музыканың негіздерімен таныстырып көп ұлтты музыка рухында тәрбиелеу. Ол үшін оқытушы музыкалық білімін, сезімін жетілдіре түсуі қажет.

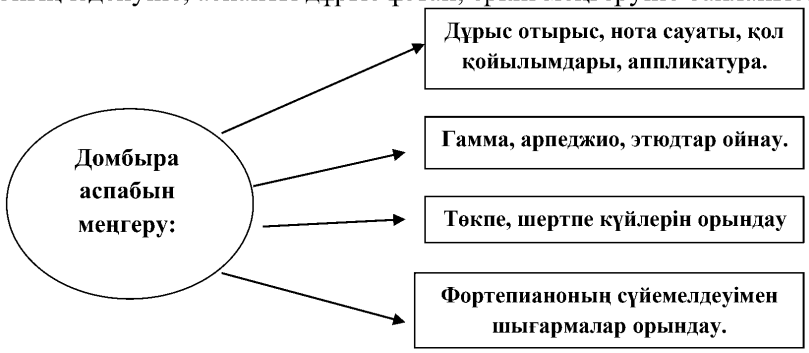
Жас музыканттарды аса көрнекті композитролардың шығармашылығымен таныстырып, кәсіби өнер жолына баулу өнер мектебі ұстазының **міндеті** болып табылады.

Оқушы – орындаушы музыкант ретінде аспапта ойнау процессі арқылы қалыптасып, жетіледі. Сондықтан, оқытушының сабақты шығармашылық шабытпен, тартымды ұйымдастырып, методикалық тәсілдерді, музыкалық – эстетикалық тәжірибенің озық үлгілерін ұтымды қолдана білуі қажет.

Домбыра аспабын үйренуге келген оқушының талантты, қабілетті болуы жеткіліксіз. Өйткені, махаббатпен келіп тұрған оқушының домбыра аспабының дұрыс меңгерілуі ұстазға байланысты. Сондықтан домбыра мұғалімі әр оқушының дене бітімін, аяқ-қолдарын ескере отырып домбыра аспабын дұрыс ұстау, орындықта ыңғайлы отыру, пернелерді дұрыс, әрі таза басу заңдылықтары алғашқы сабақтардың көрінісінен байқалады.

Қолдарының буыны қатып, домбыра ойнауға бейімделе алмай жүрген оқушылар оқыту тәжірибесінде жиі кездеседі. Қол саусақтарының икемділік сапасы оқушының табиғи қабілетіне байланысты деген ұғым бар. Кей кездерде талантты оқушылардың қолдарының дұрыс қойылмай қатып қалуы, ал, қабілеті орташа оқушылардың қолдарының дұрыс қойылуы жиі кездеседі. Әрбір оқушының музыкалық қабілетіне қарамастан, оның қолдарын дұрыс қойып, саусақтарының табиғи еркін қимылмен ойнауына дағдыландыруға

әбден болады. Тек мұның бәрі алғашқы сабақтан басталуы керек. Оқушының музыкалық ой-өрісінің дамуы, орындаушылық шеберлігінің артуы, көбінесе, оның ізденуіне, аспапты дұрыс ұстап, еркін меңгеруіне байланысты [16].

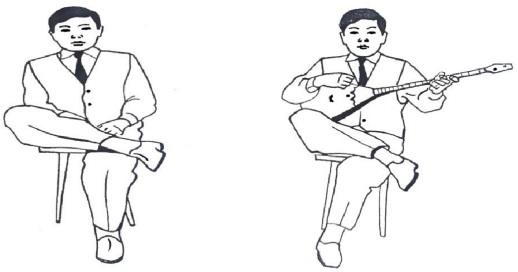

Кесте-1. Домбыра аспабын меңгеру.

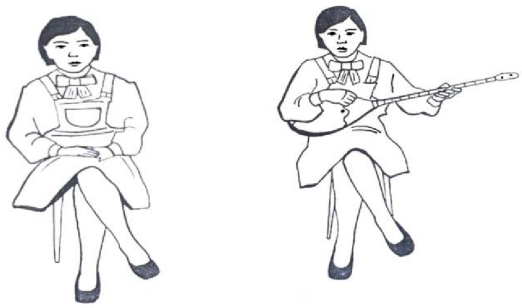
Қазіргі уақытқа дейін өткен ғасырдың 60-80 жылдары "Домбыра үйрену әдістемесі" білікті домбырашы, ғалым ұстаздардың еңбектерінде осы мәселелер айқын жазылған. Сондықтан біз өзіміздің еңбегімізде жаңалық ашатындай дүния болмас. Тек, сол айтылған ережелерді әр оқушыға лайықтап, түсіндіріп беру. Ендігі кезекте қысқаша негізгі қағидаларына тоқталып өтелік:

Қойылым – қандайда бір музыка аспабын тарту кезіндегі орындаушының денесі, қолдары мен саусақтарының дұрыс орналасуы және оның аспапты дұрыс ұстап отыруы [17].

Жалпыға бірдей қалыптасқан аспап қойылымында, оқушы орындыққа жартылай отырып, арқасын тік ұстап отыруы қажет. Орындықтың көлемі оқушының бойына, дене бітіміне сай, ыңғайлы болуы шарт, себебі оқушының аяғы жерге нық тұрмай, аспапты ұстау ыңғайсыз болады.

Сурет-1. Ер баланың дұрыс отыру қалыбы [17].

Сурет-2. Қыз баланың дұрыс отыру қалыбы [17].

Домбыраға арналған жаттығулардың бір пайдасы, бұл оқушыларды төзімдікке, саусақтардың икемді қозғалысына, ұстамдылыққа тәрбиелейді. Бір ішекте ойнауға берілген жаттығу сол қол саусақтарының күшін арттыруға, әрі әрбір саусақтың бір-біріне бағынышсыз ерікті қозғалуына мүмкіндік береді. Ал, екі ішекте кезек ойналатын жаттығулар бір позициядан екінші позицияға ауысқанда дыбысты үзбей жалғастыра әрі толық штрихтармен шығаруға үйретеді. Оқушымен жұмыс жасаған кезде әр түрлі қағыстарға, позициядан позицияға көшкендегі дыбыстың үзілмеуі сияқты дайындықтардың қайсысына мұқтаж болса, соған қажетті жаттығуларды ұсынған абзал. Шығарманың қиын жері кездескен жағдайда, оны меңгеру үшін соған лайықты жаттығулар беру керек.

Домбыраның пернелерін, оның бойындағы ноталарын, қағыстардың түрлерін, позицияларды игеріп алғаннан кейін домбыра тарту техникасын өсіруге кірісу керек. Ол үшін мажор, минор гаммаларын, арпеджио, этюдтер сияқты жаттығуларды қолданамыз. Гамма, арпеджио орындаған кезде оқушының қолының бітіміне, саусақтарының салалығына,ептілігіне көңіл бөлуі абзал. Аппликатураны өзгертіп тартуға болады, ең бастысы, оқушы орындаған кезде ыңғайлы болу керек.

Оқушының сан түрлі шығармаларды домбырада фортепианоның сүйемелдеуімен, орындап, музыка мәдениетінің озық үлгілерімен кеңінен танысуы, оның ойнау шеберлігінің артып, ой-өрісінің кеңейе түсуіне игі ықпал етеді. Бұл істі тыңғылықты жүзеге асыру үшін оқытушы оқушыны осы орындаушылық өнердің қыр-сырына тиянақты түрде баули білуі қажет.

Оқушы орындаушы-музыкант ретінде аспапта ойнау үдерісі арқылы қалыптасып жетіледі. Оқушы көптеген тапсырманы бірдей қамти алмайтын болғандықтан, педагог бірнеше ойнау тәсілдерін бірдей үйретпеуі тиіс. Сонымен қатар, жаңа тапсырмаларды мұғалім оқушының ноталық сауаттылықты меңгеруі деңгейінде жеткізе білуі керек.

Сондықтан оқытушының сабақты шығармашылық шабытпен келістіре ұйымдастырып, әдістемелік-эстетикалық тәжірибенің озық үлгілерін ұтымды қолдана білуі қажет. Оқытудың негізі – көркем шығармамен жұмыс жасау. Мұнда оқушы өзінің кәсіби білімін толықтырып, тәжірибе жинақтайды. Ең бастысы шығарманы өз бетінше үйреніп, орындауға дағдыланады.

Оқушы шеберлігінің өсіп, даму жолдары – ең жауапты да, қиын жұмыстарының бірі-оқушының сол қол саусақтарының шеберлік

жылдамдығын өсіру. Бұл үшін әр сабақ сайын гамма, этюд, әртүрлі жаттығуларды пайдалану керек. Әр музыкант үшін қол жүгірту, жаттығу күнделікті әдетке айналуы тиіс [12].

Гаммалар мен арпеджиолар оқушының орындаушылық техникасын арттыруға берілетін жаттығулар [10].

Гамма – грек алфавитінің үшінші әрпінің аты, осы үшінші әріп арқылы орта ғасырда музыкалық дыбыстардың ең төменгі дыбысын белгілеген. Ғылыми түсінік бойынша бір октава маңындағы дыбыс қатары, мұндағы ладтың басқыштары бірінен соң бірі тізбектеліп жоғары немесе төмен қарай жүреді, қарапайым қылып айтсақ бір аттас нотанын екінші бір аттас нотаға дейінгі аралықты гамма дейді. Гамма- мажорлық және минорлық болып бөлінеді [19].

Мажорлық гаммалар құлаққа жағымды, көңілді әсер етеді. Мажорлық гамманың өзі екігі бөлінеді:

1) табиғи; 2) гармониялық.

Сурет-7. Табиғи *"Соль мажор"* гаммасы

Сурет-8. Гармониялық *"Соль мажор"* гаммасы

Минорлы гамма – ол мұңды, нәзік, ұяң болып келеді. Минорлы гамма 3 түрге бөлінеді:

1) табиғи; 2) гармониялық; 3) мелодиялық.

Сурет-9. Табиғи *"ре минор"* гаммасы

Сурет-10. Гармониялық *"ре минор"* гаммасы

Сурет-11. Мелодиялық *"ре минор"* гаммасы

Гамма жаттығуларын орындаған кезде ең алдымен жай темпте тартып машықтану керек. Гаммаларды әбден үйреніп алған соң, әуенін үзбей бір ырғақпен орындауға тырысу керек [20].

Арпеджио – аккорд дыбыстарын бір мезгілде емес, бірінен кейін бірін жалғастырып үзбей ойнау әдісі [20].

Сурет-12. Ре мажор гаммасы мен арпеджиосы

Сурет-13. Ми мажор гаммасы мен арпеджиосы

Домбыраға арналған жаттығулардың бір пайдасы, бұл оқушыларды төзімдікке, саусақтардың икемді қозғалысына, ұстамдылыққа тәрбиелейді. Бір ішекте ойнауға берілген жаттығу сол қол саусақтарының күшін арттыруға, әрі әрбір саусақтың бір – біріне бағынышсыз ерікті қозғалуына мүмкіндік береді. Ал, екі ішекте кезек ойналатын жаттығулар бір позициядан екінші позицияға ауысқанда дыбысты үзбей жалғастыра әрі толық штрихтармен шығаруға үйретеді. Оқушымен жұмыс жасаған кезде әр түрлі қағыстарға, позициядан позицияға көшкендігі дыбыстың үзілмеуі сияқты дайындықтардың қайсысына мұқтаж болса, соған қажетті жаттығуларды ұсынған абзал. Шығарманың қиын жері кездескен жағдайда, оны меңгеру үшін соған лайықты жаттығулар беру керек.

Оқушы дұрыс аппликатуралық тәсілдерді білуі үшін мажор мен минор гаммаларын, сондай-ақ арпеджио тәпіздес пассаждардың саусақтарын өте жақсы меңгеруі керек, өйткені болашақта шығарма кезінде осындай пассаждар кездескен жағдайда қиналмастан тартып кетеді.

Домбыра пәні бойынша оқыту үдерісін ұйымдастыру және іске асыру жағдайлары

Домбыра пәні оқытуда «*Дамыта оқыту технологиясы*» қолданылады. Сабақтың негізгі ұйымдастыру формасы практикалық жеке сабақ.

Сабақтың барысында жаңа педагогикалық технологиялармен оқытудың әр түрлі әдіс тәсілдері қолданылады. Олар:

Шығарманы аспапта ойнауда жаңа білім беру әдісі, репродуктивтік әдісі, өнер құралдарын пайдалану әдісі, талдау және зерттеу әдісі, есту және сақтау әдісі.

Шығарманы үйретуде: аспапта ойнату, оқытушымен бірге орындау, шығарманы талдау, тактілеу, фразамен үйрету барлығы осы әдіске кіреді. Оқытуды ұйымдастырудың бұл формалары мен оқыту әдістері оқу тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруға, мақсатты анықтауға, оқушыны кәсіби деңгейгеде орындаушылық қабілетін арттыруға мүмкіндік беріледі.

Жаттығулармен дайындық. Оқудың алғашқы кезеңінде арнаулы жаттығулармен міндетті түрде дайындалу керек, себебі, бұл жаттығуларсыз оқушы дұрыс дыбыс шығара білуді, қолдың буындарының дұрыс қозғалысын қалыптастыруды жақсы меңгере алмайды. Бір ескертетін жәй: оқушының сол қол буындарының бір қалыпты жылжып, ретпен қозғалысын қадағалау, гамма, арпеджиомен жаттығу техникалық өсудің бірден–бір жолы. Гамма және арпеджиомен жұмыс жасағанда дыбыстың тазалығына, құндылығына, ритмикалық дәлдігіне үлкен көңіл бөлген жөн [21].

Мұғалімнің негізгі міндетінің бірі әрбір оқушының жеке оқу жоспарын жасау. Ол баланың қабілет ерекшеліктеріне сәйкес күйлері мен пьесаларды дұрыс таңдап алуға негізделеді.

Оқу жоспарында көрсетілген көркем шығармалардың мазмұны, орындау әдістері әрдайым тиянақты талданып отырады, шеберлікті жетілдіретін түрлі жаттығулар гаммалар, т.б техникалық шығармалар біртіндеп, сатылап үйретіледі. Музыкалық сауатын кеңейтіп теориялық білімімен орындау мәдениетін қалыптастырылады. Оқушы орындайтын шығармаларды бірте-бірте күрделендіріп оларды кідіріс жасамай ойнайтындай дәрежеге жетуі керек.

Әрине, заман өзгерістерімен бірге халықтың әлеуметтік тарихи жағдайының өзгеріп отыруы табиғи құбылыс. Күй өнеріне бұрынғы құйма құлақтық дәстүрлі әдісіміз бен бірге нота сауаты, арнайы музыкалық жан-жақты білім ағымы қосылды. Бірақ халықтық, дәстүрлі нұсқадан ауытқыдық деп айта алмаймыз.

Домбыра тартудың екі орындаушылық түрі қалыптасып: оның бірі күй орындау болса, екіншісі фортепианоның сүйемелдеуімен ойналатын шығармаларды ойнау. Оқушылардың орындау техникасын арттыруға күй сипатты жаттығулардың, әр түрлі қағыстарға, әдістерге, гаммалар мен арпеджиолар ойнаудың әсері мол.

Фортепианоның сүйемелдеуімен домбырада шығармаларды орындаған кезде әр түрлі тәсілдерді пайдаланамыз. Мысалы: шертіп ойнау тәсілі – шығармаларда вариация орындаған кезде қолданады; қос ішекте қағып ойнау тәсілі – оң қолдың сұқ саусағымен төмен, ал, бас бармақпен жоғары қағып ойналады. Бұл әдісті тез екпінде орындалатын шығармаларда кездестіруге болады.

Оқушының сан түрлі шығармаларды домбырада фортепианоның сүйемелдеуімен, орындап, музыка мәдениетінің озық үлгілерімен кеңінен танысуы оның ойнау шеберлігінің артып, ой-өрісінің кеңейе түсуіне игі ықпал етеді. Бұл істі тыңғылықты жүзеге асыру үшін оқытушы оқушыны осы орындаушылық өнердің қыр-сырына тиянақты түрде баули білуі керек.

Оқытудың негізгі – көркем шығармамен жұмыс жасау. Мұнда оқушы өзінің кәсіби білімін толықтырып, тәжірибе жинақтайды. Ең бастысы шығарманы өз бетінше үйреніп, орындауға дағдыланады. Шығармамен жұмыс жасау арқылы оқушы өзінің кәсіби білімін жетілдіріп, тәжірибе жинақтайды. Ең бастысы, оқытушы оқушының шығармасын өз бетінше үйреніп орындауына дағдыландыру керек. Шығарманы алғашқы үйреткенде жеңіл әуендерден бастаған жөн. Әуендердің мазмұны оқушы түсінігіне жақын, әрі жеңіл болуы шарт. Шығарма таңдап берерде оқытушы оқушының жас шамасына, орындаушылық мүмкіндігіне қарай шығарма беріледі. Шығарманың орындау әдіс-амалдарын игергеннен кейін, көркемдік мәнін ашып, түсініп, автордың негізгі ойын жеткізуге жағдай жасау керек.

Фортепиано сүйемелдеуімен шығарма орындау ең алдымен ұжымдық орындаудың үйлесімділігі болуы шарт.

Домбыра үйренудің кейбір бағыт бағдарына тоқтала отырып, қазіргі таңда, күй үйренудің екі үлкен дәстүрлік сипатына аса мән беріп қастерлеп үйренуіміз керек. Мұның өзі ғасырлардан бері келе жатқан бай тәжірибеге сүйене отырып, халықтық педагогиканың бір саласы күй үйренумен ұштастыра білуіміз керек.

Домбыра тартуды үйрену оңай шаруа емес екенін онымен көп жылдар бойы шұғылданып келе жатқан ұстаз жақсы біледі. Бұрынғы кездегі дәстүрлі күй үйретумен қазіргі күй үйретудің арасында көптеген айырмашылық бар. Әрине, бұрынғы аталарымыздың күй үйрену тәжірибесін одан әрі жалғастыру басты міндетіміз.

Бұл жұмысымызта, өз тәжіриебемізде жиі кездесетін, ең бастысы оқушының музыкалық қабілетін, қолдарыдың қойылымын, оң қол, сол қол саусақтарының шеберлігін, музыкалық өрнектерді, тербелісті, қағыстарын, динамикалық дыбыс бояуларын, өз бетімен жұмыстануға ықпал ететін мысалдар, мәселелер көрсетілген.

Қазіргі кездегі оқытудың жаңа кезеңінде, жалпы білім берудің түбегейлі өзгеріп, өз ұлттық өнеріміздің өткені мен бүгінгі дамуын жас ұрпаққа толық беру мүмкіндігіне қол жеткізіп отырған жағдайда музыкалық білім беруді тиімді ұйымдастыру арқылы саналы да, өнерлі, жан – жақты білімді, өз халқының мол мұрасын қастерлеп, жалғастыратын, Отанын сүйетін азамат тәрбиелеуде айтарлықтай нәтижеге жетуге болатыны сөзсіз.

Жоғарыда айтылып кеткендей, ол үшін мұғалімнің өзі жан – жақты білімді, әсіресе психология, педагогика, тарих сияқты пәндерден хабардар болуы керек. Сонымен қатар оқытушының ой – өрісі, түсінігі кең

болуының арқасында музыкалық шығармаларды тыңдатып, үйрету барысындағы байланысын тиімді қолданып, оқушыға жеткізе білу, жүзеге асыру болып табылады.

Күйді, шығарманы үйретудегі қызықтырудың бір жолы ретінде оқушыға болжап оқыту, жалғастырмақ, күйді аяқтау әдістерін қолданып, оны орындаған кезде мазмұнын, эпизотын баяндап, үзінділерді анықтап отырса оқушы өзі дайындалған кезде де соны есіне түсіріп, жаттауына да жеңіл болады.

«Домбыра – қазақтың қасиетті дүниесі. Оны тарта алмасаң да, қадірлей біл. Себебі, баланың бойына халықтың рухани байлығын сіңіру домбырадан басталады. Домбыраны қастерлей білмеген қазақтың баласы туған халқының жанын білмейді. Ал халықтың жанын түсінбеу деген тамыры шабылған ағашпен тең. Ондай ағаш жапырақ жайып сая да болмайды, жеміс те бермейді» - деген Бауыржан Момышұлы [11].

Ең бастысы, ата – бабаларымыз келешек үрпаққа қалдырып кеткен бай рухани мұрасын құрметтеп қастерлеуге, отаншыл болып өсуіне жетелейді және сұлулыққа деген көзқарасы дамып, тұлғаның өз бетімен жұмыс жасауға, ізденуге ықпалын тигізеді.

Мұның бәрі оқушылардың санасына, еркіне, әсіресе, олардың сезімі мен ұшқыр қиялына зор әсер етеді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Әбуғазы М. "Қазақтың домбыра өнері" Алматы "Нұрсәт" 2016ж.
2. Есенұлы. А. «Күй керуені» Алматы «Өнер» 1997 жыл
3. Ержанов М.Е. "Домбыра әдістемесі" Алматы 2018 ж.
4. Еңсепов Ж. "Домбыра өнері және эстетикалық тәрбие" Алматы "Арыс" 2013ж.
5. Жайымов.А, Бүркітов. С,.Ысқақов. Б. «Домбыра үйрену мектебі». Алматы «Өнер» 1992 жыл
6. Жайымов А. «Домбыра ойнау өнері». Алматы «Өнер» 1993 жыл
7. ҚР Білім туралы заңы. Алматы, 2009 ж.
8. ҚР Білім Мемлекеттік стандарты.
9. ҚР Кешенді тәрбие бағдарламасы.
10. Мырзағалиев Т. «Домбыра сазы» Алматы «Мұрагер» 1999 жыл
11. Мергалиев Т., С.Бүркіт, О.Дүйсен. «Қазақ күйлерінің тарихы». Алматы 2000 жыл
12. Мұратбаева Ә.Қ. Домбыра аспабында оқыту әдістемесі. Оқулық құралы / Ә.Қ.Мұратбаева. – А:, 2019. – 130 б.
13. Республикалық ғылыми «Ұлағат» журналы 2004 жыл
14. Республикалық ғылыми «Музыка әлемінде» журналы 2005 жыл
15. Райымбергенов А. С Аманова «Күй қайнары». Алматы «Өнер» 1990ж.
16. Сахарбайқызы К. «Домбыра - дастан». Алматы «Мектеп» 2002 жыл
17. Сахарбаева К.С. Домбыра үйрету әдістері (әдістемелік оқу құралы). - Алматы, Издат- Маркет, 2006. - 164 б.
18. Сейдімбек А. «Казақтың күй өнері». Астана «Күлтегін» 2002 ж
19. Спанов. Ө. «Домбыра үйренейік» Алматы «Әуен» 2000 жыл
20. Тастанов Х. «Домбырадан сабақ беру методикасы». Алматы «Жазушы», 1997 ж.
21. Тоқтағанов А. "Күй - Тәңірдің күбірі". Алматы/1997 ж.
22. Хамиди. Л. Б.Ғизатов «Домбыра үйрену мектебі». Алматы «Өнер» 2003ж

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ГЕЙМИФИКАЦИЯ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ҚЫЗЫҚТЫРУ

Кайсенова Аяулым Нурмолдиновна
Бастауыш сынып мұғалімі
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының
Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№14
негізгі орта мектебі» КММ

КІРІСПЕ

Геймификация – сабақ барысында ойын элементтерін енгізу арқылы оқушылардың оқу материалын меңгеруге деген ынтасын арттыруға бағытталған тиімді әдіс. Жұмыста ұпай жинау, деңгейлерге өту, топтық ойындар және құпия тапсырмалар сияқты геймификация элементтерінің маңыздылығы көрсетілген. Бұл тәсіл оқушылардың оқу үлгерімін, сабаққа қатысу белсенділігін және өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, бұл әдіс ұжымдық жұмысты жақсартып, оқушылардың өзіндік сенімділігін арттыруға ықпал етеді. Жоба нәтижесінде бастауыш сынып оқушыларының сабаққа деген қызығушылығы артып, оқу сапасы жақсарады деп күтіледі.

Тақырыптың өзектілігі: Қазіргі уақытта оқушылардың білімге деген қызығушылығын арттыру мен олардың сабаққа деген ынтасын көтеру педагогтер алдында тұрған басты міндеттердің бірі болып табылады. Әсіресе, бастауыш сынып оқушыларының қызығушылық деңгейі мен зейін тұрақтылығы жоғары болмағандықтан, оларды оқыту барысында түрлі тәсілдерді қолдану маңызды. Соның ішінде “геймификация” немесе оқыту процесін ойын элементтері арқылы ұйымдастыру – оқушылардың танымдық белсенділігін арттырудың тиімді әдісі болып саналады.

Жұмыстың мақсаты:

- Бастауыш сыныптарда геймификация элементтерін қолдану арқылы оқушылардың оқу материалын қабылдау деңгейін арттыру, қызығушылықтарын ояту және белсенділігін жоғарылату.

Міндеттері:

1. Бастауыш сынып оқушыларын ойын элементтері арқылы оқуға ынталандыру.
2. Оқу процесінде түрлі ойын түрлерін қолдану арқылы оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру.
3. Оқушылардың ұжымдық және жеке жұмыс жасау дағдыларын дамыту.

Негізгі бөлім.

Геймификация дегеніміз не? Геймификация – бұл оқыту процесінде ойын механизмдерін қолдану арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыратын әдіс. Ол оқыту әдістемесіне түрлі ойын элементтерін қосу арқылы жүргізіледі, мысалы: ұпай жинау, тапсырма орындау арқылы марапат алу, деңгейлерге өту, лидерлер тақтасында көріну. Бұл тәсіл оқушыларды ойын арқылы тартып, олардың ішкі мотивациясын арттырады.

Геймификация элементтерін қолдану тәсілдері

1. Ұпай жинау және марапаттар жүйесі.

Тәсілдің сипаттамасы: Оқушылар әр түрлі тапсырмаларды орындаған сайын ұпай жинайды. Жинаған ұпайларына қарай олар түрлі марапаттарға ие болады: мақтау қағаздары, жұлдызшалар, жетондар немесе арнайы сыйлықтар. Бұл әдіс оқушыларды белсенді жұмыс істеуге ынталандырады.

Мысал: Математика сабағында әр есепті дұрыс шығарған оқушыға 10 ұпай беріледі. Сабақ соңында ең көп ұпай жинаған оқушылар «Күннің үздік математигі» деген атаққа ие болып, жұлдызша алады. Бір апта бойы ең көп жұлдызша жинаған оқушы сыйлықпен марапатталады.

2. Тапсырмалар мен деңгейлер жүйесі.

Тәсілдің сипаттамасы: Оқушылар тапсырмаларды деңгейлерге бөлінген жүйе бойынша орындайды. Әр деңгейде қиындығы жоғары тапсырмалар ұсынылады. Бір деңгейден екіншісіне өту арқылы оқушылар өз білімі мен дағдыларын шыңдайды.

Мысал: қазақ тілі сабағында оқушыларға үш деңгейлі тапсырма беріледі. Бірінші деңгейде жеңіл сөздерді талдау тапсырмасы болса, екінші деңгейде сол сөздерден сөйлем құрастыру, ал үшінші деңгейде сол сөйлемдермен шағын әңгіме құрастыру. Әр деңгейден сәтті өткен оқушы келесі деңгейге өтеді, ал барлық деңгейді аяқтағандарға арнайы сертификат беріледі.

3. Топтық ойындар:

Тәсілдің сипаттамасы: Топтық ойындар арқылы оқушылар бірлесіп жұмыс істеуге, бір-біріне көмек көрсетуге үйренеді. Әр топтың өз рөлдері, тапсырмалары болады, бұл олардың ұжымдық жұмыс дағдыларын дамытады.

Мысал: Әдебиет сабағында «Шығармашылық шеберхана» ойынын ұйымдастыруға болады. Оқушылар 3-4 адамнан құралған топтарға бөлінеді. Әр топқа мәтін беріледі, олар сол мәтінге сәйкес сурет салып, сол бойынша оқиға құрастырады. Сабақ соңында әр топ өз жұмыстарын қорғайды. Бұл оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытып, мәтінді тереңірек түсінуіне көмектеседі.

4. Құпия тапсырмалар және күтпеген ойын элементтері

Тәсілдің сипаттамасы: Сабақтың белгілі бір кезеңінде оқушыларға құпия тапсырма немесе күтпеген марапат беріледі. Бұл әдіс оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады, себебі олар кез келген уақытта қызықты тапсырманың пайда болатынын күтеді.

Мысал: Жаратылыстану сабағында мұғалім «Құпия зерттеуші» атты тапсырма береді. Сабақтың ортасында мұғалім кенеттен барлық оқушыларға зерттеу тапсырмасын береді: мысалы, «Бүгін сынып бөлмесінде неше жасыл түсті зат бар?» деген сияқты. Бірінші болып дұрыс жауап берген оқушыға «Зерттеуші детектив» деген марапат беріледі. Бұл әдіс оқушылардың зейінін жинақтауға және бақылау дағдыларын дамытуға көмектеседі.

5. Достық бәсекелестік – лидерлер тақтасы.

Тәсілдің сипаттамасы:

Сабақта ұпайлар жинау немесе жетістіктерге жету арқылы оқушылардың нәтижелері көрінетін лидерлер тақтасы жүргізіледі. Бұл олардың алға ұмтылуына, өздерін көрсетіп, жетістіктерін бағалауға мүмкіндік береді.

Мысал: Әр апта сайын «Үздік оқушы» тақтасына ең белсенді және жақсы нәтиже көрсеткен оқушылардың есімдері жазылады. Мысалы, бір аптаның қорытындысы бойынша ең көп ұпай жинаған оқушыларды “Аптаның үздік үштігі” деп атап, олардың есімдері тақтаға ілінеді. Жеңімпаздарға аптаның соңында шағын марапат беріледі.

6. Аватарлар мен виртуалды сыйлықтар.

Тәсілдің сипаттамасы: Оқушылар өздеріне виртуалды аватарлар жасап, жинаған ұпайларына қарай сол аватарларын жаңартып немесе толықтырып отырады. Бұл әдіс олардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады, себебі олар әр сабақта жаңа мүмкіндіктерге қол жеткізе алады.

Мысал: Оқушылар өздеріне әр пән бойынша аватар таңдап алады. Әр сабақта жинаған ұпайларына қарай, олар өз аватарларын жаңартып, қосымша мүмкіндіктерге қол жеткізеді. Мысалы, 50 ұпай жинаған оқушыға «Қорғаушы қалқан» қосылса, 100 ұпай жинаған оқушы «Сиқырлы кітап» алады. Бұл виртуалды ойын элементтері балаларға қосымша мотивация береді.

Бұл геймификация тәсілдері бастауыш сынып оқушыларының оқу процесіне қызығушылығын арттырып, олардың сабаққа белсенді қатысуына, топтық жұмыс дағдыларын дамытуға және өзіндік сенімділіктерін нығайтуға көмектеседі.

Геймификация әдісін қолданудағы ескертулер. Геймификация әдісін қолданудағы ескертулер – бұл геймификацияны оқу процесінде тиімді әрі дұрыс пайдалану үшін ескерілетін маңызды жағдайлар мен ұсыныстар. Геймификация оқушылардың қызығушылығын арттыратын әдіс болғанымен, оны қолдануда белгілі бір қиындықтар немесе шектеулер болуы мүмкін. Оларды алдын ала ескеріп, тиімді қолдану – мұғалімнің әдістемелік жұмысын жақсартады.

Геймификация әдісін қолданудағы негізгі ескертулер:

1. Теңгерімділікті сақтау:
2. Ойын элементтерін артық қолданудан сақтану:
3. Жеке ерекшеліктерді ескеру:
4. Бәсекелестіктің орындылығын қадағалау:
5. Ойын элементтерінің тәрбиелік мәнін сақтау:
6. Ойынның нәтижесін дұрыс бағалау:
7. Уақытты тиімді пайдалану.

Геймификация әдісін дұрыс қолдана отырып, оқу процесін қызықты әрі өнімді етіп ұйымдастыруға болады. Ескертулерді ұстану арқылы мұғалімдер оқушылардың көңіл-күйіне, білім алу қабілеттеріне зиян келтірмей, керісінше, оларға оқу барысын жақсарту үшін қолдау жасай алады.

Геймификация әдісінің нәтижелілігі.Геймификация әдісін оқу процесіне енгізудің тиімділігі көптеген зерттеулер мен тәжірибелер арқылы дәлелденген. Бұл әдістің нәтижелілігі білім сапасын арттырып қана қоймай, оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын оятып, олардың белсенділігін арттырады.

Геймификация әдісінің нәтижелілігіне әсер ететін негізгі факторлар:

1. Қызығушылықты арттыру: Ойын элементтері мен мотивациялық құралдар (ұпай, деңгейлер, марапаттар) оқушылардың қызығушылығын оятып, сабаққа белсенді қатысуына ықпал етеді.
2. Сабаққа белсенді қатысу: Геймификация тәсілдері арқылы оқушылар сабақта белсенді болуға ынталанады, әсіресе топтық және командалық ойындар арқылы өздерінің рөлдерін жақсы сезінеді.
3. Оқуға мотивацияны күшейту: Ұпай жинау, деңгейлерді өту сияқты ойын элементтері оқушылардың мақсатқа жетуге деген мотивациясын арттырады.
4. Өзін-өзі бағалау және жауапкершілік: Ойын элементтері арқылы оқушылардың өз нәтижелерін бақылау және жақсарту қабілеттері қалыптасады. Олар ұпай саны мен марапаттарын көріп, өз еңбектерінің нәтижесін бағалайды.
5. Топтық жұмыс және ынтымақтастық: Геймификация

арқылы командалық жұмыс дағдылары дамып, бірлесіп жұмыс істеуге үйренеді. Бұл балалардың коммуникативті дағдыларының дамуына да әсер етеді.
6. Психологиялық жайлылық:

Ойын арқылы оқушылар сабаққа психологиялық тұрғыдан дайын және еркін қатысады. Бұл олардың өзін сенімді сезінуіне әсер етеді, әсіресе ұялшақ оқушылар үшін тиімді.

Қорытынды. "Геймификация арқылы қызықтыру" әдісі бастауыш сынып оқушыларын оқу процесіне тарту мен олардың білімге деген қызығушылығын арттырудың тиімді әдісі ретінде қарастырылады. Геймификацияның оқу процесіндегі орны ерекше, себебі ол оқушыларды ойын элементтері арқылы ынталандырып, білім алу барысын қызықты және тиімді ете алады. Бұл әдіс балалардың зейінін жинақтап, белсенділігін арттырып қана қоймай, өзара қарым-қатынас жасау және бірлесіп жұмыс істеу дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, геймификация оқушылардың өзін-өзі бағалау және жеке жетістіктерін бақылау мүмкіндігін береді, бұл олардың жауапкершілігін қалыптастырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Геймификация негіздері: K., & Hamari, J. (2012). Defining gamification: A service marketing perspective. Proceedings of the 16th International Academic MindTrek Conference, 17–22.

2. Геймификацияның білім беру процесіндегі маңызы: Gee, J. P. (2003). What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy. Palgrave Macmillan. Бұл еңбекте ойын элементтерінің білімге оң әсер ету механизмдері қарастырылған.

3. Бастауыш сыныпта геймификацияны қолдану әдістемесі: Андреева, Т. В., & Шакурова, М. Б. (2020). Образовательные технологии в начальной школе: Геймификация как средство повышения мотивации учащихся. Педагогика и психология детства, 6(2), 45–52.

4. Оқушылардың оқу мотивациясын арттыру тәсілдері: Михеева, О. И. (2021). Современные методы мотивации учащихся в образовательном процессе. Психология и педагогика: теория и практика, 10(4), 32–39.

5. Геймификацияның психологиялық аспектілері: Csikszentmihalyi, M. (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience. Harper & Row. Бұл кітапта оқушылардың белсенділігін арттыратын "ағын" күйіне жету туралы түсіндіріледі.

6. Бастауыш сыныптарда командалық жұмыс және ынтымақтастықты дамыту: Рогова, М. И. (2018). Использование групповых форм работы на уроках в начальной школе. Начальная школа: теория и практика, 4, 12–17.

7. Оқу процесінде ойын әдістерін тиімді пайдалану: Сағындықова, М. Ә. (2019). Бастауыш сынып оқушыларының оқу іс-әрекетінде ойын элементтерін пайдалану әдістемесі. Қазақ педагогикалық журналдары, 3, 45–52.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ВЫЯВЛЕНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ МЕТОДОВ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Карабанова Ольга Витальевна
Учитель-дефектолог
Образование: высшее
КГУ "Областная специальная школа-интернат №2 города Талдыкорган" государственного учреждения "Управление образования области Жетісу"
специальный педагог.
Педстаж: 7 лет
Категория: модератор

Обучение русскому языку в специальных школах Республики Казахстан требует особого подхода в обучении учащихся, так как такие школы работают с детьми с особыми образовательными потребностями. Цель данного доклада – обобщить опыт работы в данной сфере и выявить эффективные методики преподавания, обеспечивающие успешное усвоение языка и развитие коммуникативных навыков учащихся.

Концепция современного образования определила цель профессиональной деятельности учителя – сформировать у учащихся способность к успешной социализации в обществе, активной адаптации. Следствием этого становится разработка инновационных технологий в обучении. Инновационные методики характеризуются новым стилем организации учебно-познавательной деятельности учеников. Современные педагоги признают, что в развитии творческих способностей, интеллектуальной деятельности максимальные возможности представляет технология проблемного обучения. Это накладывает определённые требования на процесс преподавания:

- Использование адаптированных учебных материалов.
- Применение мультимедийных технологий.
- Учёт индивидуальных особенностей учеников.
- Поддержка мотивации через игровые и интерактивные методы.

Эффективные методы преподавания

На основе анализа педагогического опыта можно выделить несколько методик, наиболее результативных для обучения русскому языку в специальных школах.

1. Коммуникативный метод. Этот подход ориентирован на развитие разговорных навыков, включающий: диалоги и ролевые игры, ситуационные упражнения, использование реальных жизненных контекстов.
2. Метод визуализации. Для детей с особыми образовательными потребностями важно представлять материал наглядно. Это включает: карточки и иллюстрации, видеоуроки, презентации и инфографику.
3 Игровые технологии. Игровые методы повышают интерес учащихся и способствуют лучшему усвоению информации: викторины и квесты, лингвистические игры, интерактивные задания.
4. Дифференцированный подход. Каждый ученик требует индивидуального подхода. Для этого используются: индивидуальные задания, групповые работы по уровню знаний, поддержка со стороны педагога и одноклассников.

Практические рекомендации

На примере урок в 9 классе русского языка:

Тема урока: Глагол как часть речи. Изменение глаголов по времени.

Цель урока: Обобщить и закрепить знания о глаголе как части речи, находить и отличать глаголы от других частей речи.

Деление детей на группы:

Для 1гр - применять правило, работать самостоятельно

Для 2гр - применять правило, работать по образцу

Для 3гр.- применять правило, работать по образцу с помощью учителя.

При планировании были учтены возрастные, психофизические и индивидуальные особенности учащихся 9 класса. Материал отбирался в соответствии с возрастом.

На уроке применены современные педагогические технологии: технология проблемного обучения, приемы технологии развития критического мышления, здоровье сберегающие технологии, игровые приемы.

Использовались следующие образовательные технологии:

здоровьесберегающие - эмоциональный настрой, релаксация, смена видов деятельности;
информационно-коммуникативные технологии (компьютерная презентация);
технология деятельностного метода - обучение на основе учебных ситуаций.

Для реализации данных технологий были выбраны методы проблемного изложения. По другой же классификации использовались методы: словесный (беседа), наглядный (иллюстрация), поисковый.
На уроке были использованы разные формы обучения: работа фронтальная, парная, и индивидуальная, был применен дифференцированный подход, задание подбиралось по сложности.
Познавательная мотивация достигалась путем постановки проблемы, дополнительным информационным материалом.
Этапы урока:
1 этап: Организационный момент. Его цель - создание психологического микроклимата.
2 этап: Сообщение темы урока. Его цель - пробуждение активности учащихся. Использовала фронтальные формы работы, словесная– беседа. «Корзинка знаний» (устно)
3 этап: учащиеся играли в игру «Профессии». (игра с мячом) К именам существительным подобрать походящие по смыслу глаголы.
4 этап: Актуализация знаний. Цели этого этапа - отработка полученных умений и навыков, развивать интерес к предмету. На этом этапе использовала прием постановки проблемных вопросов. Распределяли глаголы по временам - самостоятельная работа. Ученики 3 группы работали по карточкам.
На 5 этапе применяла здоровьесберегающие технологии.
На 6 этапе учащиеся работали у доски. Применила метод самостоятельной работы.
7 этап: рефлексия. Цель этапа – подведение итогов работы. Актуализировали знания и умения по теме «Глагол как часть речи. Изменение глаголов по времени.»
Осуществлялись межпредметные связи. (чтение и развитие речи, математикой, географией, связь с жизнью…)

Взаимооцениивание проводилось в проверке самостоятельной работы так: (учащиеся обменивались тетрадями парами – с соседом), затем сверяли результат по методу «Оценивание по эталону» - исправляли неправильные ответы и выявляли, в каких ответах у них пробел, т.е. по количеству правильных ответов. Если правильно были вставлены слова в таблицу, то соседу выставляли балл. Оценивание проводилось на каждом этапе урока (оценивание монетами).

Рефлексия: на парте перед каждым учеником картинка рюкзака и четыре мешочка (мешочек «Знаний», мешочек «Сомнений», мешочек «Общения», мешочек «Безразличия»). Ребятам предлагают выбрать те мешочки, которые ему пригодятся в жизни. Можно использовать один или несколько по усмотрению обучающегося. Ученики аргументировали свой выбор.
На уроке поддерживалась хорошая психологическая атмосфера общения. Реализация названных условий при оценивании способствовала раскрепощению обучающегося, повышению уровня его познавательной активности, учебной мотивации, сохранению эмоциональной уравновешенности и уверенности в собственных возможностях.
Обобщая выше сказанное, можно утверждать, что на уроке осуществлялся деятельностный подход. Содержание и средства были направлены на получение нового образовательного результата – формирование личностных, межпредметных и предметных результатов

В заключении, можно сделать вывод что эффективное преподавание русского языка в специальных школах возможно при использовании адаптированных методов, ориентированных на особенности учащихся. Применение коммуникативного подхода, визуализации, игровых технологий и дифференцированного обучения способствует повышению мотивации и улучшению результатов.
Во-первых, одним из основных выводов является необходимость адаптации учебных программ и материалов к индивидуальным особенностям учащихся. В специальных школах обучаются дети с различной выраженностью интеллектуального нарушения, и подходы к обучению должны быть гибкими и разнообразными.
Во-вторых, внедрение современных технологий и мультимедийных ресурсов в процесс обучения становится неотъемлемой частью эффективного преподавания. Использование интерактивных платформ, видеоматериалов и образовательных приложений позволяет сделать уроки более увлекательными и доступными для детей.
В-третьих, необходимо пересмотреть методы оценки и контроля знаний. Традиционные тесты и контрольные работы могут не всегда адекватно отражать уровень знаний и навыков учащихся с особыми возможностями. В связи с этим целесообразно внедрять альтернативные формы оценки, проектные работы и устные выступления.
Внедрение данных рекомендаций в образовательный процесс в специальных школах позволит значительно улучшить качество обучения и создать комфортную атмосферу для детей с особыми потребностями. Это требует комплексного подхода, включающего адаптацию учебных программ, использование современных технологий, развитие взаимодействия с родителями и специалистами, а также внедрение альтернативных форм оценки. В результате, каждый ребёнок сможет получить необходимую поддержку и развиваться в соответствии со своими возможностями.
Литература
ПРИМЕНЕНИЕ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ

... [Электронный ресурс] // cyberleninka.ru - Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-problemnogo-obucheniya-dlya-aktivizatsii-poznavatelnoy-deyatelnosti-uchaschihsya-na-urokah-istorii, свободный. - Загл. с экрана
Проблема использования словарей в методике начального ... [Электронный ресурс] // cyberleninka.ru - Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/problema-ispolzovaniya-slovarey-v-metodike-nachalnogo-obucheniya-russkomu-yazyku-na-rubezhe-xix-xx-vekov, свободный. - Загл. с экрана
Использование информационно-коммуникационных технологий ... [Электронный ресурс] // cyberleninka.ru - Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-informatsionno-kommunikatsionnyh-tehnologiy-na-urokah-russkogo-yazyka-v-korrektsionnoy-shkole-viii-vida-kak-sredstvo, свободный. - Загл. с экрана
Практико-исследовательский проект как инструмент ... [Электронный ресурс] // cyberleninka.ru - Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/praktiko-issledovatelskiy-proekt-kak-instrument-samoanaliza-refleksii-i-optimizatsii-professionalnoy-deyatelnosti-buduschih, свободный. - Загл. с экрана
Модель методического сопровождения процесса введения в ... [Электронный ресурс] // cyberleninka.ru - Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/model-metodicheskogo-soprovozhdeniya-protsessa-vvedeniya-v-praktiku-nachalnogo-obrazovaniya-predmetov-rodnoy-russkiy-yazyk-i, свободный. - Загл. с экрана

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ САБАҚТАРЫНДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Каратауова Гульсым Нарзабековна
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
«Мұзафар Әлімбаев атындағы Ақтөбе қаласының
№ 25 жалпы білім беретін орта мектебі»

Қазіргі білім берудің басты мақсаты – шығармашыл тұлға қалыптастыру. Оқушының шығармашылық қабілетін ашу, оны алға қарай дамыту үшін жоспарлы істің мақсаты мен міндетін білу жөн.

Мақсаты:

- Қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында заманауи технологияларды қолдану арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру;
- сабақ беру үдерісінде және іс-тәжірибеде ақпаратты технологияларды тиімді қолдану.

Күтілетін нәтиже:

- Қазақ тілі сабағында заманауи технологияларды қолдану арқылы нәтижеге қол жеткізе алады;
- Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері алған мәліметтерін өз сабақтарында, тәжірибелерінде тиімді қолдана алады.

Қазіргі білім берудің басты мақсаты – шығармашыл тұлға қалыптастыру. Оқушының шығармашылық қабілетін ашу, оны алға қарай дамыту үшін жоспарлы істің мақсаты мен міндетін білу жөн.

Жаңа технологияны қолдануда оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, үлкен ізденіспен, шығармашылыққа жетелеуге де болады. Нәтижесінде оқушы оқыту процесінде жаңа технологияларды қолдана отырып білімін шыңдайды, жаңа оқыту үрдісін қалыптастырады,

өздігінен ізденімпаздық қабілеті артады.

АКТ пайдалануда көптеген электрондық ресурстарды қолдануға болады: мультимедиялық презентациялар, слайд, видео, интернетте табылған материалдар, интерактивті тестілер т. б. Олар сабақты түрлендіреді және қызықты етеді, балаларды да әр түрлі жаңа технологияларды пайдалануға үйретеді. Презентация жасау, материалдарды таңдап алуда, презентацияның құрамын ойластыруда, оларды түрлендіруде мұғалімнен үлкен дайындық қажет етеді. Ақпараттық компьютерлік технологияларды қолдану арқылы сабақтарда біз оқушылардың оқу дағдыларын дамытамыз. Интернетте алған материалдарды пайдаланамыз, жазбаша біліктіліктерін арттырамыз, сөздік қорларын кеңейтеміз және шәкірттерміздің шығармашылығын арттырамыз.

Деңгейлеп оқыту технологиясы: көбінесе Бенжамин Блум технологиясы негізінде беріледі.

СТО технологиясы:

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының ішіндегі ең тиімдісі, яғни балаларды жетістіктерге жетелейтін стратегиялары – негізгі ойды суреттеу, топтастыру, бес өлең жолы, эссе жазу, ЖИГСО, Венн диаграммасы, авторға сұрақ қою, ой қозғау, қос жазба күнделік, болжам кестесі. Аталған стратегиялармен көп жетістіктерге жетуге болады. Ең бастысы – оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артып, олардың бір-бірімен пікір алмастырып ашық сөйлеу, еркін сөйлеу дағдылары қалыптаса бастайды..

Ал ақпараттық технология арқылы біз, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері сабақтарды түрлендіріп, жаңаша ұйымдастыра алуға мүмкіндік аламыз. Интербелсенді тақтадан көрсетілген бейнежазба арқылы оқушылар сабақтың тақырыбын ашып, мақсатын анықтайды. Ақпараттық технологияның көмегімен жүргізілетін сабақтарда – оқушы өзін белсенді және еркін ұстай алады.

Қазіргі таңда жаңа технологияларды ағарту саласында тиімді әрі сапалы қолдану үшін оның бірнеше әдіс-тәсілдері де айқындалып отыр. Бұл инновациялық әдістер оқытушының педагог ретінде жұмыс істеу әдіс-тәсілін, тыңдаушылармен қарым-қатынасын біршама өзгертіп отыр.

Педагогикалық технологиялар түрлері өте көп, оларды түрлі белгілеріне қарай

жіктейді. Қазіргі таңда көп қолданылатын технологиялар сансыз.

Компьютерлік оқыту технологиясы – педагогтің мүмкіндігін күшейтетін құрал. Компьютерлік оқыту технологиясы арқылы білім сапасын арттыру өте қолайлы оқытуды ұйымдастыру формаларын – жеке, топтық, ұжымдық жұмыс жасау формаларын компьютер арқылы жүргізу өте тиімді.

Қазіргі таңда мектепте WI-FI желісінің қосылуымен сабақты ғаламтор арқылы өткізу де өте тиімді және қызықты. Мысалы, оқушылар гипперссылка жасау арқылы қосымша материал іздейді. Ұтымдылығы, оқушылардың қызығушылықтарының оянуы соншалық, деңгейі төмен шәкірттердің өзі тапсырманы орындай бастайды. Сонымен қатар ғаламтор желісіне қосылған компьютер арқылы сабақ өткізу, сөйлеу әрекетінің төрт түрін де (оқылым, айтылым, жазылым, тыңдалым) пайдалануға болатыны.

Қазіргі таңда ұстаздарға әдістемелік тұрғыдан қолдау көрсету мақсатында түрлі білім беру платформалары (smk.edu.kz, cpm.kz, bilimland), интернет ресурстары бар.

Kahoot бағдарламасы

Пәндер бойынша оқушылардың білімдерін тексеру мақсатында тарау, тақырып соңында тест жұмыстарын жүргізуге болады. Тест тапсырмасының құрылымын түрлендіріп сәйкестендіру тесті, бір дұрыс жауап немесе бірнеше дұрыс жауаптары бар тесттер, сурет түрінде т.б. берілген тапсырмалар түрінде құрастыруға болады.

Kahoot бағдарламасы кең қолданыста, барлық пәндер үшін жиі қолданылады.

ZipGrade бағдарламасы

ZipGrade бағдарламасымен тест жұмысын жылдам тексеру үшін өте ыңғайлы бағдарлама. Көбіне ұстаздардың оқушылар жұмысын қолмен тексеріп көп уақыт жұмсайтынын білеміз.

Алдын ала біз тест жұмысын орындауға арналған жұмыс парағын шығарып аламыз. Жұмыс парағының дайын шаблондары ZipGrade сайтында берілген немесе өзіміз тест құрылымына қарай жұмыс парағын құрастырамыз. Ол үшін тіркелген парақшамызға кіріп. Quizzes түймешесін басқанда дайын тесттер парақшаларының тізімі шығады. Егер жаңадан тест парақшасын құру қажет болса New Quiz мәзірін таңдаймыз.

Plickers бағдарламасы

Бұл бағдарламамен жұмыс жасау үшін мұғалімде А4 парағы және ұялы телефон, ал оқушыларда А4 парағындағы штрих код болса жеткілікті.

Жұмысты бастамас бұрын бірінші ұялы телефонға Plickers бағдарламасын жүктеп аламыз. Plickers сайтына кіріп сынып, тест және билеттерді өзара байланыстыруымыз қажет. Plickers сайтына кіріп тіркелеміз. Тіркелгеннен кейін ашылатын терезедегі батырмалар қызметін орындаймыз.

Флипчарт

Бұл интерактивті, мультимедиа сияқты қасиеттерді сипаттайтын электронды көрнекілік. Флипчарт – бұл материалдарды құруға және көрсетуге болатын жұмыс саласы.

Флипчарт – ActivInspire бағдарламалық қосымшада құрылымы жасалған

сабақ, бағдарламалық қосымша орнатылмаған жағдайда флипчарт құру мүмкін

емес. Әдістемелік ұсынымда мектепке дейінгі ұйымдарда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып тәрбиелеу-оқыту үдерістерін жоспарлау бойынша материалдар берілген.

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінің қызметкеріне, педагогикалық жоғары оқу орындары мен колледж студенттеріне ұсынылады.

Wordwall бағдарламасы

Wordwall - білім беру процесінің басты міндеттерінің бірі-оқушылардың ынтасын арттыруға көмектесетін әмбебап оқу ресурсы!

Wordwall-интерактивті және баспа материалдарын жасауға арналған көп функциялы құрал. Көптеген шаблондар интерактивті және баспа түрінде қол жетімді. Көптеген мұғалімдер сервистің қазақша кәріптерді қабылдайтын нұсқасы бар екендігіне риза болады.

WordWall бағдарламасын пайдалану оңай және оған интерактивті тақта үшін де, жаттығулар үшін де оңтайлы компьютерлерде жеке жұмыс істеу үшін арнайы бағдарлама қажет емес

Қазіргі қазақ тілін оқытудың жаңартылған бағдарламасына сәйкес түрлі интерактивті-мультимедиалық онлайн платформалар пайда болды. Бұл оқушыларға сабақ барысында да, сабақтан тыс уақытта да жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Бұл оқушының сабаққа деген қызығушылығын тудырады. Түсінбеген тақырыбын қайта оқып шығуға болады. Сондай онлайн платформаларға https://imektep.kz/, https://daryn.online.kz/, https://bilimland.kz/сынды бағдарламалар жатады.

Қорыта келе ұстаздар алдындағы ортақ міндет – заман ағымына ілесе алатын саналы шәкірт тәрбиелеу болып табылады. Себебі, дәл қазіргі таңда теориялық сандық технологияны меңгерген ұстаз бен шәкірт қана болашақта еңбек майданында еркін көсіледі деп ойлаймын. Қазақ тілі сабағында цифрлық технологиялар аясындағы онлайн тапсырмалар, тесттер, квест жобалар т.б онлайн платформаларды қолдану мұғалімнің жұмысын жеңілдетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде» журналы. 2009, № 12
мәселелері». 1993.
2.Құдайбергенева К.С. Инновациялық тәжірибе орталығы-педагогикалық технология көзі. «Алматы»,2001 жыл
3. Е.И. Пассов. «Коммуникативный метод обучения иностранному говорению».
4. М.А. Аманбаева. «Қазақ тілі сабағында жаңа технологияларды пайдалану».

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ТАРИХИ ТҰЛҒАЛАР» ЭЛЕКТИВТІ КУРСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Карымжанова Индира Жанатовна
Тарих пәнінің мұғалімі
педагог-модератор
«Телжан орта мектебі» КММ

Бүгінгі күні республикамызда білім беру жүйесінің түбегейлі өзгеріске ұшырауы анықталғаны баршамызға аян. Оның негізгі факторы жаһандану үрдісіндегі білім беру саласында жаңа модельдердің дүниеге келуі, білім беру үрдісінің ақпараттандырылуы болып табылады.

Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» Қазақстан халқына жолдауында: «Ең алдымен, білім беру жүйесінің рөлі өзгеруге тиіс. Біздің міндетіміз – білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру. Оқыту бағдарламаларын сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажет. Сонымен бірге, IT-білімді, қаржылық сауаттылықты қалыптастыруға, ұлтжандылықты дамытуға баса көңіл бөлу керек.» деп атап көрсеткендей, қазіргі кезеңде заманауи білім беру парадигмасы өзгеріс үстінде» - деп атап көрсетті.

Ақпараттық және педагогикалық технологиялар негізінде мұғалімнің рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, мұғалім тек қана білімді алып жүруші ғана емес, сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі және бағыт берушісі болып анықталды. Осыған орай сабақ беру үрдісінде қазіргі күннің, яғни инновациялық әдістерді оқытудың интерактивті оқыту моделі болып табылады.

Ұлы ойшыл Уильям Уорд «Жай мұғалім–хабарлайды. Жақсы мұғалім -түсіндіреді. Керемет мұғалім – көрсетеді. Ұлы мұғалім – шабыттандырады» деген екен. Білім алушылардың танымдық көзқарасын байыту ақыл-ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру мұғалімнің шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты. Осы орайда

9-11 сынып оқушыларын қамтыған «Тарихи тұлғалар» элективтік курсы Қазақстан тарихының жаңа заман кезеңінің тұлғаларына арналған. Аталмыш кезең- тарихи тұлға мен қоғам арасындағы және осы бір қайшылықты замандағы түрлі этникалық топтардың қалыптасуы мен тағдырының , өзара күрделі байланыстарының көрінісі, көшпелі мемлекеттердің көрші империялардың үлкен саясатының құрбаны болғанының куәгері. Бұл кезең ұлттық мемлекетіміздің дамуы мен кейіннен дербестігінен айрылып отарлану проблемаларын оқушылардың айқын тануына мүмкіндік береді.

Жалпы элективті курсты жүргізу барысында жеке тұлғаның жан - жақты дамуына және қалыптасуына бағытталған оқу үрдісі ретінде оқушының өзіндік білім алу кеңістігінің мүмкіндігін арттыратын, орта және жоғарғы оқу орнына дайындайтын, жалпы орта білім беретін бағдарламасындағы жеке пәндерді оқытуды қамтамасыз етіп, жеке бейімділіктері мен қабілеттеріне, қажеттіліктеріне қарай білім алатын барлық оқушылардың толық білім алуларына тең жағдайларды және олардың әлеуметтік мүмкіндіктерін қамтамасыз ететін мақсаттарды көздейді.

Жалпы білім беретін мектепте Қазақстан тарихы негізгі пәндердің бірі. Өйткені әр азамат өз елінің, мемлекеттің, сол мемлекетті мекендеп отырған халықтардың тарихын білуге құштар. Кеңестік идеологияның күйреуі Қазақстан тарихына жаңа бағыттар алып келуде.

Білім беру жүйесіндегі бүгінгі күндегі өзгерістер Отандық тарихтан білім беруде оқытудың ғылыми және әдістемелік деңгейін көтеруді талап етеді. Туған жері мен елінің, халқының өткен өмірі мен бүгінгі тіршілігін оқытып үйрету оқушыларды азаматтық пен ұлтжандылыққа, Отанға деген сүйіспеншілікке тәрбиелейді, жеке тұлғаның дамуына септігін тигізеді. Жеке пәндерді тереңдетіп оқытуды қамтамасыз ету мақсатында тарих пәндерінен жекелеген үйірмелер, курстар бар.

Бағдарламада қазақ халқының тағдырының көрші елдер тарихының проблемаларымен сабақтастығы негізделеді. Соның ішінде Қазақ хандығы мен Жоңғар хандығы арасындағы тартысты қатынастар, қазақ халқының жоңғар басқыншылығына қарсы Отан соғысының негізгі шайқастары жаңа зерттеулердегі фактілік матириалдар мен жаңаша пайымдауларға сүйеніп беріледі. Отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық қозғалыстарының дамуы және осы шапқыншылық пен ұлт-азаттық көтерілістердегі батырларымыздың рөлі көрсетіледі. Тарихта өзіндік орны бар түрлі тұлғалармен танысады.

Элективті курс бағдарламасында сабақтарымды оқытудың заманауи әдістерінің әр түрлісін қолдануға тырыстым. Мысалы: Кіші жүздегі Сырым

Датұлы көтерілісі мен Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілістерінің ортақ сипаттары мен айырмашылықтары (Венн
диаграммасын толтыру); Ақпараттық жаналықтар бағдарламасы бойынша әкімшілік реформалар туралы ақпарат береді. (24kz жаңалықтар бағдарламасы) «Тв шоу» әдісі арқылы қорғайды;

Бағдарламаның өзектілігі: жаңа стандарттар оқушыларды оқытудың белсенді моделіне қайта бағдарлауды көздейді. Ең бастысы, оқушылардың құзыреттілігінің инструменталды негізін құрайтын білім мен білік жүйесін меңгерумен қатар, оқу үдерісін ұйымдастыру міндеті қойылады, оның аясында мәселелерді өз бетінше шеше алатын, дербес жауапты шешімдер қабылдай алатын, өзгермелі жағдайда тиімді әрекет ете алатын тұлға қалыптасады.

Тұлғаның тарихтағы рөлін бағалау ең күрделі және бір мәнді емес шешілетін философиялық мәселелердің бірі болып табылады. Барлық дәуірлерде тарихшылар, философтар белгілі бір тұлғаның өміріне көп көңіл бөліп, оның іс-әрекетін түсінуге және түсінуге ұмтылды. Шынында да, жекелеген тарихи тұлғалар қызметінің мотивтері мен мәнін түсінбей, тарихи болмыстың шынайы бейнесін құрастыру мүмкін емес. Оның ауқымын анықтау, бағалау критерийлерін анықтау әлі күнге дейін екіұшты

Мақсаты:

-Отан тарихындағы тарихи тұлғалардың өмірі, еңбектері, қызметі жайында негізгі мәлімет беру, тұлғалар жайлы мағлұматтарды терең меңгерту, тұлғаларға баға бере білуге үйрету, бағдарлау, анықтау тәсілін үйрету;

-Тарихи тұлғалар жайлы мағлұмат беру арқылы Қазақстан тарихынан алған білімдерін кеңейтуге көмектесу;

-Жас ұрпақты әлеуметтік белсенділікке, адамзат басынан кешірген аса елеулі тарихи оқиғалармен, ол жинақтаған бағалы құндылықтармен таныстыра отырып, жауапкершілікке, тиянақтылыққа тәрбиелеу болып табылады.

Курстың міндеттері:

1) оқушылардың жекелеген тарихи тұлғалар туралы білімдерін тереңдету;

2) тұлғаның тарихи процестегі рөлі туралы әр түрлі көзқарастарды түсіну;

3) шығармашылық ізденіс әрекетіне деген ынтаны дамыту;

4) ақпараттық құзыреттілікті, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білуді дамыту;

5) оқушылардың қоғамдық іс-әрекетті диалогтық, көп өлшемді қабылдауға, тарихи тұлғалардың, мемлекеттің, қоғамның артықшылықтары мен кемшіліктеріне теңгерімді көзқараспен қарауға дағдыландыру арқылы олардың азаматтық қасиеттерін дамытуға ықпал ету;

6) курсты өту барысында алған білімдерін қолдана білу қабілетін дамыту

Күтілетін нәтижесі:

- Өз Отанын сүйетін, оның тарихын, тілін, әдет-ғұрпын құрметтейтін тұлға тәрбиеленеді.
- Оқушылардың туған өлкеге деген қадір-құрметін оята отырып, сол арқылы туып-өскен өлкеге, Отанға деген сүйіспеншілік қалыптастырады.
-Оқушылар мүмкін болғанша зерттеу жұмыстарына қатысады.
- Отанымыздың тарихына жаңа беттер қосылады.

Курстың ерекшелігі:

- оқу материалдарының жүйелігі,
- білімнің сараланып берілуі
- білімділік, дамытушылық, тәрбиелік тұрғыдағы жүйелілігі
- оқушылар толық тарихи тұлғалар мен танысады.

"Тарихи тұлғалар" элективті курсының бағдарламасы 34 сағатқа - аптасына 1 сағаттан есептелген және жалпы білім беретін мектептердің 9-11 сынып оқушыларына арналған. Ұсынылған элективті курс бағдарламасы заманауи басымдықтарға бағытталып, 34 сағатқа арналған сабақтың әр түрлі әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы жасалды. Мұғалімдер үшін әдістемелік көмек ретінде жасап, ұсынып отыр.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Келесбаева Айгуль Мажитовна
Жамбылская область
Байзакский район
село Мадимар
Сш имени Ш.Уалиханова
учитель русского языка

В эпоху цифровой трансформации искусственный интеллект (ИИ) становится неотъемлемой частью образовательного процесса, открывая новые горизонты для обучения и развития учащихся. На уроках русского языка и литературы ИИ предоставляет уникальные возможности для персонализации обучения, повышения мотивации учащихся и развития их творческих способностей.

Анализ текста и проверка грамматики.Одним из наиболее очевидных применений ИИ является анализ текстов и проверка грамматики. Нейросети способны выявлять и исправлять орфографические, пунктуационные и грамматические ошибки, предоставляя учащимся мгновенную обратную связь. Это позволяет учителю сосредоточиться на более глубоком анализе содержания и смысла текста, а ученикам — совершенствовать свои навыки письма.

Кроме того, ИИ может анализировать стиль автора, выявлять характерные языковые средства и особенности построения текста. Это может быть особенно полезно при изучении литературных произведений, позволяя учащимся глубже понять авторский замысел и художественные особенности произведения.

Интерактивные задания и упражнения.ИИ также может быть использован для создания интерактивных заданий и упражнений, которые делают обучение более увлекательным и запоминающимся. Например, чат-боты могут имитировать диалоги с литературными персонажами, позволяя учащимся погрузиться в мир произведения и лучше понять мотивацию героев.

Генераторы изображений могут визуализировать сцены из литературных произведений, помогая учащимся лучше представить себе происходящее и развивая их воображение. Также, возможно создание виртуальных экскурсий по музеям, связанным с жизнью и творчеством писателей.

Развитие творческих способностей

ИИ может стать мощным инструментом для развития творческих способностей учащихся. Нейросети способны генерировать тексты различных жанров, от стихов до эссе, что может быть использовано для стимулирования творческого письма. Учащиеся могут использовать сгенерированные тексты в качестве отправной точки для своих собственных работ, развивая свою фантазию и креативность.

Кроме того, ИИ может помочь учащимся в создании мультимедийных проектов, таких как видеоролики, аудиозаписи и презентации. Нейросети могут генерировать музыку, создавать визуальные эффекты и озвучивать тексты, что позволяет учащимся создавать более качественные и интересные проекты.

Персонализация обучения.Одним из главных преимуществ ИИ является возможность персонализации обучения. Нейросети могут анализировать индивидуальные потребности и уровень знаний каждого ученика, предлагая ему задания и упражнения, соответствующие его способностям и интересам. Это позволяет сделать обучение более эффективным и мотивирующим.

Например, ИИ может создавать индивидуальные учебные программы, которые будут адаптироваться под темп обучения каждого ученика. Если ученик испытывает трудности с определенной темой, ИИ может предложить ему дополнительные материалы и упражнения для закрепления знаний.На своих уроках я применяю нейросети “Кандинский” и “Акинатор”

Остановимся на одном из них.Нейросеть “Кандинский” может стать интересным и полезным инструментом на уроках русского языка, открывая новые возможности для визуализации и творческого подхода к обучению. Вот несколько способов её использования:

1. Визуализация литературных произведений:

* Иллюстрации к текстам: Ученики могут создавать изображения по мотивам прочитанных рассказов, стихотворений или отрывков из романов. Это поможет им лучше понять содержание и атмосферу произведения.

* Создание персонажей: Нейросеть может помочь визуализировать героев литературных произведений, опираясь на их описание в тексте.

* Оживление пейзажей: Ученики могут создавать изображения природы, описанной в произведениях, что поможет им лучше представить место действия.

2. Развитие речи и воображения:

* Описание изображений: Ученики могут описывать

изображения, созданные нейросетью, используя различные части речи и стилистические приёмы.
Сочинение историй по картинкам: Нейросеть может генерировать изображения, которые станут отправной точкой для написания сочинений или рассказов.
Создание ассоциативных рядов: Ученики могут создавать изображения, ассоциирующиеся с определёнными словами или понятиями, что поможет им расширить словарный запас.
3. Изучение языка и грамматики:
Визуализация фразеологизмов: Нейросеть может помочь создать изображения, иллюстрирующие значение фразеологических оборотов.
Создание изображений по заданным грамматическим правилам: Ученики могут создавать изображения, используя определённые части речи или грамматические конструкции.
Изучение стилей речи: Нейросеть может помочь визуализировать различные стили речи, например, научный, публицистический или художественный.
4. Творческие проекты:
Создание комиксов или графических рассказов: Ученики могут использовать нейросеть для создания иллюстраций к своим собственным историям.
Создание обложек книг: Ученики могут создавать обложки для своих любимых книг или для собственных произведений.
Создание презентаций: Ученики могут использовать изображения, созданные нейросетью, для оформления презентаций по различным темам.

Роль учителя: несмотря на все преимущества ИИ, важно помнить, что он является лишь инструментом, который должен дополнять, а не заменять традиционные методы обучения. Учитель остается ключевой фигурой в образовательном процессе, направляя и мотивируя учеников.
Учитель должен использовать ИИ для того, чтобы сделать обучение более эффективным и интересным, но при этом не забывать о важности живого общения и индивидуального подхода к каждому ученику.
Заключение: использование ИИ на уроках русского языка и литературы открывает новые перспективы для повышения качества образования. Важно подходить к этому процессу осознанно и ответственно, чтобы максимально использовать возможности ИИ для развития учащихся.
ИИ может помочь учителям сделать обучение более персонализированным, интерактивным и творческим. Однако важно помнить, что ИИ — это лишь инструмент, который должен использоваться в сочетании с традиционными методами обучения и под руководством опытного учителя.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕКТЕПТЕГІ МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМІН БАҚЫЛАУҒА АРНАЛҒАН КОМПЬЮТЕРЛІК БАҒДАРЛАМАЛАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІН ҚОЛДАНУ

Кенжебаева Мейрамгул Саинкызы
Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университетінің магистранты
Г.Р.КОЩАНОВА,
ғылыми жетекшісі

Қазіргі қоғамда ақпараттық технологиялар (ат) адам өмірінің барлық салаларына еніп, оларды, соның ішінде білім беруді айтарлықтай өзгертеді. Бұл тенденция студенттердің білімін бақылау үшін компьютерлік бағдарламалардың мүмкіндіктерін зерттеудің өзектілігін анықтайды, әсіресе ма- тематика сияқты іргелі салада. Оқу процесінде компьютерлік бағдарламаларды қолдану білім беру сапасын жақсартудың жаңа көкжиектерін ашады, бұл оқытуды интерактивті, жекелендірілген және тиімді етеді. Бұл мақаланың негізгі мақсаты-мектептегі ма- тематика сабақтарында оқушылардың білімін бақылау және бағалау процесінде компьютерлік бағдарламаларды қолданудың мүмкіндіктері мен тиімділігін зерттеу. Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылды:
1. Білім беру процесінде ақпараттық технологи- яларды қолданудың қазіргі жағдайы мен тенденци- яларын талдау.
2. Математика бойынша білімді бақылауға арналған қолданыстағы компьютерлік бағдарламаларға шолу және салыстыру.
3. Білім беру практикасында ат қолданудың артықшылықтары мен ықтимал шектеулерін анықтау.
4. Математика бойынша оқу процесіне компьютерлік бағдарламаларды интеграциялау бойынша мұғалімдерге арналған ұсыныстарды тұжырымдау.
5. Білімберудекомпьютерлікбағдарламаларды пайдалану тақырыбына қысқаша кіріспе
6. Білімберудекомпьютерлікбағдарламаларды қолдану тек оқушыларға ақпарат берумен шектелмейді; ол сонымен қатар білімді бақылау, оқу жетістіктерін бағалау және оқу материалын әр студенттің жеке қажеттіліктеріне бейімдеу үшін арнайы бағдарламаларды қолдануды қамтиды. Математика контекстінде бұл арифметикалық амалдарды орындауға арналған негізгі бағдарламалардан бастап оқушылардың шешімдерін талдауға, кері байланыс беруге және материалды түсінуді жақсарту үшін тапсырмалар- ды бейімдеуге қабілетті күрделі жүйелерге дейін бо- луы мүмкін. Мұндай технологиялар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, олардың білімін тереңдетуге және сыни ойлауды дамытуға ықпал етуі мүмкін. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың білім беру процесіне

айтарлықтай әсерін растайтын кең әдебиеттер бар. Зерттеулер АКТ білім беру материалдарының қолжетімділігін жақсарта алатынын, оқушылардың белсенділігі мен мотивациясын арттыра алатынын және оқу материалын терең түсінуге ықпал ететінін көрсетеді. Математика контекстінде абстрактілі математикалық ұғымдарды түсінуді едәуір жеңілдететін визуализация мен интерактивтілікке ерекше назар аударылады[1]. Білімді бақылау үшін компьютерлік бағдарламаларды қолданудың артықшылықтары мен кемшіліктері[2].
Артықшылықтары:
- Оқытуды даралау: компьютерлік бағдарламалар материалды оңтайлы режимде ұсына отырып, әр оқушының білім деңгейіне және оқу қарқынына бейімделе алады.
- Көрнекілік: күрделі математикалық ұғымдар мен операциялар графикалық бейнелеу арқылы түсінікті болады.
- Мотивация: ойын элементтері және дереу кері байланыс оқушылардың тақырыпқа деген қызығушылығын арттыруы мүмкін.
- Бағалаудың объективтілігі: автоматтандырылған жүйелер бағалаудың дәлдігі мен объективтілігін қамтамасыз етеді.

Кемшіліктері:
- Технологияға қол жетімділік шектеулі: барлық оқушылар қажетті технологиялық ресурстарға бірдей қол жеткізе бермейді.
- Технологияға тәуелділік: студенттердің технологияны қолдамай-ақ тапсырмаларды өз бетінше шешу қабілетін жоғалту қаупі бар.
- Техникалық мәселелер: бағдарламалық жасақтаманың немесе жабдықтың істен

шығуы Білім беру процесін бұзуы мүмкін.
- Мазмұн шектеулері: математиканың барлық аспектілерін компьютерлік бағдарламалар арқылы тиімді беруге болмайды. Білім беруде қолданылатын компьютерлік бағдарламалардың түрлері:
- Интерактивті оқулықтар мен бағдарламалар: оқушылардың өзіндік жұмысы үшін теориялық материал мен жаттығуларды қамтамасыз етеді.
- Оқытуды басқару жүйелері (LMS): курстар құруға, тестілеуге және оқушылардың үлгерімін бақылауға арналған платформалар.
- Визуализация құралдары: графиктер, диаграммалар және анимациялар арқылы 2 7

математикалық ұғымдарды көрсетуге көмектеседі.
- Бейімделетін оқыту бағдарламалары: оқушылардың жауаптарын талдайды және оқуды жақсарту үшін тапсырмаларды бейімдейді.

- Бағдарламалау және модельдеу құралдары: математикалық модельдерді нақты есептер мен жобаларда қолдануға мүмкіндік береді.

Компьютерлік бағдарламаларды оқу процесіне біріктіру мұқият жоспарлауды және білім беру мақсаттарын ескеруді қажет етеді. Бұл АКТ көмегімен жақсырақ қол жеткізуге болатын оқу тапсырмаларын анықтауды және сәйкес бағдарламалық шешімдерді таңдауды қамтиды. Мұғалімдерге технологияны оқушылардың қажеттіліктері мен дайындық деңгейіне қарай бейімдеуге мүмкіндік беретін икемді оқу жоспарын құру маңызды. Оқу процесіне Өзін-өзі зерттеуге арналған қосымша ресурстарды да, топтық жұмыс пен жобалық жұмыстарға арналған құралдарды да қосу ұсынылады.

Білім беруде компьютерлік бағдарламаларды қолдану оқушыларға сыни тұрғыдан ойлау мен тәуелсіздікті дамытуға мүмкіндік береді. Интерактивті тапсырмалар мен проблемалық жағдайларды ұсынатын бағдарламалар оқушыларды шешімдерді өз бетінше іздеуге, ақпаратты талдауға және сыни бағалауға ынталандырады. Оқытушылар бұл процеске оқушылардан алған білімдерін жаңа жағдайларда зерттеуді, салыстыруды және қолдануды талап ететін тапсырмалар жасау арқылы ықпал ете алады. Сыныптағы жұмыс нәтижелерін талқылау дәлелдер мен сыни

Кесте 1. Математика бойынша білімді бақылауға арналған қолданыстағы компьютерлік бағдарламаларды талдау[3].

Бағдарламаның атауы	Сипаттама	Адаптивті оқыту және білімді бақылау мүмкіндіктері	Білім беру процесінде қолдану мысалдары
Khan Academy	Бейне сабақтары мен жаттығулары бар интерактивті Математиканы оқыту платформасы.	Бейімделу жаттығулары және оқушының өнімділігіне негізделген жекелендірілген ұсыныстар.	Үй тапсырмасы мен өзін-өзі даярлау үшін пайдалану, сыныпта оқытуды қолдау.
Photomath	Смартфон камерасын пайдаланып математикалық есептерді шешуге арналған мобильді қосымша.	Материалды түсінуді жақсарту үшін қадамдық шешімдер мен түсініктемелер беру.	Студенттерге үй тапсырмасын өз бетінше шешуге және проблемаларды шешу дағдыларын жақсартуға көмектесу.
GeoGebra	Графиктерді, геометриялық фигураларды құруға және алгебралық есептерді шешуге арналған Онлайн-құрал.	Интерактивті тапсырмалар және мұғалімдерге арналған оқу ресурстарын құру мүмкіндігі.	Математикалық ұғымдарды көрсету үшін сыныпта қолдану, жобалар мен зерттеулерде қолдану.
Desmos	Функциялар мен деректерді визуализациялауға және зерттеуге мүмкіндік беретін графикалық калькулятор.	Интерактивті оқу материалдарын құру және бөлу, соның ішінде студенттерге математикалық модельдерді зерттеу мүмкіндігі.	Математикалық функциялар мен деректерді түсінуді оқыту және бағалау құралы ретінде пайдалану.

ойлауды дамытуға ықпал етуі мүмкін[4].
Компьютерлік бағдарламаларды қолдана оты- рып, оқытудың тиімділігін арттыру үшін келесі стратегиялар мен әдістерді қамтитын кешенді тәсіл қажет:
1. Оқытуды саралау: адаптивті бағдарламаларды қолдану оқушылардың жеке ерекшеліктерін, олардың білім деңгейлері мен оқу қалауларын ескеруге мүмкіндік береді.
2. Кері байланыс: автоматтандырылған жүйелер студенттерге олардың жұмысы туралы дереу кері байланыс бере алады, бұл материалды тиімдірек игеруге ықпал етеді.
3. Интерактивтілікжәнеқатысу:мультимед иялық және интерактивті ресурстарды пайдалану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арт- тырады және материалды терең түсінуге ықпал етеді.
4. Бірлескен оқыту: бірлесіп жұмыс істеу және білім алмасу құралдары қарым-қатынас дағдыларын дамытуға және топта жұмыс істеу қабілетіне ықпал етеді.
5. Рефлексия және өзін-өзі бағалау: өз оқуын рефлексиялауға және өзін-өзі бағалауға бағытталған тапсырмаларды қосу студенттерге

олардың жетістіктері мен одан әрі даму бағыттары туралы білуге көмектеседі.
Білім беру процесінде компьютерлік бағдарламаларды тиімді пайдалану мұғалімдерден тек техникалық дағдыларды ғана емес, соны- мен қатар педагогикалық икемділікті, сондай-ақ оқытудың жаңа тәсілдерімен тәжірибе жасауға дайын болуды талап етеді.
Оқу процесіне компьютерлік бағдарламаларды енгізу білім беру тәжірибесінде білім беру са- пасы мен қолжетімділігін жақсартуға ықпал ететін маңызды қадам болып табылады. Мұндай бағдарламаларды тиімді пайдалану үшін мұғалімдер таңдау, оқу материалдарын әзірлеу және қолдану тиімділігін бағалау кезінде бірқатар негізгі аспектілерді ескеруі керек.Білімді бақылау үшін дұрыс бағдарламаны таңдағанда, оқу мақсаттарын анықтауға және сол мақсаттар мен оқу бағдарламасына сәйкес келетін бағдарламаны таңдауға назар аудару керек. Бағдарлама мұғалімдер үшін де, оқушылар үшін де ыңғайлы болуы керек, кері байланыс пен есеп берудің кең мүмкіндіктерін қамтамасыз етуі керек және технологияға қол жетімділіктің мүмкін шектеулерін ескере отырып, барлық оқушыларға қол жетімді болуы керек.
Компьютерлік бағдарламаларды қолдана оты- рып, Оқу материалдары мен тапсырмаларды әзірлеу процесінде студенттерге олардың қатысуын артты- ратын және материалды терең түсінуге ықпал ететін әртүрлі тапсырмаларды ұсына отырып, дәстүрлі оқыту әдістерімен интеграциялануға ұмтылу ұсынылады. Сондай-ақ оқушылардың әртүрлі дайындық деңгейлерін ескеретін бейімделген оқу ма- териалдарын жасау маңызды[5].
Білім беру процесінде компьютерлік бағдарламаларды қолданудың тиімділігін бағалау үшін оқушылардың үлгерімі туралы дерек- терге тұрақты мониторинг пен талдау жүргізу, оқушылардан бағдарламаларды пайдалану- ды қабылдауына қатысты кері байланыс жинау, сондай-ақ бағдарламаларды енгізгенге дейін және одан кейінгі оқу нәтижелеріне салыстырмалы тал- дау жүргізу қажет. Сонымен қатар, мұғалімдердің кәсіби дамуы және әріптестерімен тәжірибе алма- су оқу процесінде компьютерлік бағдарламаларды қолдану тиімділігін арттыруда шешуші рөл атқарады.
Осы ұсыныстарды қолдана отырып, мұғалімдер компьютерлік бағдарламаларды қолдану арқылы оқытудың тиімділігін арттырып қана қоймай, со- нымен қатар оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау, тәуелсіздік және өзін-өзі бағалау қабілеті сияқты маңызды құзыреттіліктерін дамыта алады.
Мектептегі математиканы о қ ы т у д а компьютерлік бағдарламаларды қолдануға шолу және талдау осы технологиялардың білім сапасын жақсартудағы маңызды әлеуетін анықтады. Оқушыларға интерактивті Оқу мате-

риалдары мен Жеке тапсырмаларға қол жеткізуге мүмкіндік беретін компьютерлік бағдарламалар математикалық ұғымдарды жақсы түсінуге және сыни ойлауды дамытуға ықпал етеді. АКТ-ны білім беру процесіне енгізу оқу материалын оқушылардың жеке қажеттіліктеріне бейімдеу үшін жаңа мүмкіндіктер ашады, бұл оқытуды қол жетімді және тиімді етеді.
Дегенмен, компьютерлік бағдарламаларды оқу процесіне сәтті біріктіру мұғалімдерден тек техникалық дағдыларды ғана емес, сонымен қатар осы құралдарды пайдаланудың педагогикалық тәсілдерін терең түсінуді талап етеді. Оқытушылар үшін дәстүрлі және инновациялық оқыту әдістерін біріктіретін теңдестірілген оқу процесін құруға ұмтыла отырып, технологияның мүмкіндіктері мен шектеулерін ескеру маңызды.
Білім беруде компьютерлік бағдарламаларды қолдануды дамыту перспективалары адаптивті оқыту және деректерді талдау технология- рын одан әрі жетілдірумен байланысты. Бұл әр оқушының өзгеретін қажеттіліктері мен білім деңгейіне автоматты түрде бейімделе алатын одан да жекелендірілген оқу бағдарламаларын құруға мүмкіндіктер ашады. Сонымен қатар, жа- санды интеллект пен машиналық оқытуды да- мыту оқу процестерін тереңірек түсінуге және педагогикалық стратегияларды жақсартуға ықпал ететін білім беру деректерін талдаудың жаңа құралдарын ұсынады.
Осы саладағы қосымша зерттеулердің мүмкіндіктері кең және алуан түрлі. Олар оқытудың нақты бағдарламалары мен тәсілдерінің тиімділігін зерттеуді, акт интеграциясының оқушылардың XXI

ғасыр дағдыларын дамытуға әсерін талдау- ды және оқушылар мен мұғалімдердің цифрлық сауаттылығын бағалау және арттыру әдістерін әзірлеуді қамтиды. Осы саладағы зерттеулерді жалғастыру білім беру практикасын одан әрі жетілдіруге және компьютерлік бағдарламаларды математиканы оқытуға интеграциялаудың тиімді стратегияларын дамытуға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Борисов, В.Н. Білім беруде ақпараттық технологияларды қолдану. // «Ғылым» баспасы. 2018. Т. 1, № 1. — Б. 10-20.
2.Желтова, Е.П. Математиканы оқытуда компьютерлік технологияларды пайдалану. // Білім инновациялары журналы. 2019. Т. 4, № 1. — Б. 24-30.
3.Кириллова, О.И. Математика курсында интерактивті оқу бағдарламаларын пайдаланудың тиімділігі. // Білім теориясы мен практикасы журналы. 2020. Т. 2, № 1. — Б. 15-22.
4.Маркова, С.М. Білім беруде ақпараттық технологияларды қолданудың заманауи тәсілдері. // «Просвеще- ние» баспасы. 2021. Т. 1, № 1. — Б. 50-60.
5. Selwyn, N. Білім және Технология: Негізгі Мәселелер мен Пікірталастар. // 2-ші басылым, Bloomsbury Academic. 2017. — Б. 1-250.

РАЗВИТИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ФОРТЕПИАНО

Кириллова Ирина Александровна
преподаватель фортепиано, концертмейстер

• Введение: «Для меня суть музыки заключается в том, что в ней, собственно говоря, выходит на поверхность душа человека. Если человек не чувствует в себе душу и не верит, что она есть у него и у других людей, то это уже не человек. А если в нем нет души, то в нем нет и музыки». С. М. Слонимский

Работа над развитием музыкального мышления – важный этап становления юного музыканта. В основу образовательного процесса в Детской музыкальной школе положена концепция развивающего обучения, согласно которой работа над приобретением и совершенствованием исполнительских навыков и умений находится в неразрывной связи со всесторонним, универсальным развитием личности ученика, расширением его художественного и общекультурного кругозора. Преподаватель фортепиано должен целенаправленно заниматься с учениками развитием музыкального мышления, которое является предпосылкой плодотворных успешных занятий искусством. В современных условиях необходимо систематизировать уже имеющийся методический и практический материал для эффективного развития мышления. Психологи Э.Винер и Г.Мартино считают: «чувствительность к музыкальным структурам: тональности, гармонии и ритму – это ведущая способность, отправная точка, без которой нет музыканта: прочие же качества – музыкальное воображение, музыкальная память и многие другие свойства будут уже в некотором смысле производными»

• Актуальность доклада обосновывается педагогической пользой развития музыкального и образного мышления на уроках игры на фортепиано, способствующего самостоятельности взглядов ученика на явления и процессы окружающего мира в целом, и, как следствие, более глубокому ощущению своего духовного мира, развитию фантазии, находчивости и свободы исполнения.

• Цель доклада – определение и обоснование педагогического пути работы над развитием музыкального мышления.

• Задачи доклада:

1. Уточнить понятие музыкальный образ и выявить его взаимосвязь с музыкальным мышлением;
2. Выявить стилистические особенности произведений
3. Определить наиболее эффективные методы и формы организации учебной деятельности на уроках фортепиано для активизации музыкального мышления учеников.

Для выполнения поставленных задач были

использованы методы работы: • Знакомство и анализ методической литературы; • Обобщение и систематизация теоретического материала; • Изучение и обобщение передового педагогического опыта преподавателей детских музыкальных школ.

Музыкальный образ – обобщенное музыкальное отражение действительности, облеченное в форму конкретного индивидуального явления. Музыкальный образ – это всеобщая категория музыкального творчества, присущая искусству форма воспроизведения, истолкования и освоения жизни путём создания эстетически воздействующих объектов. Под образом нередко понимается элемент или часть музыкального целого, обыкновенно это такой фрагмент, который обладает как бы самостоятельной жизнью и содержанием. Но, в общем смысле художественный образ – способ существования произведения, взятого со стороны его выразительности, впечатляющей энергии и значимости. Всякий музыкальный и художественный образ не до конца конкретен, ясно фиксированные установочные моменты облечены в нём стихией неполной определённости. В информационном отношении образ представляет собой необычно ёмкую форму репрезентации окружающей действительности. Музыкальный образ характеризуется отсутствием конкретной жизненной предметности. Музыка ничего не изображает, она создает особый предметный мир, мир музыкальных звучаний, восприятие которого сопровождается глубокими переживаниями. Л.В. Живов пишет: «Исполнительский художественный образ, с которым в значительной степени связана оценка произведения слушателями, нередко обретает в нашем сознании самостоятельное значение, поскольку в нем могут выявляться такие ценности, которых не было в первичном образе. Тем не менее, первоосновой любого музыкального исполнения является нотный текст произведения, без которого исполнительская деятельность невозможна. Зафиксированный в нотной записи, он требует не просто грамотного прочтения, а угадывания, расшифровки намерений автора, а также тех сторон его музыки, о которых он мог не подозревать. Дело в том, что нотная запись – это всего лишь эскиз по сравнению с реальным звучанием музыки».

Музыка воздействует комплексом выразительных средств. Это – ладогармонический склад, тембр, темп, динамика, метроритм. Они передают настроение, основную мысль произведения, вызывают ассоциации с жизненными явлениями, с переживаниями человека. Дальнейшие формы отражения музыкальной действительности в сознании человека связаны с осмыслением логической организации звукового материала. Трансформация интонаций в языке музыкального искусства возможна лишь после определенной обработки, сведения их в ту или иную структуру. Вне музыкальной логики, вне многообразных интегративных связей, выявляющих себя через форму, лад, гармонию, метроритм и т.д. музыка останется хаотическим набором звуков и не возвысится до уровня искусства. Осмысление логики организации различных звуковых структур, умение в музыкальном 8 материале находить сходство и различие, анализировать и синтезировать, устанавливать взаимосвязи – следующая функция музыкального мышления. Эта функция более сложна по природе, поскольку обусловлена не только и не столько перцептивными, эмоционально-чувственными, но преимущественно интеллектуальными проявлениями со стороны индивида, она предполагает определенную сформированность его музыкального сознания. Необходимо подчеркнуть, что при известной автономности этих двух функций, процессы музыкально-мыслительной деятельности становятся полноценными только при их органическом сочетании и взаимодействии. Основными средствами выразительности в музыке являются:

• Лад – совокупность звуков, которые на основе родства (связей) между ними объединены в систему, имеющую тонику.

• Гармония – объединение музыкальных звуков в созвучия и закономерную последовательность этих созвучий.

• Ритм – организованная последовательность звуков одинаковой или различной длительности.

• Темп – скорость движения, точнее – частота пульсирования метрических долей.

• Динамика – совокупность явлений, связанных с различными степенями громкости звучания, а также учение об этих явлениях.

• Тембр – характерная окраска звука (у инструмента, голоса), сообщаемая ему обертонами, призвуками.

• Артикуляция – способ исполнения последовательности звуков на инструменте или голосом.

• Интонация – высотная организация музыкальных звуков (тонов) в их последовательности.

Итак, основная задача преподавателя фортепиано заключается в том, чтобы не просто познакомить учащихся с современными музыкальными произведениями, но научить учащихся разбираться в том, что объективно содержится в музыке, а что привносится ими самими, что в этом «своем» обусловлено музыкальным произведением, а что произвольно, надумано. Природа фантазирования под музыку коренится в противоречии между естественным стремлением человека услышать в музыке ее жизненное содержание и неумением этого делать. Поэтому развитие мышления и восприятия музыкального образа должно опираться на все более полное раскрытие жизненного содержания музыки в единстве с активизацией ассоциативного мышления учащихся.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ФИЗИКИ С ПОМОЩЬЮ ПРИМЕНЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Кыстаубаева Айымгуль Жетписбаевна
опорная школа (ресурсный центр)
имени Б. Амалбекова
поселок Жанаарка,
Жанааркинский район, область Улытау
учитель физики

Актуальность темы:

Современный мир характеризуется стремительным развитием технологий и ростом объемов информации. В этих условиях критически важным становится не просто запоминание фактов, а умение применять знания на практике, анализировать данные и адаптироваться к новым условиям. Формирование функциональной грамотности учащихся – одно из ключевых направлений современной образовательной политики, так как оно готовит школьников к успешной жизни в технологически развитом обществе. Искусственный интеллект (ИИ) открывает новые возможности для персонализированного и интерактивного обучения, позволяя повысить уровень понимания физики и развить навыки решения реальных задач

Цель:

Развитие функциональной грамотности учащихся на уроках физики с использованием искусственного интеллекта, способствующего углубленному пониманию предмета и развитию навыков решения практических задач.

Задачи:

1. Определить ключевые аспекты функциональной грамотности, важные для обучения физике.
2. Изучить возможности применения искусственного интеллекта в образовательном процессе.
3. Разработать методические рекомендации по использованию ИИ для формирования функциональной грамотности.
4. Провести анализ эффективности внедрения ИИ в учебный процесс.
5. Повысить мотивацию учащихся к изучению физики через интерактивные технологии.
6. Развивать у школьников навыки работы с цифровыми инструментами и данными.

Роль функциональной грамотности в обучении физике

Функциональная грамотность в области физики включает умение:

- Анализировать физические процессы и явления;
- Интерпретировать данные, представленные в различных формах (графики, таблицы, диаграммы);
- Использовать научный метод для постановки гипотез и их проверки;
- Применять знания физики в повседневной жизни и профессиональной деятельности.

Развитие этих навыков требует активных методов обучения, включая экспериментальную деятельность, решение практических задач и использование цифровых технологий.

Искусственный интеллект предлагает учителям физики новые возможности для создания интерактивного и персонализированного образовательного процесса. Рассмотрим основные направления его применения:

1. Виртуальные лаборатории и моделирование физических процессов

ИИ-платформы, такие как PhET Interactive Simulations и Algodoo, позволяют проводить виртуальные эксперименты, моделируя сложные явления, недоступные для классических школьных лабораторий. Это помогает учащимся лучше понять теоретический материал и развить навыки научного исследования. Также существуют платформы, использующие дополненную реальность (AR), например, Labster, которые позволяют взаимодействовать с виртуальными объектами в реальном времени.

2. Интеллектуальные обучающие системы

Современные онлайн-платформы с элементами ИИ, такие как TutorAI и Smart Sparrow, анализируют успехи учеников и адаптируют учебные задания под их индивидуальные потребности. Это способствует более глубокому пониманию предмета и повышает мотивацию к обучению. Также существуют мобильные приложения с элементами ИИ, такие как Socratic от Google, которые помогают ученикам находить решения задач, объясняя каждый шаг.

3. Автоматизированный анализ данных и решение задач

ИИ может помочь учащимся анализировать данные экспериментов, выявлять закономерности и строить прогнозы. Например, использование Python и специализированных библиотек (NumPy,

SciPy) позволяет обрабатывать большие массивы данных и строить графики, что облегчает изучение сложных тем. Кроме того, существуют инструменты автоматического анализа данных, такие как Google Colab, которые позволяют учащимся работать с научными вычислениями в облачной среде.

4. Обратная связь и автоматическая проверка заданий

ИИ-системы могут автоматически проверять лабораторные работы, тесты и расчеты, предоставляя учащимся мгновенную обратную связь. Это экономит время учителя и помогает ученикам быстрее исправлять ошибки. Например, платформа Gradescope с ИИ-алгоритмами позволяет учителям проверять рукописные решения учеников, автоматизируя процесс оценки.

5. Виртуальные помощники и чат-боты

ИИ-ассистенты, такие как ChatGPT, могут объяснять сложные концепции, отвечать на вопросы учащихся и даже предлагать решения задач с пошаговым разбором. Это особенно полезно для самостоятельной работы и подготовки к экзаменам. Также существуют голосовые помощники, такие как Amazon Alexa и Google Assistant, которые могут интегрироваться с образовательными ресурсами и помогать ученикам в режиме реального времени.

6. Генерация обучающих материалов

ИИ может автоматически создавать персонализированные учебные пособия, тесты и даже видеоуроки. Например, платформы вроде Scribe-Sense позволяют учителям быстро создавать учебные материалы на основе анализа успеваемости учащихся, а сервисы вроде Synthesia создают видеоуроки с виртуальными учителями.

7. Анализ поведения и прогнозирование успеваемости

ИИ может анализировать поведение учащихся в процессе обучения, выявляя пробелы в знаниях и прогнозируя их будущую успеваемость. Например, система Learning Analytics использует машинное обучение для анализа учебных данных и предлагает рекомендации для улучшения учебного процесса.

Рассмотрим как можно применять инструменты ИИ при решении задач на функциональную грамотность.

1. Анализ данных: Использование ИИ-инструментов, таких как Excel, Google Sheets или Python (библиотеки Pandas и Matplotlib), позволяет автоматически строить графики изменения температуры и выявлять закономерности.

2. Решение практической задачи: ИИ-платформы, такие как Wolfram Alpha или ChatGPT, могут помочь рассчитать мощность электроприбора, объясняя каждый этап вычислений.

3. Интерпретация графиков: ИИ может анализировать графики, определять ключевые моменты изменения скорости и автоматически предоставлять текстовое объяснение, используя инструменты компьютерного зрения и анализа данных.

4. Работа с реальными данными: Платформы для прогнозирования погоды с ИИ, такие как IBM Watson Weather, могут анализировать атмосферные процессы и объяснять их влияние на климатические условия.

5. Экспериментальная деятельность: Виртуальные лаборатории с элементами ИИ, такие как PhET, позволяют моделировать колебания маятника, изменяя параметры и анализируя влияние длины нити на период колебаний.

Применение ИИ на уроках физики позволяет:

- персонализировать обучение – каждый ученик получает индивидуальный подход;
- развивать критическое мышление – учащиеся анализируют и интерпретируют данные;
- повышать мотивацию – интерактивные технологии делают процесс обучения более увлекательным;
- оптимизировать работу учителя – автоматизация рутинных задач позволяет больше времени уделять творческим методам преподавания;
- обеспечить доступ к современным образовательным технологиям – даже в школах с ограниченными ресурсами можно использовать облачные сервисы ИИ.

Заключение

Использование искусственного интеллекта в обучении физике способствует формированию функциональной грамотности, помогая учащимся не только осваивать теоретический материал, но и применять его в реальной жизни. Современные технологии создают условия для активного обучения, развивают исследовательские навыки и делают образовательный процесс более эффективным. Внедрение ИИ в школьную программу физики – это шаг к будущему, где знания становятся доступнее, а обучение – более увлекательным и продуктивным.

Список использованной литературы:

1. Власова, О. И., & Смирнов, П. А. (2021). Искусственный интеллект в образовании: возможности и перспективы. Москва: Наука.

2. Иванов, Д. В. (2020). Функциональная грамотность: методические подходы и стратегии развития. Санкт-Петербург: Просвещение.

3. Петров, А. Н. (2019). Цифровые технологии в преподавании физики. Новосибирск: Издательство НГПУ.

4. Schmidt, E., & Cohen, J. (2013). The New Digital Age: Reshaping the Future of People, Nations and Business. New York: Knopf.

5. PhET Interactive Simulations. (n.d.). University of Colorado Boulder. Retrieved from https://phet.colorado.edu/

6. IBM Watson Education. (n.d.). Retrieved from https://www.ibm.com/watson-education/

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРДЫ ТАҢДАЙ БІЛУ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОЛҒА БАҒЫТТАУ

Масабаева Дана Габбасовна
Ақтөбе қаласы
№38қазақ орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Адамзат тарихында қай кезеңде болмасын ғұламалар ғылым мен білім мәселелеріне ерекше көңіл бөлген. Білім алу белгісіз нәрсені ашуға қабілетті,дарынды болу деген сөз. «Шын білім әрдайым ақиқат,анық болатын білім»-деп жазды Фараби. Ал, ұлы Абай «Бүгінгі жастарға оқу міндет, тек қана оқу менен өнер білмек керек»-деп,білімнің жастар үшін маңызды екендігін баса көрсетіп кетті.
Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының жастар саясатында былай деп көрсетілген: «Қазақстан жас буын бойында отаншылдық, іскерлік, жауапкершілік қасиеттер қалыптастырмай,жастардың ізгілікті,рухани өркендеуін, сондай-ақ,дарындылық,қ білеттілік буынның шығармашылық мәдени тәжірибесін,әлем өркениеті жетістіктерін игеруіне жол ашпай,әлеуметтік ұстанымдағы экономикасы,өзіндік мәдениеті,рухани байлығы бар демократиялық қоғам құру мүмкін емес».
Қазіргі қоғамның,білім саласында өзекті мәселелерінің бірі-дарынды балаларды таңдап олармен жеке жұмыс жасау. Осыған байланысты жеке тұлғаға қойылатын негізі талаптар:
-баланың отбасы жағдайын зерттеу;
- шығармашылық қабілетін анықтау;
- саулнамалар, психодиагностикалық тренингтерді өткізу;
- ата-анасымен әңгімелесу;
- пәндік олимпиадаларға, ғылыми жоба жарыстарына, пікір сайыс ойындарына қатыстыру;
Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында мемлекеттік саясат негізінде ең алғаш рет «Әр баланың қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы жеке адамның дарындылығын таныту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі. Дарынды балаларға білім беруді әр ғылымның бүгінгі дәрежесіне сәйкес жүргізу бір жағынан қоғамға талантты мамандар даярлауда тиімді болса, екінші жағынан қоғамға ерекше дарынды балалардың тек өзінің интеллектуалдық дамуын қамтамасыз етеді.
Жас жеткіншектің бойындағы табиғат берген ерекше қабілетті, дарындылықты тани білу, оның одан әрі дамуына бағыт-бағдар бере білу ерекше қиын іс.
Алайда әр баланың жеке қабілетін анықтап, оны сол бағытта жетелеу-ұстаз парызы. Баланы заманына қарай икемдеп, өз заманының озық өнегесін оның санасына сіңіре білу, оларды шығармашылық бағытта жан-жақты дамыту-бүгінгі күннің басты талабы.
Жас ұрпақты заман талабына сай тәрбиелеп,дарындылығын арттыру мақстаында шығармашылық жолға баулу- аса маңызды міндет деген пікіріме қосарым. Ұлы ғұлама ғалым Әл Фараби айтқандай «Тәрбиесіз берілген білім адамзат жинаған құндылыққа зияның тигізеді». Расымен,дарындылықты анықтамас бұрын баланың тәрбиесі аса мән беруіміз қажет деп санаймын.
Сондықтанда, біз баланың дарындылығы деп, оны өз құрдастарымен салыстырғанда бірдей жағдайда білім игеру деңгейінің шоғырлығымен аса ерекше байқалатын шығармашылық қабілетінің байқалуы,тәрбиелілігі деп түсінемін. Дарынды бала төмендегідей қасиеттермен ерекшелінеді
-оқушы зерек;
-бойында шығармашылық қабілеті бар;
- өз ойын еркін жеткізе біледі;
– есте сақтау қабілеті жоғары;
Енді осы тұста баланың шығармашылық жолға бағыттауы туралы пікірімді білдірсем. Шығармашылық барлық адамда болуға тиісті сапа. Алайда, біздің өмірімізде әр адамның жаңалық ашуы сирек кездесетін жағдай. Неге? Американдық ғалым Н.Роджерстің әр адам бала кезінен бастап «Сен мынаны дұрыс жасамадың!», «Бұл қате!», «Олай емес!»деген сынау сөздерді көп естиді.Кейде тіпті жаза да қолданып жатады. Адамдардың өз бойындағы, «ол менің ісім емес» деген сенімсіздік осыдан басталады екен. Осы пікір саналы адамның баршасына ой салармықтай.
Шығармашылық - тұлғаны дамытудың ең тиімді тәсілі. Күнде өзгеріп отырған аласапыран өмірде аман қалу, биіктерге беттеу, нәтижелерге жету тек қана шығармашыл адамдардың қолынан келеді және бұл мәселені неғұрлым ерте қолға алса, соғұрлым нәтижелі болатын дығы ғылымда дәлелденген.

Дарынды балаларды таңдап және шығармашылық жолға бағыттау жолына келер болсақ .Шығармашылық сипаттағы сабақтар түрлерін

жүйелі ұйымдастыру арқылы оқушылардың танымдық белсенділігі қалыптасып, ұстазы берген ақпаратты, іс — әрекет тәсілдері мен бағалау өлшемдерін қамтитын қоғамдық және ұжымдық тәжірибе тағылымдарын игеріп қана қоймай, оқушы барлық іс — әрекетте шығармашылық бағыт ұстанады, қабілет, білігін ұштай түседі.

Шығармашылық сабақтардың оқушылар үшін мынадай маңызды жақтары бар:

-оқушының танымдық іздемпаздығы қалыптасады;
-сұрақтарды, мәселелерді терең талдауға үйренеді;
-шығармашылық ой — өрісі артады;
-кітаппен жұмыс, көркем және ғылыми әдебиеттер, баспа материалдарымен жұмыс істеу біліктерін қалыптастырады;
-ұжымдық ой — пікірлері жетіледі, топ мүшелерінің пікірлерімен ортақ тұжырым жасауға үйренеді;
-мұғаліммен оқушылардың қарым — қатынасы ынтымақтастықта болып, сенімділіктері артады;
-оқушы өз ойын еркін айтуға, сөз мәдениетіне үйренеді;
-білімін жүйелі түрде толықтыруға үйренеді;
-өз әрекетіне сын тұрғысынан қарауға үйренеді;
-тұжырым жасап қорытындылауға үйренеді;
-оқу міндеттерін тиімді шешу мүмкіндігін таниды;
-дүниетанымы кеңейіп, рухани дамиды;
-дарынды тұлға ретінде “мен” деген пікірі қалыптасады;
-бәсекелестік қабілеттері дамиды;
-мұғалімге тәуелділіктен арылып, шығармашылық жұмыстарға белсене араласуға үйренеді.

Ойымды саралай келе,қортындым педагог К.Д. Ушинский сөзімен байланыстырар болсам, ол былай деген: “Біз жан-жақты жеке тұлға тәрбиелегіміз келсе, ол тұлғаны жан-жақты зерттеп білуіміз керек”. Осы ой бүгінгі таңда мұғалім әрекетінің тұжырымдамасы іспеттес. Соған байланысты оқушының Дарынды балаларды таңдай білу және шығармашылық жолға бағыттаудың мәні зор.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Мұхтар Алтынзер Есенжолқызы
Ақтөбе облысы, Ырғыз ауданы, Құйлыс ЖББОМ
математика пәнінің мұғалімі

Қазіргі уақытта білім беру саласы қоғамның қажеттілігі мен ғылым мен техниканың даму деңгейіне қарай үнемі өзгеріп отырады. Тәуелсіз Қазақстанның әлемдік өркениетке жетудегі бірден-бір дара жолы – білім жүйесі. Орта мектепте қаланған білім негізі білім алушының болашағына жол ашады. Бүгінгі таңда білімді ұрпақ тәрбиелеу барысында барынша жан-жақты, сауатты тұлғаларды қалыптастыру маңызды болып табылады. Жан-жақты дамыған, белсенді, өмірге талпынысы, қызығушылығы бар адамды мектеп табалдырығынан дайындап шығарудың ең бір тиімді тәсілі, ол – оқытудағы математикалық сауаттылық. Математикалық сауаттылықты дамыту маңызды орынға ие. Математика – күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуге көмектесетін маңызды құралдардың бірі. Бұл пән тек білім алушылардың ақыл-ойын дамытуға ғана емес, сонымен қатар оларды өмірлік дағдыларға да үйретуге көмектеседі. Осыған орай, білім алушылардың математикалық сауаттылығын дамыту – заман талабы болып табылады.

1. Математикалық сауаттылық деген не?

Математикалық сауаттылық – бұл математикалық ұғымдар мен тәсілдер туралы негізгі білімдерге ие болу, оларды күнделікті өмірде тиімді пайдалану қабілеті. Бұл жеке адамның математикаға деген түсінігін қалыптастырып, оның айналадағы әлеммен қарым-қатынасын нығайтады. Математикалық сауаттылық тек математикалық тапсырмаларды шешу ғана емес, сонымен қатар кең ауқымды проблемаларды шешуге арналған логикалық, сыни ойлау қабілеттерін дамытуға да әсер етеді.

2. Математикалық сауаттылықтың маңызы

Математика өмірдің барлық саласында маңызды рөл атқарады: экономикадан бастап медицинаға, инженериядан табиғат ғылымдарына дейін. Математикалық білім адамның шешім қабылдау қабілетіне, ақпаратты талдау және салыстыру дағдыларына, жоспарлау мен болжау қабілеттеріне әсер етеді.

Қоғамдағы өзгерістер мен инновацияларға бейімделе білу үшін математикалық сауаттылықты дамыту қажет. Бұл тек мектеп деңгейінде ғана емес, барлық білім беру жүйесінде жүзеге асырылуы тиіс. Оқушылар тек теориялық біліммен ғана шектелмей, сонымен қатар оларды практикада қолдана білуі керек. Бұл мақсатта мектеп бағдарламалары жаңартылып, оқушылардың математикалық дағдыларын дамытуға арналған түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады.

3. Математикалық сауаттылықты дамыту жолдары

Креативті әдіс-тәсілдер
Математикалық сауаттылықты дамыту үшін оқыту үдерісінде креативті әдіс-тәсілдер қолдану қажет. Жобалық жұмыстар, зерттеулер, ашық сабақтар және басқа да инновациялық оқу түрлері балалардың математикалық білімдерін тереңдетуге көмектеседі.

Күнделікті өмірмен байланыс
Математиканы күнделікті өмірмен байланыстыра отырып оқыту өте маңызды. Оқушылар математика сабағында алған білімдерін өмірде қолдана алатындай жағдайда болуы керек. Мысалы, ақша есептеу, уақытты жоспарлау, жол қозғалысы ережелерін есептеу сияқты нақты мысалдар арқылы оларды қызықтыруға болады.

Жаңартылған білім беру мазмұны
Қазақстандағы білім беру жүйесінде соңғы жылдары жаңартылған бағдарлама енгізілді. Бұл бағдарлама оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған. Бағдарламада оқушылардың есептеу дағдыларын, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ерекше назар аударылады.

Ақпараттық технологияларды қолдану
Ақпараттық технологиялар мен цифрлық құралдарды қолдану – математикалық сауаттылықты арттыруда тиімді тәсілдердің бірі. Математикалық

модельдер мен бағдарламалау арқылы оқушылардың математикалық ойлауын дамытып, күрделі есептерді шешуге үйрету маңызды.

Оқушының қызығушылығын арттыру

Оқушылардың математиканы сүйіп оқуы үшін олардың қызығушылығын арттыру қажет. Оған түрлі ойындар, конкурстар, олимпиадалар мен жарыстар ұйымдастыру арқылы қол жеткізуге болады.

Математикалық сауаттылықты дамытудағы мұғалімнің рөлі

Мұғалім – оқушының білім алу процесінде маңызды рөл атқарады. Математикалық сауаттылықты дамыту үшін мұғалімдер жаңа әдістер мен технологияларды меңгеріп, өз сабақтарында шығармашылықпен жұмыс істеуі керек. Мұғалімнің жұмысы оқушыларды қызықтыру мен мотивациялау арқылы олардың математикалық білімдерін тереңдету және өмірде қолдана білуге үйрету болып табылады.

Математикалық сауаттылықты арттыруда дамыта оқыту тиімді. Сабақтағы мұғалім мен оқушы арасындағы ерекше қарым – қатынас. Мұғалім бұл жағдайда дайын білімді түсіндіріп қоюшы, бағалаушы емес, танымдық іс-әрекетті ұйымдастыратын ұжымдық істердің ұйытқысы. Тек осындай оқыту ғана баланың ақыл – ойының көзін ашып, шығармашылығын дамытады. Мұғалім баланы оқыта отырып жалпы дамыту, оның өз бетінше ізденуге, шешім қабылдауға дағдыландыру, жекелік қасиеттерін ескеру, басшылыққа алу, әрі қарай ұшқырлау, тұлғалыққа бағыттау болып табылады. Мұғалім сабақ үрдісін ұйымдастырушы, бағыттаушы адам рөлінде шешім табылған кезде әркім оның дұрыстығын өзінше дәлелдей білуге үйретіледі. Әр оқушыға өз ойын, пікірін айтуға мүмкіндік беріледі, жауаптар тыңдалады. Әрине, жауаптар барлық жағдайда дұрыс бола бермес. Дегенмен әр бала жасаған еңбегінің нәтижесімен бөлісіп, дәлелдеуге талпыныс жасайды, жеке тәжірибесін қорытындылауға үйренеді. Осылайша, математикалық сауаттылық есептерін шығару барысында :

- оқушылар сабақтың мақсат, міндетін өздері анықтайды
- мәселені шешу жолын іздестіреді
- жаңаны өздері табады
- ақылдасады, кеңеседі.

Міне , математика – адамның ақыл-ойын, сана-сезімін, ойлау қабілеттерін дамытатын бірде бір құрал. Сондықтан да математикалық сауатты болу күн тәртібінде ең бірінші тұрған мәселе. Ұстаз қандай әдіс-тәсіл қолданса да мақсаты біреу, ол оқушыларға тиянақты да сапалы білім беру

5. Қорытынды

Математикалық сауаттылықты дамыту – қазіргі білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі. Бұл тек ғылыми білім ғана емес, сонымен қатар өмірлік дағдыларды игеруге көмектесетін маңызды қабілет. Математикалық сауаттылықты дамыту арқылы біз болашақ ұрпақтың ойлау қабілетін, шешім қабылдау дағдыларын және қоғамдағы мәселелерге белсенді қатысуын қалыптастырамыз. Оқу үдерісінде математикалық сауаттылыққа ерекше назар аударып, тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану – білім беру саласын жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді.

Білім алушы берілген білімді жүйелі, ғылыми білімдер жүйесін практикамен ұштастырып, жеңілден ауырға, қарапайымнан күрделіге, сыни тұрғыдан ойлау барысында, өз заманының озық өнегесін санасына сіңіреді. Және функционалдық сауаттылығы артып, басқаның пікірін тыңдауға дағдыланады және өзі де пікір айтуға талпынады.

Оқушылардың математикалық сауаттылықтарын қалыптастыру мәселесі бүгінгі таңда мектептеріміздің білім саласында тұрған басты мәселенің бірі болып табылады. Себебі оқушының кез-келген сабаққа деген қызығушылығы болмаса, онда оның алған білімі тұрақты болмайды. Олай болса, А.П.Конфоровичтің «Математиканың қорғаның тек күштілер мен батырлар ғана бұза алады» деген сөзін ұстана отырып, жалықпай, үлкен төзіммен, алдымызға келген шәкірттерге олардың жеке тұлға болып қалыптасуына, жақсы тәрбие, терең білім беру үшін аянбай еңбек ете берейік.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЖАҢА ЗАМАН ТӘРБИЕШІСІНІҢ ҚЫЗМЕТІ МЕН МІНДЕТТЕРІ

Сафина Зәмзәгүл Елеусізқызы
Ақтөбе облысы,
Шалқар ауданы. Бозой селосы.
«Ертөстік» бөбек-жай
балабақшасының тәрбиешісі

Жаңа заман тәрбиешісі – бұл сауатты маман, бағдарламаны және әдістемелік шараларды анықтай алатын білімді адам. Бұл бала және оның ата-анасымен тіл табыса білетін, қиын ситуациядан шыға білетін жақсы психолог. Бұл бірлесіп еңбек етуге, ұжымдас жолдасына кез келген кезде көмек беруге даяр тұратын маман. Жаңа заман педагог дегеніміз үнемі ізденіс үстінде өз білімін жетілдіріп отыратын, жаңа әдіс жолдарын пайдалануға құштар және жақсы жетілген педагогикалық тәжірибені өз ісіне еңгізе білетін шебер маманды айтамыз. Атақты ұлы педагог Амонашвили «Тәрбиеші бұл-өзге адамның дамып жетілуін өз жауапкершілігіне алатын кәсіби адам» - деп атап өткен. Біз ата-аналармен бірге балаларды тәрбиелей отыра, еліміздің болашағын құрамыз

Сондықтан тәрбиеші ата-ана алдына талап қоя білетін, баланы ұйымдастырылатын оқу әрекетінде сауатты жүргізетін жақсы маман екенін дәлелдей білу керек. Тәрбиеші тек балаға белгілі бір дағдыларды қарапайым үйретуші, білім элементтерінен түсінік беруші ғана емес, ол баланы сүйеді, олар қуанса бірге қуанады, мұңайса себебін таба білетін маман. Бұның бәрі ата-анамен жүргізілетін тәрбиелік жұмыстарда ата-аналар жиналысында, жеке пікір алысуда, консультацияларда т.б. әр ата-ана баласының сабақтағы жетістіктерімен мінезі ғана емес ол бала қандай ойында кім болып ойнайды, құрдастарымен қарым-қатынасы, мінезіндегі ерешеліктері, жеке даму саласындағы жетістіктерімен кемшіліктері т.б. жөнінде айтылу керек.

Білім беру жүйесінің алғашқы баспалдағы мектепке дейінгі тәрбие ұйымы болғандықтан тәрбиешілерге мәдениетті, білімді, белсенді жеке тұлға тәрбиелеу міндеті жүктеледі. Бала тәрбиесі отбасынан басталады десек те, ғылымға негізделген әдіс-тәсілдермен берілетін тәлім-тәрбие ісі көбінесе балабақшадан басталып, мектепте жан-жақты педагогикалық өрісін табады. Осыған орай кез келген бүлдіршін үшін балабақша тәрбиесі ата-анадан берілген тәлім-тәрбиені одан әрі жалғастырып, жандандыруы сөзсіз. Ал, бүлдіршіннің тілге, білімге деген қызығушылығы оның ойлау қабілеті, танымдық қажеттіліктері балабақшада қалыптасады. Әсіресе, балабақшадағы тәрбие бала табиғатына өшпестей із қадырады. Балабақшаның ең басты мақсаты: «Мемлекеттік білім беру бағдарламасына сай мектеп жасына дейінгі бүлдіршіннің жан-жақты эстетикалық дамуын қамтамасыз ету». Жаңа технологияны меңгеру тәрбиешінің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді. Өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Жаңа технологияларды күнделікті ұйымдастырылған оқу әрекетінде пайдалану үшін әр тәрбиеші бүлдіршіндердің жас ерекшеліктерін ескеріп, педагогтың мақсат мүддесіне орай таңдап алады. Балабақшада тәрбиеші - бала бойына білім нәрін себетін басты тұлға. Балаларды тәрбиелеуде тиімді жағдайлар жасау көбіне тәрбиешіге тікелей байланысты.

Болашақ ұрпаққа жан-жақты, терең де жарасымды тәрбие берудегі басты тұлға — тәрбиеші-педагогтар мен ата-аналар. Қазіргі заман талабы ата-ана мен тәрбиешіден баланың жеке басын қалыптастыруды, оның көкірек көзін оятып, ата-бабадан қалған халқымыздың асыл мұрасын бойына сіңіруді, адамгершілік, ізеттілік қасиеттерге баулуды талап етеді. Ол үшін, ең алдымен, тәрбиешінің өзі жан-жақты білімді, ізденгіш, озық тәжірибені бойына жинақтаған, сезімтал, балаға жүрек жылуын бере білетін, оның ішкі дүниесін, жан сезімін аңғара алатын маман болуы керек. Себебі, бала өмірге қажетті дағдыны әуелі отбасында алғанымен, оны әрі қарай тереңдететін, білім мен тәрбиеге баулитын - тәрбиешілер.Тәрбиеші беделін қозғағанда, педагог этикасы туралы айтпай кету мүмкін емес.

Тәрбиеші оқу-тарбие үрдісіндегі негізгі тұлға. Жас ұрпақ бойына тәрбиенің алғашқы негізін қалыптастыратын тәрбиеші адамгершілігі жоғары, мәдениетті, ғылым жетістіктерін дұрыс бағдарлай алатын әдебиет пен өнердің, техниканың даму жайын жақсы білетін, оны түсіндіре алатын болуы керек.

Тәрбиешінің жеке басының үлгісі - жас ұрпақ тәрбиесінде ең әсерлі әдістерінің бірі, өйткені балалар тәрбиешіге барлық жағынан еліктейді. Сол себептен де ол үнемі жинақы, таза, ұқыпты жүруге, сөйлеген сөзі мәнді, әдемі, салмақты келіп, асықпай, байыппен сөйлейді.

Мектепке дейінгі мекеменің тәрбиешісі балаларға тәрбие беру және оларды мектепте ойдағыдай оқытуға дайындау ісін жүзеге асырады. Жоғары білімді тәрбиешіге тән қасиет педагогикалық шеберлік, елдің қоғамдық-саяси өміріне белсенді қатысу болып

табылады.

Тәрбиеші - еңбек ұжымының мүшесі, оның іскерлік және жеке дара қасиеттері сол ұжымда көрінеді. Мектепке дейінгі мекеменің мақсат пен міндет бірлігі арқылы біріккен ынтымақшыл ұжым творчестволық инициативаны дамытуға, тәрбие процесінің тиімділігін арттыруға көмектеседі, әрбір қызметкердің моральдық бейнесі мен педагогикалық шеберлігін жетілдіруге ықпал жасайды. Мамандық борышын сезіну, өзінің мәртебелі міндеті мен жауапкершілігін түсіну, творчество, мақсат қоя білу мен табандылық, өз қызметін сын тұрғысынан бағалай білу - нағыз педагог үшін тән. Педагог - азаматтық, принциптілік, жолдас талғағыштық, адалдық пен шыншылдық секілді моральдық биік сапаға ие үлкен мәдениет адамы.

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ ВНЕДРЕНИЯ ИГР С QR-КОДОМ И ФОНАРИКОМ

Семина Любовь Сергеевна
КГУ «Меновновская средняя школа» отдела образования по городу Усть-Каменогорску УО ВКО. Казахстан, г.Усть-Каменогорск

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования социально-коммуникативных навыков дошкольников с использованием интерактивных игр с QR-кодами и фонариком. Автор делится практическим опытом внедрения данной технологии, анализирует влияние игры на развитие детей, приводит результаты мониторинга эффективности. Представлены таблицы и диаграммы, отражающие динамику изменений в уровне коммуникативных навыков воспитанников.

Ключевые слова: дошкольное образование, социально-коммуникативные навыки, интерактивные технологии, игровая деятельность, QR-код, фонарик

Введение

В современных условиях дошкольное образование активно внедряет инновационные методы обучения и воспитания. Актуальность данной темы обусловлена необходимостью формирования у детей навыков коммуникации и взаимодействия, которые являются важными для успешной социализации. Современные исследования показывают, что использование интерактивных технологий в обучении способствует повышению мотивации детей и развитию их когнитивных и социальных компетенций (Иванова Т.В., 2021; Смирнов А.П., 2020). В данной статье рассматривается опыт применения игр с QR-кодами и фонариком в целях развития социально-коммуникативных навыков у дошкольников.

Теоретические основы исследования

Развитие социально-коммуникативных навыков в дошкольном возрасте играет ключевую роль в последующей успешной адаптации ребенка в обществе. Согласно работам отечественных и зарубежных педагогов (Выготский Л.С., 1986; Брунер Дж., 1983; Пиаже Ж., 1959), игровая деятельность является основным видом активности детей дошкольного возраста, способствующим их всестороннему развитию.

QR-коды представляют собой современные цифровые маркеры, позволяющие организовать интерактивные задания. В сочетании с фонариками они создают увлекательную среду, мотивирующую детей к совместной деятельности.

Описание опыта внедрения

В ходе эксперимента были разработаны и внедрены несколько игровых сценариев, направленных на развитие коммуникативных навыков. Игры

использовались в различных видах деятельности:

Познавательная деятельность: игра «Узнай по голосу» применялась на занятиях по ознакомлению с окружающим миром. Дети сканировали QR-коды, слушали звуки животных и птиц, а затем с помощью фонарика проверяли правильность своего ответа. Это способствовало развитию слухового восприятия и навыков анализа.

Физическая активность и подвижные игры: игра «Чьи следы?» использовалась во время прогулок и подвижных занятий. Дети искали следы животных, используя фонарик, а затем проверяли свой ответ с помощью QR-кода. Это развивало не только коммуникативные навыки, но и координацию движений, наблюдательность и умение работать в команде.

Развитие речи и логики: игра «Кто живет в лесу?» применялась в групповых занятиях по развитию речи. Дети сканировали QR-код и получали загадку, после чего с помощью фонарика выявляли спрятанное изображение животного. Это стимулировало словарный запас, формировало умение выражать мысли и работать в коллективе.

Реакция детей на внедрение данных игр была исключительно положительной. Они с энтузиазмом включались в игровую деятельность, проявляли инициативу и самостоятельность. Игры вызывали у детей живой интерес и способствовали укреплению взаимодействия в группе. Воспитатели отметили повышение уровня коммуникации и доверия между детьми, что особенно важно для формирования положительного социального опыта.

Плюсы и проблемы внедрения

Плюсы внедрения:

Повышение мотивации детей к обучению через игровую деятельность.

Развитие когнитивных, коммуникативных и координационных навыков.

Интерактивность и вовлечение всех участников процесса.

Гибкость использования игр в разных видах деятельности.

Возможность интеграции современных технологий в образовательный процесс.

Проблемы внедрения:

Необходимость технического оснащения (наличие устройств для считывания QR-кодов).

Потребность в предварительной подготовке педагогов.

Возможные трудности у детей младшего возраста в освоении технологии.

Требуется дополнительное время на создание и адаптацию материалов.

Результаты мониторинга эффективности

Для оценки эффективности внедрения игр проведено наблюдение за динамикой развития коммуникативных навыков. Основные параметры оценки включали уровень речевой активности, способность к взаимодействию, инициативность.

Выводы

Внедрение игр с QR-кодами и фонариком продемонстрировало положительное влияние на развитие социально-коммуникативных навыков дошкольников. Отмечено повышение инициативности, активности и уровня взаимодействия детей. Использование интерактивных технологий в игровой деятельности способствует созданию благоприятной образовательной среды, стимулирующей развитие личности ребенка.

Список использованной литературы

Иванова Т.В. Современные технологии в дошкольном образовании. – Москва: Издательство «Просвещение», 2021. – 240 с.

Смирнов А.П. Интерактивные методы обучения: теория и практика. – Санкт-Петербург: Издательство «Питер», 2020. – 320 с.

Выготский Л.С. Мышление и речь. – Москва: Педагогика, 1986. – 448 с.

Брунер Дж. Процесс обучения. – Москва: Прогресс, 1983. – 362 с.

Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – Москва: Издательство иностранной литературы, 1959. – 412 с.

Таблица 1 – Динамика развития коммуникативных навыков

Параметры	**До внедрения (%)**	**После внедрения (%)**
Активное участие в диалоге	45	78
Инициативность в общении	50	82
Готовность к совместной деятельности	55	85

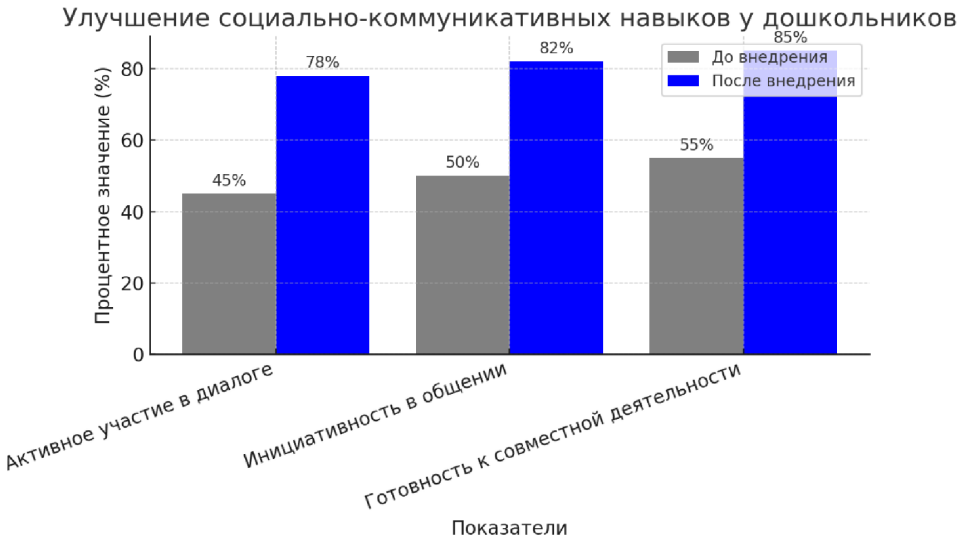

Диаграмма 1 – Сравнительный анализ уровня развития навыков до и после внедрения игр
(Вставить изображение диаграммы)

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ВНЕДРЕНИЕ КОМИКСОВ НА УРОКЕ ФИЗИКИ

Тоқсанбай Майра Сұлтанханқызы
учитель физики, учитель-исследователь,
заместитель директора по научной части школы-
лицея №23 им. З. Космодемьянской г.Шымкент

Введение

Современные образовательные технологии направлены на повышение интереса учащихся к изучаемым предметам. Одним из инновационных методов является использование комиксов в обучении. Внедрение комиксов на уроках физики позволяет сделать процесс изучения науки более увлекательным, доступным и наглядным. Визуальная составляющая играет ключевую роль в формировании научного мышления у школьников, облегчая понимание сложных тем и стимулируя самостоятельную исследовательскую деятельность.

Актуальность

Традиционные методы преподавания физики, основанные на лекциях и решении задач, не всегда соответствуют современным требованиям образовательного процесса. В условиях цифровизации и клипового мышления учащиеся испытывают трудности с восприятием сложных теоретических концепций. Это приводит к снижению мотивации к изучению предмета и ухудшению успеваемости.

Комиксы представляют собой эффективный инструмент обучения, который объединяет текстовую и графическую информацию, позволяя ученикам легче усваивать материал. Они способствуют формированию ассоциативного мышления, развивают визуальное восприятие и помогают установить связи между теорией и реальными физическими процессами. Использование комиксов особенно актуально для младших и средних классов, где важно привить интерес к предмету и сделать его изучение более доступным.

Цели и задачи доклада

Цель: проанализировать эффективность внедрения комиксов в учебный процесс на уроках физики и предложить рекомендации по их использованию.

Задачи:

- Изучить существующие методики применения комиксов в образовании.
- Определить влияние комиксов на усвоение сложных физических тем.
- Рассмотреть возможные трудности и ограничения при внедрении этого метода.
- Разработать рекомендации для эффективного использования комиксов в обучении физике.
- Проанализировать существующие учебные материалы и определить перспективы создания новых образовательных комиксов.

Основная часть

Анализ использованных методик

На сегодняшний день в образовательной практике применяются различные методики использования комиксов:

1. Демонстрационные комиксы – используются для объяснения сложных физических явлений через наглядные истории. Например, комиксы могут иллюстрировать закон сохранения энергии через сюжет о супергерое, использующем различные виды энергии.
2. Интерактивные комиксы – включают задания и вопросы, стимулирующие активное участие учащихся. Они могут содержать элементы квизов, головоломок и диалогов с персонажами, что способствует лучшему усвоению материала.
3. Создание комиксов учащимися – ученики самостоятельно разрабатывают комиксы, что помогает глубже понять тему, а также развивает их креативные способности.
4. Исторические комиксы – используются для рассказа об известных ученых и их открытиях. Например, биография Галилея или Ньютона в формате комикса делает процесс изучения истории науки более интересным.

Методы и подходы

- Визуализация информации – представление сложных физических процессов в виде графических сцен. Это помогает ученикам лучше понять абстрактные концепции, такие как волновая теория света или электромагнитные явления.
- Нарративный подход – изложение материала через сюжетные истории с персонажами. Это помогает связать физические законы с реальной жизнью и повседневными ситуациями.
- Проектный метод – самостоятельное создание комиксов учениками по изучаемым темам. Данный метод способствует активному вовлечению в учебный процесс и развитию навыков самостоятельного поиска информации.
- Геймификация – включение игровых элементов и заданий на основе комиксов. Это может быть создание квестов, в которых ученики должны применять физические законы для решения задач, представленных в комиксах.

Проблемы и трудности

Хотя внедрение комиксов в образовательный процесс имеет множество преимуществ, существуют и определённые трудности:

- Разработка качественных учебных комиксов требует значительных временных и творческих затрат. Не все учителя обладают навыками иллюстрации и сценарного мастерства, что может стать барьером.
- Необходимость адаптации метода для старших классов. В старшей школе физика становится более абстрактной и математизированной, что затрудняет её подачу в формате комиксов.
- Баланс между развлекательной и образовательной составляющей. Важно, чтобы комиксы не превращались в средство отвлечения от основного материала, а действительно способствовали обучению.
- Ограниченный выбор готовых материалов. В настоящее время существует недостаток качественных образовательных комиксов по физике, что требует создания новых ресурсов.

Примеры конкретной ситуации:

Рекомендации

- Использовать комиксы в сочетании с традиционными методами преподавания, такими как лекции, лабораторные работы и решение задач.
- Вовлекать учащихся в процесс создания комиксов по темам уроков, что способствует лучшему усвоению материала.
- Разрабатывать интерактивные задания на основе комиксов, например, предложить ученикам найти ошибки в физической интерпретации комиксов или продолжить сюжет, используя законы физики.
- Использовать комиксы для объяснения наиболее сложных тем, требующих наглядности, таких как квантовая механика, теория относительности или электромагнетизм.
- Привлекать профессиональных художников и методистов для создания качественных образовательных комиксов, соответствующих учебным программам.
- Включать элементы комиксов в учебники и пособия по физике, а также разрабатывать цифровые версии комиксов с анимацией и интерактивными элементами.

Заключение

Использование комиксов в обучении физике открывает новые возможности для учителей и учащихся. Этот метод делает уроки более интересными, повышает вовлечённость и способствует лучшему усвоению материала. Развитие и внедрение новых форматов обучения позволит сделать изучение науки более доступным и увлекательным для школьников. Важно учитывать специфику предмета и возрастные особенности учеников, а также сочетать комиксы с традиционными методами преподавания.

Будущее образовательных комиксов зависит от их активного внедрения в учебный процесс, разработки новых качественных материалов и интеграции с современными технологиями, такими как дополненная реальность и цифровые платформы. Это позволит повысить уровень знаний школьников и сделать изучение физики более привлекательным и эффективным.

Использованные учебники

1. Громов С.В. “Физика: Учебник для средней школы”.
2. Пёрышкин А.В. “Физика. 7-9 классы”.
3. Исаченкова Л.В. “Методика преподавания физики с элементами визуального обучения”.
4. Бенджамин Диксон “Комиксы в образовании: Теория и практика”.
5. Сечко А.Н. “Визуальные методы обучения в естественно-научном образовании”.
6. Козлова Т.В. “Современные педагогические технологии: использование графического контента в образовании”.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЗНАЧЕНИЕ ОРФОГРАФИИ И ПУНКТУАЦИИ ДЛЯ ПРАВИЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ ТЕКСТА

Туменбаева Акдана Айнадуллаевна
село Куйлыс
Иргизский район
Актюбинская область
учитель русского языка и литературы

Цель: Цель данного реферата заключается в исследовании значения орфографии и пунктуации для правильного восприятия текста и рассмотрение влияние ошибок в орфографии и пунктуации на интерпретацию сообщений и восприятие их читателями.

Задачи:
1. Рассмотреть основные правила орфографии и пунктуации.
2. Проанализировать, как орфография и пунктуация влияют на восприятие текста и его смысл.
3. Исследовать, как ошибки в орфографии и пунктуации могут изменять смысл текста.
4. Оценить важность соблюдения правил орфографии и пунктуации для правильной интерпретации письменных сообщений.

Введение
Орфография и пунктуация — это неотъемлемые элементы письменной речи, которые играют важную роль в обеспечении ясности и точности сообщения. Правильное использование этих норм не только способствует грамотности, но и влияет на восприятие текста, его смысловую нагрузку и эмоциональную окраску. Даже незначительные ошибки в орфографии или пунктуации могут значительно изменить содержание текста, что особенно важно в контексте точной передачи информации и понимания мыслей автора. Важно отметить, что без соблюдения этих норм текст может быть трудным для восприятия и даже привести к недоразумениям.

- Орфография как основа правильного восприятия текста
Орфография — это система правил, регулирующих правильное написание слов и использование букв. Соблюдение орфографических норм помогает избежать ошибок, которые могут затруднить восприятие текста. Неверное написание слова может привести не только к недоразумениям, но и изменить смысл всего текста.
Пример: если вместо слова «собрать» написать «собируть», это создаст у читателя ощущение ошибки и неполноты, что нарушит восприятие текста в целом. Таким образом, правильное написание слов является основой для корректного восприятия текста и понимания мыслей автора.

- Роль пунктуации в восприятии текста
Пунктуация — это система знаков препинания, которая регулирует структуру предложения и помогает организовать мысль. Знаки препинания разделяют части текста, выделяют важные моменты и помогают правильно интерпретировать фразы, придавая им нужную интонацию.
Ошибки в пунктуации могут полностью изменить смысл предложения. Например:
• Без запятой: Я люблю маму и папу. (Означает, что говорящий любит как маму, так и папу.)
• С запятой: Я люблю маму, и папу. (Здесь можно понять, что любовь к маме и к папе рассматриваются как отдельные чувства.)
Отсутствие или неправильное использование знаков препинания искажает интонацию, а значит, и восприятие текста. Пунктуация помогает избежать двусмысленности и облегчает восприятие информации.

- Ошибки в орфографии и пунктуации: как они влияют на смысл текста
Ошибки в орфографии и пунктуации могут привести к существенным недоразумениям и даже изменить смысл текста.
Например:
• Неправильно: Дети играли в парке и взрослые на скамейках отдыхали.
• Правильно: Дети играли в парке, и взрослые на скамейках отдыхали.
В первом случае из-за отсутствия запятой может возникнуть впечатление, что дети играли на скамейках. Во втором — смысл становится ясным и точным. Пунктуация, таким образом, помогает читателю правильно интерпретировать предложение и избежать путаницы.

Ошибки в орфографии также могут кардинально повлиять на восприятие текста. Например, написание слова «собирать» с ошибкой, как «соберать», или неправильное использование дефиса в сложных словах может нарушить логику восприятия и создать у читателя впечатление небрежности.

- Важность соблюдения норм орфографии и пунктуации для правильной интерпретации текста

Соблюдение орфографических и пунктуационных норм — это не только залог грамотности, но и основа для четкого и ясного общения. Тексты с орфографическими и пунктуационными ошибками воспринимаются как неаккуратные, что снижает доверие к автору. Напротив, грамотный текст вызывает уважение и воспринимается как более убедительный и серьезный.

Кроме того, правильное использование знаков препинания позволяет передать авторский замысел и помогает выразить эмоциональную окраску текста. Например, знак восклицания усиливает эмоциональную нагрузку, многоточие создает паузу, а вопросительный знак придает вопросительный оттенок. Все это в совокупности помогает читателю правильно понять и почувствовать смысл произведения.

Заключение

Орфография и пунктуация — важнейшие компоненты письменной речи, от которых напрямую зависит правильное восприятие текста. Эти правила не только обеспечивают грамотность, но и играют ключевую роль в точности передачи смысла, интонации и эмоциональной окраски. Ошибки в орфографии и пунктуации могут привести к недоразумениям и изменению смысла, что подчеркивает важность их соблюдения в письменной и устной речи. Грамотное использование орфографических и пунктуационных норм способствует ясности и точности общения, что в свою очередь делает текст доступным и понятным для его восприятия.

Использованная литература

1. Воробьёв, Ю. А. «Русский язык: Орфография и пунктуация». — М.: Издательство Академия, 2014.
2. Ефимова, В. П. «Русский язык в школе: теоретические и практические аспекты». — М.: Просвещение, 2012.
3. Лопатин, В. Д. «Русская орфография и пунктуация». — СПб.: Издательство “Наука”, 2013.
4. Гальперин, И. Р. «Стили речи и грамматические нормы». — М.: Высшая школа, 2000.
5. Ларина, В. Н. «Русский язык. Пунктуация и орфография». — М.: Речь, 2009.
6. Шмидт, Н. М. «Практическая грамматика русского языка». — М.: Наука, 2011.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ГРАФИЧЕСКИХ ИНСТРУКЦИЙ НА УРОКАХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТРУДА

Чумак Светлана Степановна
учитель художественного труда
Акмолинская область Целиноградский район
КГУ «Общеобразовательная школа села Нуресиль»

Введение

В современном образовательном процессе особую роль играет развитие читательской и визуальной грамотности учащихся. Интерпретация графических инструкций является важным компонентом обучения на уроках художественного труда, поскольку помогает учащимся понимать последовательность выполнения творческих заданий, работать с эскизами, шаблонами и технологическими картами. Развитие навыков интерпретации таких инструкций способствует формированию технической грамотности, пространственного мышления и творческих способностей учащихся.

Интерпретация графических инструкций на уроках художественного труда играет ключевую роль в развитии у учащихся навыков визуального восприятия и практического применения полученных знаний.

Основные цели и задачи этой деятельности включают:

Формирование навыков чтения и понимания графических материалов: Учащиеся учатся правильно воспринимать и интерпретировать графические изображения, такие как схемы, чертежи и эскизы, что способствует развитию пространственного мышления и внимания к деталям.

Развитие творческих способностей: Анализ и интерпретация графических инструкций стимулируют воображение и креативность, позволяя учащимся предлагать собственные решения и подходы к выполнению художественных задач.

Повышение технических навыков: Работа с графическими материалами способствует овладению различными техниками и инструментами, необходимыми для реализации художественных проектов.

Укрепление межпредметных связей: Интерпретация графических инструкций интегрирует знания из других областей, таких как математика и технология, что способствует более глубокому пониманию предмета и его практического применения.

Развитие коммуникативных навыков: Обсуждение и совместный анализ графических материалов способствуют улучшению способности к сотрудничеству и обмену идеями среди учащихся.

Таким образом, интерпретация графических инструкций на уроках художественного труда не только обогащает технические и художественные навыки учащихся, но и способствует их всестороннему развитию, готовя их к решению комплексных задач в будущем.

Гипотеза исследования

Предполагается, что активное использование графических инструкций в образовательном процессе способствует повышению качества художественных работ учащихся, улучшению их навыков пространственного мышления и развитию самостоятельности в выполнении творческих заданий.

Объект исследования

Процесс восприятия и использования графических инструкций в обучении художественному труду.

Предмет исследования

Методы интерпретации графических инструкций и их влияние на развитие художественных способностей учащихся.

Что такое графическая инструкция?

Пошаговая иллюстрация, которые помогают выполнить художественное задание. Они используются в различных направлениях художественного труда, таких как рисование, лепка, вышивка, декоративно-прикладное искусство и другие виды творчества.

Графическая информация играет важную роль в изучении художественного труда. В отличие от традиционного текстового описания, графические инструкции позволяют быстро и наглядно воспринимать последовательность действий, необходимых для создания художественных изделий. Развитие навыков интерпретации таких инструкций способствует формированию технической грамотности, пространственного мышления и творческих способностей учащихся.

Виды графических инструкций

1 Чертежи и схемы – используются для конструирования изделий, включают размеры, виды и разрезы.

2 Технологические карты – последовательное описание этапов выполнения работы с графическими иллюстрациями.

3 Инструкции по сборке – пошаговые иллюстрации

сборки деталей (например, мебельные инструкции).

4 Символические иконки и пиктограммы – упрощенные изображения, обозначающие действия, материалы, предупреждения.

Значение интерпретации графических инструкций на уроках художественного труда

На уроках труда учащиеся сталкиваются с различными видами графической информации.

Графические инструкции помогают учащимся:

- Четко понимать порядок выполнения творческой работы.
- Развивать наблюдательность и внимание к деталям.
- Ускорять процесс создания художественных изделий.
- Избегать ошибок при работе с материалами и инструментами.
- Овладевать профессиональными навыками работы с эскизами и схемами.

Практическое применение интерпретации графических инструкций на уроках художественного труда помогает учащимся развивать визуальное мышление, пространственное воображение и навыки работы с различными схемами, чертежами и эскизами. Вот несколько ключевых аспектов:

1. Развитие пространственного мышления

Работа с графическими инструкциями учит детей понимать двухмерные изображения и представлять, как они преобразуются в трехмерные объекты. Это важно при создании поделок, макетов и других художественных работ.

2. Улучшение навыков чтения схем и чертежей

Визуальные инструкции, такие как схемы оригами, пошаговые рисунки для вырезания и сборки, обучают школьников интерпретировать графические материалы. Это полезно не только в искусстве, но и в технических дисциплинах.

3. Развитие моторики и координации

Следование графическим инструкциям требует аккуратности и точности, что способствует развитию мелкой моторики и координации движений.

4. Усвоение этапности выполнения работы

Графические инструкции помогают детям понимать алгоритм работы — от подготовки материалов до финальной отделки изделия. Это развивает последовательное мышление и навыки планирования.

5. Применение цифровых технологий

Использование графических редакторов и 3D-моделирования в художественном труде дает возможность школьникам осваивать современные инструменты проектирования, такие как AutoCAD, SketchUp или Tinkercad.

6. Развитие самостоятельности

Работа с инструкциями учит детей самостоятельно разбираться в новых заданиях, снижая зависимость от помощи учителя.

Таким образом, интерпретация графических инструкций на уроках художественного труда не только развивает художественные способности, но и готовит учащихся к работе с техническими и инженерными задачами.

Заключение

Интерпретация графических инструкций – важный навык, который облегчает выполнение творческих заданий. Грамотное использование схем, эскизов и технологических карт помогает школьникам лучше понимать последовательность работы, развивать творческое мышление и улучшать качество своих работ. Введение специальных методик по работе с графическими инструкциями в образовательный процесс позволит повысить эффективность уроков художественного труда. Умение работать с графической информацией делает процесс обучения более наглядным, увлекательным и продуктивным.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРИЁМЫ ВОВЛЕЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ В ИЗУЧЕНИЕ ТЕМЫ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Шевнева Ольга Борисовна
учитель математики
КГУ Перемётнинская ОШ ЗКО,
район Бәйтерек, с. Перемётное

Актуальность. В современном мире, где информация доступна в огромных объемах, традиционные методы обучения становятся менее эффективными. Необходимо искать новые подходы, которые бы стимулировали интерес учащихся к учебе и развивали их навыки критического мышления.

Цель: представить практические приемы и методы, которые помогут учителям сделать уроки математики более интересными и эффективными.

Задачи:

- Описать различные приемы вовлечения учащихся в учебный процесс.
- Рассмотреть особенности использования игровых и интерактивных технологий на уроках математики.
- Показать, как связать обучение с реальной жизнью.
- Предложить рекомендации для педагогов по применению описанных методов.
- Рассмотреть проблемы, возникающие при внедрении новых методик, и пути их решения.

Современное образование сталкивается с вызовом создания интересной и увлекательной учебной среды. Вовлечение учащихся в учебный процесс требует использования разнообразных методик, направленных на развитие интереса и мотивации. Как мы знаем, математика — это не только набор формул и правил, но и увлекательный мир, полный логики, творчества и практического применения. Наша задача — сделать этот мир доступным и интересным для наших учеников. Вот некоторые приёмы, которые помогают вовлечь учащихся в изучение темы на уроках математики.

Связь с реальной жизнью. Одним из ключевых приёмов вовлечения является демонстрация практического применения математических концепций. Примеры использования математических знаний в повседневной жизни позволяют учащимся увидеть реальную ценность изучаемого материала и развивать функциональную грамотность. Например, при изучении темы «Площади» можно рассчитать площадь комнаты при ремонте. А при изучении процентов можно обсудить, как они применяются в магазинах, при расчете скидок или кредитов. Учащимся можно предложить составить семейный бюджет, где они должны рассчитать доходы и расходы семьи. Это задание поможет развить умение планировать и анализировать финансы, а также принимать обоснованные финансовые решения. Таким образом, связь с реальной жизнью помогает учащимся видеть практическую значимость математики и развивать навыки, необходимые для успешной жизни в обществе.

Игровые технологии. Внедрение игр в учебный процесс способствует развитию логического мышления, памяти и творческих способностей учащихся. Игровые технологии превращают процесс обучения в увлекательное приключение, что помогает учащимся лучше усваивать материал и повышает их мотивацию. Так, использование дидактических игр при изучении новой темы, может значительно повысить интерес и вовлеченность учащихся. Они могут быть как настольными, так и цифровыми. Например, при изучении обыкновенных дробей, можно начать урок с игры, в которой учащиеся должны делить предметы (например, пиццу или торт) на равные части. Это поможет им интуитивно понять, что такое дроби, прежде чем вы перейдете к формальному объяснению.

Одной из наиболее эффективных форм игровых технологий являются квесты. Математические квесты представляют собой серию заданий (задач или головоломок), которые учащиеся должны решать, чтобы продвигаться по сюжету и достигнуть конечной цели. Например, квест «Удивительная теорема Пифагора» в 8 классе позволяет учащимся в игровой форме познакомиться с биографией Пифагора, различными доказательствами его знаменитой теоремы, с ее применением в практической деятельности.

Интерактивные технологии. Использование интерактивных досок, образовательных программ и мобильных приложений позволяет сделать уроки более наглядными и доступными. Визуализация математических понятий через анимацию и графики помогает учащимся лучше усваивать и запоминать материал.

Например, платформы, такие как Kahoot! или Quizizz, позволяют создавать викторины и тесты, которые учащиеся могут проходить в режиме реального времени. А для построения геометрических фигур, графиков и решений уравнений можно

использовать такой онлайн-инструмент, как GeoGebra, в которой учащиеся могут самостоятельно создавать интерактивные модели и выполнять задания в динамичной среде. Или платформа для создания комиксов Recraft AI, которая помогает учащимся визуализировать математические понятия и превращать сложные темы в увлекательные истории.

Эти инструменты и технологии помогут сделать уроки более интерактивными и доступными, а также способствуют развитию навыков критического мышления и самостоятельной работы у учащихся.

Работа в группах. Групповая работа развивает навыки коммуникации и сотрудничества. Совместное решение задач, обсуждение подходов и поиск решений способствуют обмену идеями и развитию командной работы. Можно предложить учащимся решить комплексную задачу, разделив их на группы. Каждая группа обсуждает возможные подходы к решению задачи, делится идеями и презентует своё решение классу. Это задание помогает развить критическое мышление и навыки общения.

Например, при изучении темы «Площади многоугольников», можно предложить учащимся проект “Школа будущего”, при работе с которым учащиеся, предварительно разделившись на группы, должны разработать план “школы будущего”, рассчитать площади различных помещений (кабинеты, библиотека, спортзал, конференц-зал, зоны отдыха и так далее) с учётом их эргономики и функциональности. Каждая группа представляет свой проект, аргументируя выбор решений с помощью математических расчётов. Это задание помогает развить навыки планирования и проектирования, а также учит работать в команде.

Постановка проблемы. Проблемный метод обучения — это подход, который акцентирует внимание на активном вовлечении учащихся в процесс обучения через решение реальных или смоделированных проблем. Этот метод помогает развивать критическое мышление, навыки анализа и самостоятельного поиска решений. Проблемные уроки начинаются с постановки задачи, которая вызывает интерес и требует анализа. Например, при изучении площадей в 8 классе перед учащимися ставится проблема: как определить, сколько материала необходимо для изготовления изгороди для дачного участка и его покраски. Или в 7 классе: чему равна сумма углов в треугольнике? А изучение темы «Линейная функция и её график» можно начать с такой проблемы: как изменение цены на товар влияет на спрос? Конечно, выбор тем зависит от уровня подготовки учащихся и их интересов. Постановка проблемы при изучении темы помогает сделать процесс обучения более активным и значимым. С другой стороны, требует от учителя гибкости и креативности, но результаты стоят затраченных усилий.

Применение разнообразных приёмов вовлечения учащихся в учебный процесс позволяет сделать уроки математики более интересными и эффективными. Связь с реальной жизнью, игровые и интерактивные технологии, групповая работа и постановка проблемы способствуют повышению мотивации и улучшению успеваемости учащихся. Важно не бояться экспериментировать и искать новые подходы к обучению, показывать практическую значимость математики в повседневной жизни, учитывать индивидуальные особенности и интересы каждого ученика для достижения наилучших результатов. Создавайте на уроках атмосферу творчества и сотрудничества. Ведь именно те учителя, которые используют активные и интерактивные методики обучения, интересны ученикам, способствуют их более глубокому погружению в материал. Пусть каждый наш урок станет маленьким шедевром, вдохновляющим учеников на новые свершения. Ведь именно в моменты вдохновения рождаются великие идеи и совершаются открытия, которые меняют мир.

Литература

1. Плигин А.А. Развитие познавательных процессов в различных образовательных технологиях. - М: Генжер, 2006.

2. Зимняя И.А. Педагогическая психология - Изд. «Логос» М., 2004.

3. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. – М.:Педагогика, 1982.

4. Кругликов В. Н., Платонов Е. В., Шаронов Ю. А. Деловые игры и другие методы активизации познавательной деятельности. - СПб.:”Изд. П-2”, 2006.

5. Анцибор М.М. Активные формы и методы обучения. - Тула 2002.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АСЫҚ ТЕРАПИЯСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАБАҚША БАЛАЛАРЫН ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАУЛУ

Шонтыбаева Анаргул Ескуатовна
Алға қаласы №1 «Еркетай» Алға бөбекжай-балабақшасының тәрбиешісі

Мектепке дейінгі білім - бұл барлық білім беру жүйесінің іргетасы, мұнда баланың жан-жақты дамыған жеке тұлғасы қалыптасады. Қай заманда, қандай қоғамда болсын, алдымызда тұрған зор міндеттердің бірі – болашақ ұрпақ тәрбиелеу. Өйткені бала біздің өміріміздің жалғасы, жарқын болашағымыздың себепкері. Жан-жақты жетілген, ақыл-парасаты мен мәдениеті мол, саналы ұрпақ тәрбиелеуде әр халықтың салт-дәстүрі, ел дамуындағы бағалы байлықтың нәрін біртіндеп сіңіру арқылы ғана жүзеге асыруға болады. Осы орайда өзімнің іс-тәжірибемнен асық ойындарын қолданудың тиімділігн айтқым келеді.

Жалпы асық туралы тоқтала кететін болсақ, асық – төрт түлік малдың ішінде қой-ешкінің тілерсегінде, асықты жілік басында орналасқан шымыр сүйек. Аңдардың да тілерсек тұсында болады. Қазақта асық қасиетті саналады. Баласы ұл болса, бесігінің басына бөрінің асығын іледі. Бәле-жаладан аулақ, шымыр-қайратты болсын дегені. Асық патшасы – сақа. Оның ең ірі, шымыры арқардың асығы — құлжа не қолқар деп аталады. Кейде қошқардың асығын ұстайды. Шымыр, салмақты болса, қойдікі де жарайды. Иіргенде, алты қырынан түседі. Асық иірудің өз атаулары бар: алшы — асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі; тәйке (тауа) — асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие. Асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие. Шік — асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежеге ие; табан — асықтың тәйке жағы болып табылады. Сонымен қатар асық ату ойыны көз жітілігін, мергендікті дамытады, баланың бойында еріктілікті, ұстамдылық пен шыдамдылықты, қарсыласын сыйлай білу, адалдық және басқа да ізгі қасиеттерді қалыптастыруға негіз болады. Асық терпиясын таңдаған бірден бір себебім де осы болды. Ойымды іске асыру үшін жан-жақты көп іздендім, асық туралы мәлеметтер жинастырдым.

Асық терапиясы М.Монтессори технологияларын негізге ала отырып жасалынды, ол балалардың жас ерекшеліктері ескеріліп, көп функционалдығымен, көп нұсқалығымен ерекшеленеді. Асық Монтессориға қарағанда қолжетімді және табиғи таза дүние. Асықты білім берудің бес саласында да тиімді пайдалануға болады. Музыка, дене тәрбиесі, бейнелеу өнері және қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыруға арналған ұйымдастырылған оқу іс әрекетінде қолдануға болады.

Кіші топтарда балалар боялып, тесілген асықты бір түстен кейін екінші түсті жіптерден өткізіп, тізбектеп тізуді қолданады.Бұл тізбекті тізу арқылы баланың түстерді есте сақтай отырып, бір-бірінен ажырата алу дағдылары қалыптасады. Балаларға асықпен түрлі-түсті бояуларды пайдалануға болады. Бұл жерде балалар санына байланысты төрт-төрттен бірнеше топқа бөлінеді, әр топқа тиесілі түс пен шеңбер сызылған парақшалар беріледі. Балалар парақшада берілген шеңбердің ішіне асықты бояуға малу арқылы парақша бетіне нүктелер түсіруі тиіс. Осылай бірнеше рет қайталап жасайды. Нәтижесінде парақ бетінде әр түрлі бейне пайда болады. Балалар үшін бұл жасырын пайда болған бейне қызықты әрі сиқырлы сәт болады.

Ал ортаңғы, ересек топтарда балаларға тапсырмаларды күрделендіріп беруге болады. Құмда мазмұнды бейнелер салуға болады. Бұл тапсырманы ойын ретінде қолданып, балалар құмның үстіне асықпен түрлі мазмұнды суреттер сала отырып, нені бейнелегендерін айтып береді. Сонымен қатар бұл топтарда мозайка әдісін алуға болады. Бұл тапсырмада балалар жеке-жеке отырғызылады. Оларға асықтан жасалған белгілі бір бейнелеген пішін беріледі. Пішінді балалар дәл сондай қалыпта боялған асықтармен құрастырып шығуы тиіс. Бұл тапсырмада балалардан ұқыптылық пен мұқияттылықты талап етеді. Себебі, тапсырманы орындау барысында балалар пішіннің көлемі мен қатар оның ішінде берілген түстерден жаңылмауы тиіс. Мұның бәрі баланың ойы мен қиялын, ұшқырлығын, зейінін жан-жақты дамытады. Асықтан құрастырылған иновациялық дәстүрлі тақтайшалар мен массажды қолғаптар арқылы денсаулығын шыңдауға болады. Табандағы жүйке нүктелері арқылы ойлау қабілетінің дамуына, жалпақ табанның алдын алуға болады.

Қорыта айтқанда, мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқыту стандарты мен үлгілік бағдарламасына сай

барлық білім саласында этнопедагогика элементтерін, соның ішінде асық технологиясын тиімді пайдалануға болады. Асықтың бала өміріндегі маңызы орасан зор. Асық ойындарын ойнау кезінде баланың түрлі танымдық қабілеттері дамып денсаулығы нығайады. Асық ешбір зиянсыз табиғи зат болып табылады. Ата-бабаларымыздан мұра болып қалған осынау асық ойындарының түрлері өте көп. Барлығы да денсаулықты жақсартып қана қоймай түрлі танымдық қабілеттерді дамытады.

Әдебиеттер

1. Жакаева М. С. Мектепке дейінгі тәрбиеде «асық терапиясын қолдану» Өскемен қаласы әкімдігінің «№1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы»
2. А.Р.Шотанова «Ұлттық ойындар» Алматы 2012ж

ИГРОВЫЕ МОМЕНТЫ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Шушко Светлана Алексеевна
учитель начальных классов
КГУ "Целинная начальная школа"
Северо-Казахстанская область, Айыртауский район, с.Целинное

I. Введение

«Скажите мне – я забуду,
Покажите мне – я запомню,
Вовлеките меня – я пойму».
Китайская пословица.[2]

Актуальность темы

Вопрос об эффективных методах освоения учебного материала является спором длительных дискуссий . Сколько педагогов , столько и разнообразие методов освоения учебного материала. Я считаю ,что выбор методов обучения зависит от многих факторов

Особенности современного урока – это свободный урок, урок, освобожденный от страха: никто никого не пугает и никто никого не боится. На уроке нужно создать доброжелательную атмосферу, сформировать высокий уровень мотивации, придавать большое значение способам учебной работы, уделять специальное внимание развитию у учащихся умений самостоятельной познавательной деятельности, творческого отношения к учебному процессу.

Научность методов. Доступность метода, его соответствие психолого-педагогическим возможностям развития школьников.

Результативность метода обучения, его направленность на прочное овладение учебным материалом, на выполнения задач воспитания школьников.

Необходимость систематически изучать, использовать в своей работе инновационные методы..

Цель:

- Исследовать и обосновать эффективность игровых моментов на активность младших школьников на уроках математики.

Задачи:

1. Рассмотреть методологические основы использования игровых моментов .
2. Определить наиболее эффективные виды дидактических игр.
3. Провести анализ результатов применения игровых минуток в учебном процессе.
4. Выявить трудности, возникающие при реализации игровых заданий, и предложить пути их решения.

II. Основная часть

1. Педагогическая практика, технологии, методы и подходы:

В своей педагогической деятельности я столкнулась с проблемой формирования положительной мотивации к обучению, активности детей в процессе обучения, обеспечения психологического комфорта (у многих детей наблюдался высокий уровень тревожности). С целью преодоления данных проблем я обратилась к игровой технологии.

Организация игровой формы урока [3].

1. Дидактический материал, используемый во время игры, должен быть удобен в использовании, иначе игра не даст должного эффекта.

2. Игра должна давать достаточно пищи для мыслительной деятельности, в противном случае она не будет содействовать выполнению педагогических целей, не будет развивать математическую зоркость и внимание.

3. Правила игры должны быть простыми, точно сформулированными, а математическое содержание предлагаемого материала - доступно пониманию школьников. В противном случае игра не вызовет интереса и будет проводиться формально.

4. При проведении игры, связанной с соревнованиями команд, должен быть обеспечен контроль над её результатами со стороны всего коллектива учеников или выбранных лиц. Учёт результатов соревнования должен быть открытым, ясным и справедливым.

5. Каждый ученик должен быть активным участником игры. Длительное ожидание своей очереди для включения в игру снижает интерес детей к игре.

6. Игровой характер при проведении уроков по математике должен иметь определённую меру. Превышение этой меры может привести к тому, что дети во всём будут видеть только игру.

7. В процессе игры учащиеся должны математически грамотно проводить свои рассуждения, речь их должна быть правильной, чёткой, краткой ,с применением математических терминов.

Игровая форма занятий создается на уроках при помощи игровых приемов и ситуаций, которые выступают как средство побуждения, стимулирования учащихся к учебной деятельности.

Большинству игр присущи :

· свободная развивающая деятельность, предпринимаемая лишь по желанию ребенка, ради удовольствия от самого процесса деятельности, а не только от его результата;

· творческий, очень активный характер этой деятельности;

· эмоциональная приподнятость деятельности, соперничество, состязательность и т. п.;

· наличие прямых или косвенных правил, отражающих содержание игры, логическую и временную последовательность ее развития.

2. Анализ использованных методик

Применение данных методов позволяет не только повысить интерес учащихся к математике, но и развить их интерес к предмету математики ,а так же эмоционально-образное мышление, речь и коммуникативные навыки

3. Проблемы при использовании математических заданий и их решения

Проблема 1: Недостаточная инициативность некоторых учеников

Некоторым детям сложно включаться в игровую деятельность из-за неуверенности в своих силах.

Решение: Создание комфортной атмосферы, похвала за любую попытку, групповая работа.

Проблема 2: Использование конкурентных элементов в игре, что в некоторых ситуациях приводило к большему стрессу для учащихся. Вместо того чтобы поощрять учеников к обучению, это вызвало чувство дискомфорта и напряженности, особенно у более слабых учеников, что снижало их самооценку и объективно ухудшало успеваемость.

Решение: Упростить правила игры. Чтобы они были доступны всем ученикам, чтобы не совсем ярко выделялась конкуренция

Проблема 3: После завершения игры учащиеся могут столкнуться с ощущением пустоты и потерять интерес к предмету, так как дальнейшее обучение не сопровождается теми игровыми элементами, которые предоставляли немедленное удовлетворение и веселье.

Решение: Важно акцентировать внимание на том, чтобы игровые элементы служили расширению и глубокому пониманию учебного материала, а не превращались в его заменитель.

4. Обоснование выбора методов и технологий

Методы игровых заданий были выбраны на основе следующих критериев:

- Учет возрастных особенностей детей
- Доступность выполнения заданий.
- Возможность интеграции в учебный процесс.
- Развитие самостоятельности и креативности учащихся [4].

5. Результаты работы

В ходе проведения уроков с применением игровых моментов выбраных мною были выявлены следующие результаты:

- Повышение интереса к математике.
- Развитие воображения и нестандартного мышления.
- Повышение активности детей во время игровых моментов
- Улучшение навыков математической грамотности.

6. Примеры творческих заданий:

Методика использования дидактических игр на уроках математики в 1 классе при изучении темы “Нумерация чисел в пределах десяти”[6].

«Лабиринт»

Дидактическая цель: Развитие логического мышления, зрительного восприятия, закрепление учебного материала с помощью игровой мотивации.
Описание: Из альбомного листа изготовляется карта-схема, на которой в уголках изображены предметы или животные. Между ними расположены шарики с цифрами в свободном порядке.
Задание: Создается ситуация: помочь белке пройти к своему дуплу. Ученик выходит к доске и соединяет линией шарики с цифрами по порядку.
Тема: «Состав числа»
«Математическая тучка»
Дидактичесая цель: Развитие внимания, зрительного восприятия, закрепление учебного материала с помощью игровой мотивации.
Описание: Из бумаги голубого цвета вырезается изображение тучки и к ней крепится карточка с числом. И также вырезаются капельки с числами.
Задание: На доску крепится тучка с числом и капельки. Дети по вызову учителя выходят к доске и подбирают вторые пары капелек.
И много других игр.
7.Результаты и анализ.

В ходе внедрения системы игровых моментов на уроках математики были выявлены следующие положительные результаты [7]:

- Увеличение интереса к математике: дети активнее работают на уроке, проявляют инициативу в выборепути решений тех или иных задач.
- Развитие речевых навыков: выполнение творческих заданий, способствует развитию применения математических терминов ,устной речи.
- Улучшение взаимодействия в классе: групповые задания помогают развивать коммуникативные навыки, учат детей работать в команде.
- Однако в процессе работы возникли и определённые трудности. Некоторые учащиеся испытывают сложности с самостоятельным творческим мышлением, им требуется дополнительная помощь и наводящие вопросы .Для таких детей использую адаптированные задания, например, работа по опорным схемам или упрощаю задания.

III. Заключение[13]
Теперь мы видим, что игровые элементы могут значительно обогатить образовательный процесс, однако важно правильно балансировать между играми и традиционными методами обучения.
1. Проводите регулярный мониторинг образовательных итогов и отслеживайте изменения в успеваемости учащихся, чтобы убедиться в эффективности игровых методов.
2. Будьте внимательны к отзывам и обратной связи учеников: их реакции могут быть ранним индикатором того, что игровой подход нуждается в корректировке.
3. Стройте игровые занятия так, чтобы они дополняли учебный материал и способствовали глубокому пониманию темы.
4. Избегайте чрезмерной конкуренции; стремитесь к сотрудничеству и включающей атмосфере, чтобы поддерживать высокий уровень интереса и самоуважения среди учащихся.
5. Разрабатывайте игровые активности с учетом способности учеников к концентрации внимания, особенно если в классе есть дети с особенностями развития.
6. Обеспечивайте плавный переход от игровой деятельности к другим формам обучения, чтобы учащиеся могли сохранять мотивацию и интерес к предмету без постоянной стимуляции через игры.
Сочетание игровых и традиционных методов обучения способствует созданию динамичной, поддерживающей и всесторонне развивающей обучающей среды, где игры приносят радость и понимание, не ухудшая качество образования.

IV. Список использованных источников

1 Сухомлинский В.А. О воспитании. М., 1985 стр.93
2 Эльконин Д.Б. Психология игры. М., 1978 стр.277
3 Амонашвили Ш.А. В школу – с шести лет. М., 1986 стр.160
4 Щедровицкий Г.П. Методические замечания к педагогическим исследованиям игры. // Психология и педагогика игры дошкольников. Под.ред.Запорожца М.,1996 с.24
5 Эльконин Д.Б. Психология игры М., 1978 стр.57
6 Чилинрова Л., Спиридонова Б. Играя, учимся математике. М., 1993 стр.6
7 Коваленко В.Г. Дидактические игры на уроках математики. М., 1990 стр.12-13
8 Психолого-педагогические особенности проведения дидактических игр. Под.ред. Акшиной А., Акшиной Т., Жарковой Т. М., 1990
9 Кружецкий В.А. Психология. М., 1986 стр.241
10 Кружецкий В.А. Психология. М., 1986 стр.242
11 Менджерицкая Д.В. Воспитателю о детской игре. М., 1982 стр.114
12 Менджерицкая Д.В. Воспитателю о детской игре. М., 1982 стр.125
13 Кушнерук Е.Н. Занимательность на уроках математики в начальных классах.
14 Жикалкина Т.К. Система игр на уроках математики в 1 и 2 классах. М., 1996 стр.46
15 Попова В.И. Игра помогает учиться. //Начальная школа №2, 1987 стр.39
16 Бочек Е.А. Игра-соревнование "Если вместе, если дружно" 1 класс //Начальная школа №1, 1999 стр.106-107

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЦАРСКИЕ КУРГАНЫ ШИЛИКТИ И БЕСШАТЫР

Бердалина Мариямгул Нурлыбековна
Хромтауская средняя школа №4, история
Актюбинская область город Хромтау

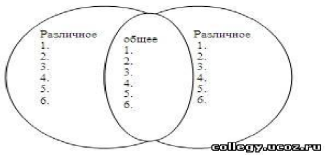
Раздел долгосрочного плана : САКИ **Дата:** **Класс:** 5	
Тема урока	Царские курганы Шиликты и Бесшатыр
Учебные цели для достижения на этом уроке	5.2.2.1Описывать археологические памятники 5.1.2.2 Объяснять особенности социальных групп 5.2.2.3 Описывать мировоззрение древних племен
Цель урока	Определили особенности археологической находки из Шиликтинского и Бесшатырского курганов. Объяснили особенности социальных групп Описали мировоззрение древних племен.

Ход урока

Этапы урока	Деятельность учителя	Деятельность ученика	оценивание	ресурсы
Начало урока 10 минут	1.Организационный момент 2.Психологический настрой от «Сердца к сердцу» (2 мин) Учащиеся передают друг другу изображение сердца и говорят пожелание. Начиная со слов «Я желаю тебе …» Учащиеся объединяются в группы , распределение ролей по группам	Деление на группы Археологи Ювелиры Этнографы исследователи	Листы оценивания	Прзентация Раздаточный материал учебник
Середина урока (25мин)	**Задание №1. Стратегия «Визуализация знаний»** **Цель к заданию.** Учащиеся в группе обсуждают предложенные картинки и делают выводы, отвечают на вопросы Интервью с известным казахским ученым - этнологом, археологом, профессором А. Т. Толеубаевым	1.Что изображено на картинке? 2.В чем особенность строения курганов? 3.Кто мог быть там захоронен?	Выступают лидеры от групп и отвечают на вопросы ФО: Молодцы! Замечательно!	Картинки

Вопросы	Ответы
Абдеш Ташкенович, скажите чем уникальна Шиликтинская долина?	В Зайсанском регионе Восточного Казахстана около 200 крупных могильников. К Шиликтинскому могильнику относятся 51 курган. Здесь обнаружены самые древние царские погребения.
С какого года начились археологические раскопки в ВКО?	С 2003 года начали проводить раскопки в Шиликтинской долине
Какова численность могильников?	Число могильников достигает здесь 51.Самый большой и крупный курган – это Байгетобе.
Почему вы считаете его уникальным	Представьте себе 3-4 этажный дом. Диаметр кургана 100

	<table><tr><td>курганом?</td><td>метров, а высота 8 метров.</td></tr><tr><td>К какому веку относится захоронение?</td><td>Захоронение относится к 8 веку до н.э? Это один из самых древних курганов эпохи железа.</td></tr><tr><td>Вы уже определили кто был захоронен в кургане Байгетобе?</td><td>В этом кургане был погребен мужчина. Мы считаем что сложное строение кургана, его высота и диаметр, а также обнаруженные находки свидетельствуют о захоронении возможно вождя или даже царя.</td></tr><tr><td>А какие факты подтверждают, что это захоронение одного из сакских вождей или царей?</td><td>Во-первых было обнаружено 4303 золотых изделия в зверином стиле. Во-вторых была найдена пятиконечная звезда, символизирующая правителя.</td></tr></table> **2. Посмотрте презентацию и ответьте выберите три основных факта по теме, что запомнили** 1)Какое общее впечатление от презентации , назовите 3 факта. 3 . Стратегия «5-1» (7 мин) -две группы читают текст в учебнике; - третья и четвертая группы работают с дополнительными интернет ресурсами; Учащиеся составляют 5 предложении, выделяют только одно ключевое слово. Выступление от групп. 4.**Дифференцированное задание: (6мин)** -Исторический диктант «Да -нет» -Текст с ошибками «Найди ошибку» -Диаграмма Венна (сравните , найдите общие и отличительные черты Шиликтинского и Иссыкского кургана) Исторический диктант (Да -нет) 1. В 2003 году начались раскопки Шиликтинского кургана в ЮКО. 2. Археологом К.А. Акишевым в Шиликтинском кургане был обнаружено захоронение мужчины-правителя. 3. К Шиликтинскому могильнику относятся 51 курган. Байгетобе – самый большой и крупный. 4. В Шиликтинском кургане найдена шестиконечная звезда. 5. Шиликтинский курган расположен в Семиречье, на берегу реки Или. 6. Бесшатырский курган состоит из 31 могильника. 7. Бесшатырские курганы состоят только из крупных курганов. 8. Могильник Бесшатыр-усыпальница	Назоваите три факт 5 предложений, 1 ключевое слово		презентация

	саков хаомоварга 9. Рядом с курганами ставились одиночные камни —менгиры. 10. Особенность Бесшатырских курганов – подземные катакомбы с лабиринтом. Диаграмма Вена. Найдите сходство и отличия Бесшарского и Шиликтинского курганов. 		Отличия и сходство Шиликтинского и Бесшатырского курганов По три факта , 1 отличие и одно сходство Диаграмма Вена	
Конец урока (10 мин)	5.Стратегия «Кроссенс» (4мин) Это ассоциативная головоломка из девяти картинок, замкнутых в стандартное поле. Способствует развитию логического и образного мышления. Необходимо определить последовательность элементов по типу связи. Определяем, выполнена ли цель урока.	Учащиеся определяют по рисункам пройденную тему, отвечают на вопрос достигнута ли цель урока.	ФО Похвала	презентация
Рефлексия	**Рефлексия:** Данные фразы используются при рефлекии в конце урока Я думаю, что, курганы ... ; Я считаю, что особенностью курганов …; По моему мнению, курганы назывались царскими…. По работе групп Я думаю, что, группы работали ... и из них отличились…; Я считаю, что особенностью этой группы было …; **Домашнее задание.** Творческое задание: 1. Написать про Бесшатырский или Шиликтинский курганы, акцентируя внимания на особенностях, нарисовать рисунок.	Рефлексия «Закончи фразу»		Дом задание Оценивание урока и работы групп

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ХИМИИ ЧЕРЕЗ ПРАКТИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ И ТЕХНОЛОГИИ

Загурская Елена Анатольевна
учитель химии и биологии
Акмолинская область Целиноградский район
КГУ «Общеобразовательная школа села Нуресиль»

Введение

Современная химия представляет собой не только научную дисциплину, требующую глубокого понимания теоретических основ, но и практическую область знаний, тесно связанную с повседневной жизнью. Для успешного освоения предмета важно, чтобы учащиеся могли применять свои знания на практике, анализировать и находить решения реальных задач. Это способствует развитию их функциональной грамотности — ключевого навыка, который позволяет эффективно использовать приобретенные знания в различных жизненных ситуациях.

Использование современных технологий, таких как виртуальные лаборатории и системы искусственного интеллекта, позволяет значительно повысить наглядность и доступность учебного материала. Они открывают новые возможности для формирования интереса и мотивации к обучению, создавая интерактивную образовательную программу[1].

Цель данного доклада — разработка и внедрение методик, направленных на развитие функциональной грамотности учащихся 8–9 классов на уроках химии через решение прикладных задач и использование инновационных образовательных технологий.

Задачи:

Раскрыть важность функциональной грамотности для усвоения и применения знаний по химии [2].

Разработать систему практико-ориентированных задач, связанных с реальными жизненными ситуациями и профессиональной деятельностью.

Анализ содержания учебных программ

Были изучены темы 8–9 классов, позволяющие интегрировать задачи практической направленности в учебный процесс. Выделены наиболее значимые разделы, такие как расчет массовой доли, концентрации растворов (процентной и молярной), а также работа с примесями, избытком и недостатком веществ.

Подбор задач с прикладным значением

Разработаны задания, акцентирующие внимание учащихся на реальных примерах из повседневной жизни и профессиональной практики. Задачи включают расчет рецептур растворов, в пищевой и медицинской сфере, а также решение задач, связанных с технологиями производства.

Применение цифровых технологий

Виртуальные лаборатории, такие как PhET и Chem-Collective, были интегрированы для создания более наглядных условий, позволяющих моделировать химические реакции и их практическое использование [3].

Использование инструментов искусственного интеллекта

Системы искусственного интеллекта, например, платформы с функцией автоматизированного анализа решений, использовались для персонализации обратной связи, выявления типичных ошибок учеников и предоставления рекомендаций по их устранению.

Обратная связь через анкетирование

Для оценки продуктивности предложенных методик был проведен опрос школьников, направленный на изучение их восприятия нового способа преподавания. Также были опрошены выпускники, использующие химические знания в своей профессиональной деятельности, для анализа долгосрочного влияния школьной химии на их подготовку.

Исследовательская часть

Центральной задачей исследования являлась интеграция практико-ориентированных методов. Особый акцент был сделан на создании заданий, отражающих реальные жизненные ситуации, и применении инновационных технологий, которые позволяют сделать их выполнение более наглядным и доступным для понимания.

Проведение исследования

Для учащихся 8 класса были выбраны задания, направленные на освоение понятий массовой доли и концентрации растворов. Задачи акцентировали

внимание на бытовом применении химии:

Пример: Рассчитайте массу соли, необходимую для приготовления 250 мл 5%-ного раствора для полоскания горла.

После выполнения расчетов я предложила ребятам перейти в виртуальную лабораторию PhET. Там они смогли самостоятельно “добавить” рассчитанное количество соли в виртуальный стакан с водой, наблюдая, как раствор становится однородным. Этот момент сопровождался анимацией, что помогло им увидеть наглядную связь между расчетами и реальным результатом.

Для 9 класса основное внимание уделялось расчету избытка и недостатка реагентов, что позволило ученикам усвоить, как эти понятия используются в химических процессах:

Пример задачи: Смешав 20 г кальция и 50 г кислорода, определите, какой реагент в избытке, и сколько граммов оксида кальция образуется.

С помощью ChemCollective моделировали реакцию. Лаборатория визуализировала механизм образования оксида кальция и показала, сколько вещества остается неизрасходованным. Это помогло закрепить понимание понятия “избыток и недостаток реагентов”.

Использование инструментов искусственного интеллекта

Для повышения персонализации обучения и обратной связи были внедрены системы искусственного интеллекта. Платформы с функцией автоматизированного анализа решений, такие как Intellectus Chemistry, предоставляли учащимся:

Персонализированный подход: Автоматическая адаптация уровня сложности задач в зависимости от успешности выполнения предыдущих этапов.

Искусственный интеллект также использовался для анализа динамики прогресса ребят. На основе собранных данных платформа создавала отчеты, которые помогали мне корректировать обучение.

Оценка результатов

Для оценки проводилось анкетирование учеников и выпускников. Учащимся предлагалось ответить на вопросы о понятности материала, интересе к заданиям и возможности применения знаний в реальной жизни. Выпускники делились своим опытом использования химии в профессиональной деятельности, особенно в медицине и преподавании.

Основные результаты исследования

Уровень понимания и выполнения задач по химии у учащихся 8 класса повысился с 64% до 85%.

Успеваемость 9 класса при решении задач на избыток и недостаток реагентов увеличилась с 58% до 80%.

87% ребят отметили, что использование интерактивных заданий и визуализации помогло им лучше понимать материал.

92% респондентов оценили задачи как увлекательные и применимые к реальной жизни.

Выводы

Результаты исследования подтверждают, что использование задач с реальной практической направленностью и современных технологий значительно повышает как успеваемость, так и интерес к химии. Выпускники также подтвердили значимость такого подхода для их профессиональной подготовки. Эти данные демонстрируют необходимость дальнейшего развития и масштабирования предложенной методики.

Практическое применение

Методика развития функциональной грамотности школьников посредством решения практико-ориентированных задач, дополненных использованием современных образовательных технологий, была успешно интегрирована в преподавание предмета и продемонстрировала высокую результативность. На занятиях дети выполняли задания, органично сочетающие теоретическую базу с ее прикладным применением.

Применение методики в реальных условиях

Практический результат: Учащиеся начали уверенно применять формулы для расчета массовой доли, понимая их связь с реальными ситуациями [4].

Химические реакции

Благодаря наглядности, ребята смогли крепче усвоить химическую природу и значение стехиометрии, что повысило их уверенность в работе с подобными заданиями.

Профессиональная направленность

Методика включала задачи, связанные с профессиональной деятельностью:

Фармацевтика: Приготовление лекарственных растворов с учетом заданной концентрации.

Пищевое производство: Расчет пропорций для создания маринадов или консервов.

Учащиеся увидели, как химические знания могут быть полезны в реальных профессиях, что способствовало их мотивации к изучению предмета.

Практический результат: более 90% детей отметили, что профессиональная направленность заданий помогла понять значимость химии и вызвала желание к профессиям, связанным с наукой.

Анализ эффективности методики

В ходе уроков я регулярно наблюдала, как применение интерактивных инструментов и реальных примеров стимулировало интерес учеников и улучшало их успеваемость.

Они стали активнее задавать вопросы о применении химии в жизни.

Оценка методики

Результативность обучения: Задачи, ориентированные на практическое применение, продемонстрировали высокую эффективность в усвоении ключевых концепций химии, что подтверждается улучшением средних показателей успеваемости.

Формирование познавательной мотивации: Результаты анкетирования свидетельствуют о том, что учащиеся стали воспринимать химию не только как теоретическую дисциплину, но и как прикладную науку, имеющую значимость в повседневной жизни и профессиональной сфере.

Развитие функциональных компетенций: Школьники освоили комплекс навыков, необходимых для решения практико-ориентированных задач, включая интерпретацию данных, проведение точных расчетов и обоснование полученных результатов на основе критического анализа.

Углубление понимания учебного материала: Учащиеся демонстрировали улучшенное освоение сложных тем, таких как стехиометрические расчеты, массовая доля и концентрация растворов, благодаря точной и структурированной обратной связи.

Рекомендации

Подготовка задач. Используйте реальные примеры из повседневной жизни, чтобы повысить энтузиазм к предмету.

Профессиональная ориентация. Рассказывайте о применении знаний в профессиях, чтобы ученики видели ценность изучаемого материала.

Оценка результатов. Включайте в процесс рефлексию: ученики должны понимать, как они могут применить знания за пределами школьных стен.

Заключение

Исследование показало, что умение решать задачи на функциональную грамотность в сочетании с виртуальными лабораториями и технологиями искусственного интеллекта, делают урок химии более доступными стимулируют осмысленное отношение к изучению .

Перечень использованных источников

1.Абылкасымова А. Е., Сагадиева Р. Т. Интеграция современных технологий в образовательный процесс: перспективы и вызовы // Наука и образование в Казахстане. – Нур-Султан: 2020. – №3. – С. 45–52.

2.Искакова Г. С., Тлеугалиева А. Е. Использование современных цифровых платформ для повышения интереса учащихся к химии в Казахстане // Инновации в науке и образовании. – Алматы: 2020. – №2. – С. 48–55.

4.Жангасина К. Е., Кулымбетова А. Б. Роль практико-ориентированных заданий в формировании познавательной мотивации учащихся на уроках химии // Вестник Алтынсаринской академии. – Костанай: 2020. – №2. – С. 93–100.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

Асаинова Гульмира Шакаровна
Педагог- сарапшы
Павлодар облысы,
Железин ауданы
Береговой НЖББМ
Қазақ тілі мен әдебиеті
пәнінің мұғалімі

Бүгінгі білім беру жүйесінде ақпараттық технологиялар мен инновациялық идеялардың ықпалы арттып , сабақ беру форматтары өзгеруде. Мен өзімнің жаңа форматтағы сабақтарымда , оқушылардың белсенді қатысуын қамтамассыз етіп, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуды мақсат етемін. Интерактивті оқыту , цифрлік технологиялар , жобалық әдістер , геймификациялық және сын тұрғысынан ойлау тәілдерінің тиімділігі талданады. Сондай -ақ , практикалық мысалдар мен олардың оқушылардың білім сапасына әсері көрсетіледі. Жаңа форматтағы сабақтың әдісі, тәжірибелік мысалдар мен артықшылықтары қарастырылады.

2. Тақырыптың өзектілігі: интерактивті технологияларды кеңінен енгізу жасанды интеллект пен негізінде оқытуды дербестендіру , қазақ тілі мен әдебиетін оқытудағы виртуалды және толықтырылған шынайлыллықты пайдалану

Мақсаты мен міндеттері: қазақ тілі мен әдебиеті оқытудағы инновациялық әдістерді зерттеу арқылы , оқушылардың қызығушылықтарын арттырып, олардың шығармашылық және зерттеу дағдыларын дамыту.

Әдістер мен технологиялар: GhatPT, Google Forms, kahoot, Quizizz, Padlet т.б

Инновациялық әдістердің қолданылуы: Оқушылардың сабаққа қызығушылығы аттады , интерактивті ортада белсенді жұмыс жасау дағдылары дамиды

Қиындықтар мен мәселелер: сыни ойлау қабілеттерін арттырып, өз бетінше зерттеу жүргізуге ынталандырады.

Қазақ тілі мен әдебиетінен заманауй сабақтарында мұғалім мен оқушы арасында өзара әрекеттестік басты рөл атқарады. Интерактивті тақта , электрондық құрғылғылар және онлайн платформалар арқылы оқыту процесі динамикалық әрі қызықты болып , ақпаратты терең меңгеруге ықпал етеді. Төменде мен қазақ тілі мен әдебиеті сабағымда пайдаланатын кейбір инновациялық әдістерді айтып кетемін

Топтық жобалар арқылы оқушылар өзара ынтымақтастық пен коммуниикативті дағдыларын дамытады. Жоба барысында теориялық білім тәжірибесімен үйлестіріліп , шығармашылық көзқарас қалыптасады.

Жаңа форматтағы сабақты өткізу жолдары

Флип -класс (ауыстырылған сабақ)

Оқушылар үй тапсырмасы ретінде алдын ала материалды оқып шығып, сабақта сол білімді талқылау , талдау және практикалық жұмыстарды орындау арқылы бекітіледі.

Практикалық мысал:

Тақырып : « Абай Құнанбаевтың қара сөздері»

Жүзіге асыру:

- Мұғалім оқушыларға Абайдың қара сөздерін оқуға және олардыг мағынасын ойлануға тапсырма береді
- Сабақ барысында оқушылар топтарға бөлініп , өз түсінгендерін ортаға салып, пікір алмасады.
- Интерактивті тақта арқылы талдау жасалып, әдеби шығармалармен байланысы қарастырылады.
- Тілдік дағдыларды дамыту: Цифрлық ресурстар арқылы оқушылар тілді оқуға, лексиканы жаттауға, грамматиканы орындауға , сөздік қорын еңнейтуге мүмкіндік алады.

Топтық талқылау мен пікірталастар

Сабақ барысында шағын топтар құру арқылы әртүрлі көзқарастарды талқылау, тыңдау идеяларымен алмасу арқылы іске асады. Бұл тәсіл оқушылардың коммуникациялық дағдыларын және критикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

Онлайн құралдар мен платформалар Виртуалды ортада оқыту материалдарын бөлісу, тесттер мен интерактивті тапсырмалар орындау арқылы білім беру процесі заманауй технологиялармен толықтырылады.

Практикалық мысалдан: Цифрлік технологияларды пайдалану:

Тақырып «Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында интерактивті платформаларды қолдану»
Жүзіге асыру:
- Google Forms арқылы оқушыларға шағын тест ұсынылады.
- Kahoot немесе Quizizz платформаларында ойын түріндегі тапсырмалар беріледі
- Padlet тақтасында өз ойын жазып , талқылауға қатысады
- Видео сабақтар мен подкаст

Оқушылардың сабаққа қызығушылығы арттады , интерактивті ортада белсенді жұмыс жасау дағдылары дамиды.
Рөлдік ойындар мен симуляциялар
Белсенді оқыту әдістері ретінде қолданылып, оқушылардың тәжірибелік дағдыларын арттыруға бағытталған .
Практикалық мысалдан:
Тақырып : «Қазақ халқының салт -дәстүрлері»
Жүзіге асыру:
- Оқушылар шағын топқа бөлініп, әр топ белгілі бір салт дәстүрді зерттейді (мысалы бесікке салу, тұсаукесер, беташар)
- Әр топ зерттеу нәтижелерін презинтация , видео, постер түрінде көретеді.
- Қорытынды ретінде сынып ішінде көрме ұйымдастырады.

«Кейс -стади» әдісі
Оқушыларға нақты жағдайларды ұсынып, оларды талқылауға мүмкіндік береді.
Геймификация (ойын технологиялар)
Ойын элементтерін сабаққа енгізу оқушылардың қызығушылығын арттады. Практикалық мысалдар
- «Квест сабақтар» оқушылар тапсырмаларды орындай отырып , бір мақсатқа жетеді
- Рефлексия
- «Викторина мен сайыстар» шығармашылық ойлауды дамытады.

Мысалы : қазақ тілін оқытудағ қолдану
Тақырып : Синоним мен антонимдер
Қолданылуы.
- Мұғалім онлайн викторина дайындап, оқушылар жылдам жауап береді.
- Жауаптар сараптанып, қателер талқыланады.

Нәтиже. Оқушылар өздігінен ізденуге дағдыланады зерттеу жұмыстарының маңзын түсінеді.

Қазақ тілі мен әдебиетін оқытуда инновациялық әдістерді қолдану білім сапасын арттырып қана қоймай, оқушылардың шығармашылық қабілетін , зерттеушілік дағдыларын және сыни ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді.
Ұсыныс: Мұғалімдер осы әдістерді сабақ барысында ұтымды қолдана отырып, оқушылардың белсенділігін арттыруға және олардың XXI ғасыр дағдыларына бейімдеуге мүмкіндік алады.
Сабақ жоспарын жасау кезінде мыналарды ескеру керек:
- Сабақтың тақырыбы мен мақсатына сәйкес цифрлік ресурстарды таңдау
- Оқушылардың цифрлік ресурстармен жұмыс істеу дағдаларын ескеру
- ЦР риімді пайдалануды қамтамасыз ету.

Қолданылған әдебиеттер тізімі немесе сайттар : GhatPT,Gamma

Қорытынды Инновациялық әдістердің тиімділігі

Әдіс	**Ерекшелігі**
Интерактивті оқыту	Оқушылардың қызығушылығын арттырады, белсенділік қалыптасады
Цифлік технологиялар	Ақпаратты жылдам меңгеруге көмектеседі, уақыт үнемдейді
Жобалық оқыту	Зерттеу дағдыларын дамытады, шығармашылық қабілеттерін арттырады.
Геймификация	Сабақты қызықты етеді, мотивацияны күшейтеді
Сын тұрғысынан ойлау	Логикалық және аналитикалық ойлауды дамытады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ЛОГИКА

Ахметова Миргул Маралбековна
Математика пәнінің мұғалімі
№4 Ақтөбе қаласы Мұғалжар орта мектеп

Ойлау мен сөйлеу процесі күрделі бірліктерді құрайды. Ойлау тілмен "байланысты" емес, тілде көрініс табады мұны К.Маркс барынша айқындықпен білдірді, ол тіл ойдың тікелей шындығы екенін айтты. Оқушылар 20 секунд ішінде жақшадан алып тастауы керек, яғни жақшаның алдындағы сөз үшін ең маңызды екі сөзді бөліп көрсетуі керек.Бақша (өсімдік, бағбан, ит, қоршау, топырақ) өсімдік, жер
Өзен (жағалау, балық, балшық, балықшы, су) жағалау, су
Текше (бұрыштар, сызба, бүйір, тас, ағаш) бұрыштар, бүйір
Оқу (көз, кітап, сурет, баспа, сөз) көз, баспа
Ойын (шахмат, ойыншылар, айыппұлдар, ережелер, жазалар) ойыншылар, ережелер
Орман (жапырақ, алма ағашы, аңшы, ағаш, бұта) ағаш, бұта
Қала (көлік, ғимарат, халық, көше, велосипед) ғимарат, көше
Сақина (диаметр, сынама, домалақтық, мөр, алмас) диаметр, домалақтық
Ән айту (шырылдау, дауыс, өнер, әуен, қол шапалақтау) дауыс, әуен
Аурухана (балабақша, дәрігер, бөлме, радио, науқастар) бөлме, науқастар
Махаббат (раушан, сезім, адам, қала, табиғат) сезім, адам
Соғыс (ұшақ, зеңбіректер, шайқастар, сарбаздар, мылтықтар) шайқастар, сарбаздар
Спорт (медаль, оркестр, жарыс, жеңіс, стадион) стадион, жарыс
Алынған мәліметтерді өңдеу: тапсырманы дұрыс орындаған оқушылардың маңыздылығын ажырата білетіні анық, яғни. абстракциялауға қабілетті. Қателік жібергендер маңызды және маңызды емес белгілерді ажырата алмайды.
Оқушыларға осы тізімнен 5 тапсырма ұсыну жеткілікті.
Салыстыру
Мақсаты: оқушылардың пәндерді, ұғымдарды салыстыра білуінің даму деңгейін анықтау.
Оқушыларға кез келген 2 пән немесе ұғым ұсынылады немесе аталады.
Мысалға: көл – өзен; күн – ай;
жылқы – сиыр; шана – арба;
сызғыш – үшбұрыш; жаңбыр – қар.
Әрбір оқушы қағаз бетіне ұқсастық белгілерін – солға, ал оңға – аталған заттардың, ұғымдардың айырмашылық белгілерін жазуы керек.
Тапсырманы орындауға бір жұп сөзге 4 минут уақыт беріледі. Осыдан кейін парақтар жиналады.
Нәтижелерді өңдеу: аталған пәндердің ұқсастықтары мен айырмашылықтарының ерекшеліктерінің жалпы тізімі құрастырылады, содан кейін оқушының осы тізімнің қай бөлігін жаза алғаны анықталады.
Мысалға:
Ән : композитор = ұшақ : ?
а) аэродром, б) жанармай, в) конструктор, г) ұшқыш, д) истребитель
Функционалдық қатынастар: әнді композитор құрастырған.
Жауабы конструктор (конструктор ұшақ жасады).
Тапсырмалар:
1) мектеп : оқыту = аурухана : ?
а) дәрігер, ә) оқушы, в) емдеу, г) мекеме, д) науқас
2) ән: саңырау = сурет : ?
а) соқыр, ә) суретші, б) сурет салу, г) науқас, д) ақсақ
3) пышақ: болат = үстел : ?
а) шанышқы, ә) ағаш, б) орындық, г) тамақ, д) дастархан
4) паровоз: вагондар = ат : ?
а) пойыз, ә) жылқы, б) сұлы, г) арба, д) ат қора
5) орман : ағаштар = кітапхана : ?
а) қала, ә) ғимарат, б) кітаптар, г) кітапханашы, д) театр
6) жүгіру : тұру = айқайлау : ?
а) жорғалау, ә) үндемеу, б) шу шығару, г) шақыру, д) жылау
7) таң: түн = қыс : ?
а) аяз, ә) күн, б) қаңтар, г) күз, д) шана
8) қасқыр: ауыз = құс : ?
а) ауа, ә) тұмсық, б) бұлбұл, г) жұмыртқа, д) ән айту
9) суық : ыстық = қозғалыс : ?
а) тыныштық, ә) өзара әрекеттесу, б) инерция, г) молекула, д) жүгіру
10) қосынды: қосынды = көбейткіштер: ?
а) айырма, ә) бөлгіш, б) көбейтінді, г) көбейту, д) бөлу
11) шеңбер: шеңбер = шар : ?
а) кеңістік, ә) сфера, б) радиус, г) диаметр, д) жарты
12) жарық : қараңғы = тартымдылық : ?
а) металл, б) магнит, в) тебілу, г) қозғалыс, д)

әрекеттесу

Бұл әдістеме оқушылардың ұғымдар арасындағы байланыстарды немесе ұғымдар арасындағы байланыстарды анықтау қабілетін анықтауға бағытталған:

а) себеп–салдар;

ә) қарама-қарсы;

в) тұқым – түр;

г) бөлік – бүтін;

д) функционалдық қатынастар.

Жалпы, зерттелген оқушылар орта деңгейде оқуға жеткіліксіз дайын деген қорытынды жасауға болады. Оқушылардың да, мұғалімдердің де орта буын деңгейінде оқуда қиындықтары болуы мүмкін.

Экспериментті өткізуге арналған әдістемелік нұсқаулар 1-қосымшада келтірілген.

Бұл зерттеуде ұсынылған материалдар ата-аналарға, бастауыш сынып мұғалімдеріне, орта буын мұғалімдеріне, психологтарға оқушыларды орта буын деңгейінде оқытуға дайындауға, сондай-ақ орта буын деңгейінде оқыту кезінде дамуы мүмкін әлсіз жақтарын анықтауға мүмкіндік береді. .

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Баракина Т.В. Бастауыш мектепте математика және информатика сабақтарында логика элементтерін оқыту мүмкіндіктері // Бастауыш мектеп плюс дейін және кейін. – 2009. – №4. – Б. 33-37.

2. Белошистая А.В. Оқушының математикалық қабілетін әдістемелік есеп ретінде дамыту // Бастауыш мектеп. – 2003. – №1. – Б.44-45.

3. Гороховская Г.Г. Бастауыш сынып оқушыларында логикалық ойлау компоненттерінің қалыптасу деңгейінің диагностикасы // Бастауыш мектеп. – 2008. – №6. – Б. 40-43.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БОС УАҚЫТЫМДЫ КІТАПҚА АРНАЙМЫН

Ыксанова Диана Каиржановна
Бастпуыш пәнінің мұғалімі
Жаңа жол жалпы білім беретін орта мектеп

Баланы кітап оқуға қанша жасынан бастап қалыптастыруға болады деген сұрақ жиі қойылады. Туғаннан бастап қалыптастыруға болады. Бізде ауыз әдебиеті өте жақсы дамыған: жырлар, дастандар, жаңылтпаш, қисса, аңыз, хикаят, ана әлдиінің өзі. Халқымыз ауыз әдебиетіне қанығып өскен. Қазіргі таңда сол қисса, әңгімелерді кітаптан оқып беруге болады. Сондықтан перзентханадан шыққан күннен бастап, баланың құлағына ақырын-ақырын құя беру керек. Кейін бала белгілі бір жасқа жеткен кезде кітапты қолына алып оқи бастайды. Жалпы кішкентай күнінен дағдыландырған дұрыс. Шекспирдің бір сөзі бар ғой «мен бос уақытымда кітап оқымаймын, мен кітап оқуға арнайы уақыт бөлемін» дейді. Бізде «жапондар былай жасайды екен», «испандар олай жасайды екен» деп өзгенің салтына, өзге елдің дүниесіне көзіміз ашық, құлағымыз түрік болады. Бірақ қарапайым дүниелерге келген кезде, мысалы, кітап оқуға, оларда кітап оқу мәдениеті қалай қалыптасқан екен деп зерттемейміз. Оқырманның талғамы әртүрлі. Сондықтан кітап дүкендері, үлкен кітапханаларға келіп кітап таңдаған дұрыс болады. Жаңа айтқанымдай кітап оқу қабілет шығар. Сол қабілетіне қарай өзінің таңдап оқитын жанры болады. Мен мысалы, фантастика, детектив оқи алмайын, мен тек көркем дүние оқимын. Поэзия тілімен айтқанда лирика ұнайды. Кітап оқуды оқырманның талғамына салған жөн. Тек қана бір жанрға үйренген, соны оқитын адамдар болады. Мен кітапханашы ретінде, ата-ана, оқырман ретінде айтарым, ең бірінші көркем әдебиет оқу керек. Ауыз әдебиетімен сусындаған бала ертегі, дастан, аңыз, қиссаларды оқығаннан кейін бағыт-бағдар, талғам қалыптасады. Ауыз әдебиеті баланың қиялын дамытады. «Қыран жетпеген жерге қиял жетеді» дегендей, жалпы зерттеулер бойынша көркем әдебиет оқыған баладан креативті дүниелер шығады. Ғылыми-фантастика оқыған балалар ғылыми жаңалықтар ашады. Қазір телефонға телмірген адам көп. Бірақ кезінде де барлық адам жүз пайыз кітап оқыды деп айта алмаймыз. Кітапты құр шығарып, жинап қоймай, қоғам болып айналысуымыз керек. Қызығушылық тудыру керек. Бізде кітапханада түрлі шаралар, конкурстар өтеді. Демеуші тауып конкурстар өткіземіз, кітап сыйлаймыз. Қазір әлеуметтік желіде блогерлер кітап оқығаны үшін ақша төлеп жатады. Бірақ ұлттық деңгейде өзгеріс жасау керек. Телефонға үңілген адамның көбеюін мектеп пен кітапханаға тіреп қоюға болмайды. Отбасында бір нәрсе өзгермей, қоғам өзгереді дей алмаймыз. Кітапханалар қарап отырмайды. Біздің алтын ғасырда жазылған қазақ әдебиетіне сұраныс әлі азайған жоқ. Әлі сол қалпында. Қазақ әдебиетінің классикалық шығармалары, орыс, шетел әдебиеті әлі де сұранысқа ие. Шетел әдебиеті қазір де аударылып жатыр. Сіздің айтып отырған, жеңіл жазылған қарапайым кітап дегеніңіз блогерлердің қарапайым халыққа қарапайым жеткізейік деп жазып жүрген бір-екілі дүниесі ғой. Оның ешқандай зияны жоқ деп ойлаймын. Тіпті кітап оқымайтын адам жеңіл жазылған дүниелерді оқыса жақсы. Ауыз әдебиетін, әдеби тілді барлығы түсініп, барлығы сөйлеп кету керек деген ұстаным болмау керек. Жеңіл-желпі жазылса да, сауатты жазуды сол кітаптан көріп алады деген деңгейге дейін жеттік қой. Жалпы тілімізді, рухымыздың негізі қазақ тілінде, ауыз әдебиетінде. Өте бай тіл, бірақ оны білгілі бір деңгейде түсінетін орта бар, жас бар. Сосын мынау мектеп бағдарламасына шұрайлы шығармаларды енгізуіміз керек.

Пайдаланған әдибет:

Абай (1845-1904) / құраст.: П. Қ. Бисенбаева.- Алматы: Аруна, 2017.- 24 б.; 19 см.- (Даңқты адамдар). Абылай хан (1711-1781) / құраст.: К. Е. Әбікенова.- Алматы: Аруна, 2017.- 24 б.; 19 см.- (Даңқты адамдар). Аққұлы С., Әлихан Бөкейхан. Қазақ жерінің жоқшысы. 1-том / С. Аққұлы , Ә

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

КЕРІ ЕСЕП /ВЕЛОСИПЕД ПЕН САЯХАТҚА ШЫҒУ

Халбаева Пакизат Камалқызы
Бастпуыш пәнінің мұғалімі
№Хромтау қаласы Никельтау орта мектебі

Саяхатқа шығуға дайынсыңдар ма? Керуенге орнығып отырып алайық.– Халықта "Қазақ қонақсыз болмайды" деген сөз бар. Ол біздің еліміздің қонақжайлылығын білдіреді. Осы керуенмен біз көптеген қалаларға қонаққа барамыз және әр қала дайындаған тапсырманы орындауға тырысамыз. Балалар, Қазақстан Республикасы неше облысқа бөлінген?
(14 облысқа бөлінген).

- Біз Ақтау қаласына келдік. Ол біздің Маңғыстау облысының орталығы
- Біздің бүгінгі мақсатымыз – Ақтау қаласынан батыста, солтүстікте, шығыста орналасқан қалаларды өтіп, біздің бас қаламыз - Астанаға жету.

Біз Ақтау қаласынан Атырау қаласына аттандық. Шығарып тұрғанда Ақтау қаласының тұрғындары бізге арналған тапсырманы қоржынға жасырып қойыпты. Қоржын ішінде сұрақтар. Бұл сұрақтар мынадай Қозғалысқа берілген есептерді шығару барысында қандай шамаларды пайдаланамыз? (жылдамдық, уақыт, қашықтық).
- Жылдамдық дегеніміз не? Оны қалай табамыз?
(Жылдамдық – уақыт бірлігі ішінде жүріп өткен қашықтық. v=s:t).
- Орындалған жұмысқа берілген есептерді шығару барысында қандай шамаларды пайдаланамыз? (өнімділік, уақыт, жұмыс).
- Өнімділік дегеніміз не? Оны қалай табамыз?
(Өнімділік – уақыт бірлігінде істелетін жұмыс. v=A:t).
(Оқушылар кезекпен тұрып, сұрақтарға жауап береді).
–Қала тұрғындары жауаптарыңа риза, сендерге өз сәлемдемелерін жолдады.
Есеп -1.
Бір ауылдан бірдей уақытта бірінен бірі қарама - қарсы бағытта екі жаққа екі салт атты жолға шықты. Біріншісінің жылдамдығы 20км/сағ, ал екіншісінің жылдамдығы 30 км/сағ. Неше сағаттан кейін олардың арақашықтығы 300км болады?
Оқушылар, есеп не туралы? Не белгілі? Нені табуымыз керек?
- Оқушылар, қалай ойлайсыңдар, әр сағат сайын салт аттылардың арақашықтығы қалай өзгеріп тұрады, қашықтайды ма, әлде жақындай түседі ме?
- Әр сағат сайын неше километрге қашықтай түседі?
1. + 20 = 50 (км/сағ) – қашықтау жылдамдығы.
-Егер бір сағатта 50 км-ге қашықтаса, онда 300 км-ді неше сағатта жүріп өтеді?
300 : 50 = 6 (сағ).
Шешуі:
1. 30 + 20 = 50 (км/сағ)
2. 300 : 50 = 6 (сағ)

Жауабы: 6 сағаттан кейін арақашықтығы 300 км болады.
- Балалар, есепті дұрыс шығарып, біз Орал қаласына да жеттік .

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Баракина Т.В. Бастауыш мектепте математика және информатика сабақтарында логика элементтерін оқыту мүмкіндіктері // Бастауыш мектеп плюс дейін және кейін. – 2009. – №4. – Б. 33-37.
2. Белошистая А.В. Оқушының математикалық қабілетін әдістемелік есеп ретінде дамыту // Бастауыш мектеп. – 2003. – №1. – Б.44-45.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАЛАБАҚША- ҮЙІМІЗ

Сәндікбек Ақнұр Ертайқызы
«Балапан»бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі
Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы

«Бала естігенін айтады, көргенін істейді» - деп қазақ халқы бекер айтпаған. Мектеп жасына дейінгі балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің маңызы зор. Кішкентай сәбилеріміз ата - анасының, тәрбиешісінің, достарының мінезінен, жүріс - тұрысынан, сөйлеген сөзінен, істеген ісінен үлгі алуға тырысады. Бала бойына адамгершілік қасиеттерді ойын, салт - дәстүр, мақал - мәтелдер, ертегілер, жұмбақтар, айтыс өлеңдер арқылы сіңіру ата - ана мен тәрбиешілердің басты міндеті.

Ертегінің тәрбиелік мәні зор. Ол сәбидің қиялына қанат бітіріп, бойындағы игі қасиеттердің қалыптасуына жол бастайды. Мысалы «Шалқан» ертегісін тыңдап болған соң, балалар шалқанды көптің көмегімен жұлып алғанын білді. Ал, «Ақмышым» ертегісін тыңдап болып, кішкентай бүлдіршіндер қамқорлық, мейірімділік сезімдерімен таныстық.

Адамгершілік дүниесіндегі ұрпақтан - ұрпаққа жалғасып келе жатқан қымбат қазыналарымыздың бірі – бесік жыры, мақал - мәтелдер болып келеді. Сәбилер «бесік жырын» тыңдай отырып, ананың бесік жырымен, әлдиімен, өзінің туған тілінің әуенінен тұңғыш рет нәр алады. Мақал - мәтелдер арқылы кішкентай бүлдіршіндеріміздің қайырымдылық, ілтипат сезімдерін арттырамыз, адамгершілік сезімдерін оятамыз. «Үлкенге – құрмет, кішіге - ізет» деген мақал – мәтел арқылы бала бойына үлкенді құрметтеу, қамқорлық сезімдерін туғызамыз.

Балаларды еңбек сүйгіштікке баулу арқылы, адамгершілік, эстетикалық қасиеттерін дамытуға болады.

Өз – өзіне қызмет ету;

- Кішкентай топтарда балалар тәрбиеші көмегімен киініп, жуынып, сүртінеді, бір - біріне көмектеседі, «рахмет, кешір, өтінемін» сөздерін айтуға баулу. Ұжымға тәрбиелеу, балалардың өзара ұжымда қарым - қатынастарын қалыптастыру. Осылайша мейірімділіктің негізі қаланады немқұрайлықтың пайда болуына, құрбыларына, үлкендерге қалай болса солай қарауға мүмкіндігі жасалмайды.
- Тұрмыстық қызметте топтағы ойыншықтарды жинау, оларды күтіп ұстау, топты таза ұстау. Ұйымдастырылған оқу іс – әрекетіне қажет ермек саз, тақтайша, қылқалам т. б дайындауға көмектесуі.

Осылайша біз бүлдіршіндерімізді қайырымдылыққа, кішіпейілділікке шақырып, жақын адамдарына қамқор болуға үйретеміз.

- Серуен кезінде гүлдерді қопсыту, шөптерін жұлу, ойын алаңымызды таза ұстауға үйрету. Бірде серуенде сәбилерді жапырақ жинауға шақырдым, балалар 2 - 3 жапырақ жинаған соң «жинағым келмейді» деп тарай бастады. Сол кезде мен жұмыс жоспарын ойын жоспарына айналдырып жібердім, әкелген жапырақтардан бастарына гүлшоқ жасадым, оны көрген кішкентайлар қуанып, барі де жинай бастады. Бұл серуенде балаларды тек қана жапырақ жинауға емес, топпен жұмыс жасауға, үлкендерге көмектесуге, еңбексүйгіштік қасиетінің алғашқы игеріміне баулыдым.

Жас ұрпақтың бойына адамгершілік қасиеттерді сіңіру – ата - ана мен ұстаздардың басты міндеті. Кішкентай бүлдіршіндеріміздің бойына ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, адамгершілік қасиеттерін сіңіріп, өз - өзіне деген сенімділікті тәрбиелеуде отбасы мен тәрбиешілер шешуші рөл атқарады. Адамгершілікке, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу күнделікті балабақша өмірінде, тәрбиешінің жұмыс күнін ұйымдастыру процесінде, ойын және оқу ісінде жоспарлы турде қамтылады. Тәрбиешінің тәртібі, іс - қимылы, балалармен, үлкендермен қарым - қатынасы кішкентай сәбилер үшін үлгі болып, олардың жеке басының қалыптасуына ықпал етеді. Балабақша мен отбасы арасындағы тығыздық артқан сайын бүлдіршіндерімздің адамгершілік құнды қасиеттері арта түседі. Осыдан келіп, бүлдіршіндерімізде жақсы қылықтар, ұжымдық қарым - қатынас, адамгершілік сезімдері, еңбексүйгіштік, үлкендер еңбегін құрметтеу, жауапкершілік, патриоттық сезімдер туралы түсініктер қалыптасады. Кішкентай бөбектеріміз адамгершілік қасиеттерді ата - анасынан, үлкендерден, тәрбиешілерден насихаттау арқылы емес, тек шынайы көру, сезіну қатынасында алады. Адамгершіліктің құнды қасиеттерінің негізі отбасында қалыптасады,Адамгершілік тәрбие отбасынан бастау алатын болғандықтан инабаттылық, мейірімділік, ана сүтімен, ана тілімен келетіні анық. Сол себепті халық даналығы: «Сүтпен біткен мінез, сүйекпен кетеді» бекер айтпаған. Дана, ойшыл Абай атамыз бұл туралы былай деген: «балаға мінез үш алуан адамнан жұғады; бірінші – ата - анасынан, екінші – ұстазынан, үшінші

– құрбысынан». Қазақ халқы баланы жастайынан жақсы әдеттерге баулыған. «Үлкенді сыйла, жолын кеспе» деген ұлағатты, тыйым сөздердің мәні зор. Бала бойына кішіпейілділік, сыпайылық, сыйластық сияқты қасиеттерді сіңіре білсек, адамгершілік тәрбиесінің жемісіне бөленетініміз анық!

Пайдаланған әдибеттер:

Елубаев Ескен. Балаларға базарлық: Өлеңдер, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар. – Алматы: "Алматы кітап", 2017 жыл.2.Жас өрен журнал -2021ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАЛА- БАҚША БАҚЫТ БАСПАЛДАҒЫ

Жакенова Алтынгүл Төлепбергенқызы
«Балапан»бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі
Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы

Қазіргі таңда үздіксіз білім беру еліміздің ертеңі өсіп келе жатқан жас ұрпақтың білімінің тереңдігімен өлшенеді. Білімді, жан-жақты қабілетті ұрпақ – ұлтымыздың баға жетпес қазынасы.

Тәрбие мен білім – егіз. Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі мем¬лекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр. Егемен еліміздің талабына сай мектепке дейінгі тәрбие мен білім беру, қазіргі заманға сай білімді де тәрбиелі ұр¬пақ тәрбиелеу – білімді, жан-жақты тәрбиешілердің ен¬шісінде. Заман өзгерген сайын¬ әдіс-тәсілдер көбейіп, жа¬ңа¬¬¬рып, толығып жатыр. Бала¬лар¬дың тілін дамытуды, қызықты үйрету үшін жаңа әдістер мен технологияларды өз тәжірибемізде қолдануға ізденеміз. Жаңа технология¬ны, әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану үздіксіз тәрбие беру мен білім сапасын арттырады. Жаңа заман баласы –¬ ер¬-теңгі еліміздің бола¬ша¬ғы. Жаңа заман баласын қалып¬тастырып, дамы¬ту үшін тұлғаның ішкі дүниесі мен оның қыр-сырын анық¬¬тап, мүмкіншіліктері мен қабілетінің дамуына жағ¬дай жасау қажет. Біздің ба¬ла¬бақ¬шамызда балаларға үз¬діксіз білім беруде барлық жағ¬дай қарастырылған. Бала¬бақшада балалардың жеке басының қалыптасуы мен дамуына педагогтардың педа¬гогикалық технологияларды қолдана білу сауаттылығы өте жоғары. Осы уақытқа дейін тәр¬биеші ретінде балаларға үздік¬сіз тәрбие мен білім беруде жаңартылған педа-гогикалық технологияларды¬ кеңінен қолдануға тырысамын. Себебі қазіргі заман бала-ларының берілген ақ¬парат¬ты тез қабылдауынан, есте сақтау қабілеттері жоға¬ры дамығандығын байқауға болады.Мектепке дейінгі меке¬ме балаларына үздіксіз тәр¬бие мен білім беру келешек ұрпақтың еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, белсенді, шығармашыл болуына тікелей әсер ететін балабақша мен тәрбиешілері. Осыған орай мектепке¬ де¬йін¬¬гі мекемелердің тә¬жі¬ри¬бесіне оқыту мен тәр¬бие¬леудің әртүрлі технологиялары енгізілуде. Мә¬селен, ынтымақтастық пе¬да¬¬гогикасы, білім беруді ізгі¬-лендіру, ойын арқылы оқыту, түсіндіре басқарып оза оқы¬ту, өздігінен оқыту, сын тұрғысынан ойлау¬ды дамыту, оқытудың ком¬пьютерлік технологиясы, психологиялық, педа-го¬ги¬ка¬лық әдістемелік білімді, педагогикалық ше¬бер¬лікті, балалардың жан-дү¬ниесіне терең үңіліп оны ұғына білуді талап етеді.

Қазіргі таңда мектеп¬ке дейінгі білім беру мекеме¬ле¬рінде тәрбиешілер¬дің¬ ұста¬нымы ауысқан: ол¬ балаларға басшы емес, білім беру қыз¬метінің тең қатысушысы. Мұн¬дай оқыту баланың интеллектуалды қабілеттілігін айта¬рлықтай шамада анық¬тайды, балаларға мінезін қа¬лыптастыруға, байланыс тілді, логикалық ой¬лау¬¬ды,¬ дү¬¬ние¬танымды да¬мы¬¬туға, сыни ойлауды қалып¬тас¬тыруға және жеке мүм¬кін¬д¬іктерді беретін дамытушы орта құруға мүмкіндік б¬ере¬ді.Мектепке дейінгі шақ адам өміріндегі ең маңызды ке¬зең болып келеді. Өйт¬кені осы кезде баланың бойын¬дағы табиғи бар дарындылық жан-жақты дами бастайды.¬ Сондықтан осы шақта бала¬лар¬мен анағұрлым жан¬-жақ¬ты дамытушылық әре¬кеттер жүйелі жүргізілсе, жұмыс сон¬¬ша¬лық¬ты нәтижелі болады. Тәрбиелі, білімді ұр¬¬пақ балабақшадан мектепке да¬йын шәкірт болып шы¬¬ғады.

Балабақша – барлық тәр¬бие мен білімнің ең алғаш¬қы баспалдағы іспеттес. Мұн¬¬¬дағы тәрбие мен білім ба¬ла¬¬лар¬дың табиғи мінезін, қа¬бі¬летін ерте жастан дамытады. Бала – болашағымыз, бала – қуанышымыз. Ендеше мектепке дейінгі үздіксіз тәрбиемен, біліммен қам¬ту өзімнің басты мақсат¬тарым¬ның бірі екенін қуана айта аламын.

Пайдаланған әдибеттер:

Елубаев Ескен. Балаларға базарлық: Өлеңдер, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар. – Алматы: "Алматы кітап", 2017 жыл.2.Жас өрен журнал -2021ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫН ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Әбен Ербол Ерланұлы
Дене шынықтыру пәнінің мұғалімі
Ақтөбе қаласы Мұғалжар ауданы Ембі қалалық
№3 ЖББОМ

Дене шынықтыру-әр адамның өміріндегі маңызды элементтердің бірі. Бүгінгі таңда біздің өмірімізді спортсыз елестету мүмкін емес. Көптеген адамдар спорттық жарыстарды көруді, спортшыларға жанкүйер болуды, жеңістеріне қуануды және олармен бірге жеңілістерді сезінуді ұнатады. Бірақ, өкінішке қарай, күн сайын, кем дегенде, таңертеңгілік гимнастика деңгейінде дене шынықтырумен айналыспайды. Адамдар өмірінің ағымына енетін спорт оның бағытын аздап өзгертіп қана қоймай, сонымен қатар физикалық ғана емес, сонымен бірге психологиялық тұрғыдан да денсаулыққа пайдалы әсер ететінін толық түсінбейді.Дене тәрбиесінің пайдасы туралы:

1.Дене шынықтыру-бұл ауруларды емдеудің тамаша құралы!Дене шынықтырумен айналысатын балалар мен ересектер сирек ауырады және өте сирек көңіл-күйде болады.

2.Дене шынықтыру қуаттандырады.Таңертеңгі жаттығуларға арналған 20-30 минут болса да, олар күні бойы толықтай өзгерте алады! Дене белсенділігі кезінде бақыт гормондары — эндорфиндер организмде шығарылады. Осы гормондардың арқасында адам энергияның жоғарылауын сезінеді, жұмыс қабілеттілігі едәуір артады, көңіл-күй жақсарады.

3.Спортпен шұғылдану үшін оңтайлы уақытты таңдау өте оңай!

Бұл бизнестегі ең бастысы — оңтайландыруды үйрену, яғни “екі құсты бір таспен өлтіруді”үйрену. Мысалы, сіз демалыс күнін саябақта отбасыңызбен бірге өткізіп, роликті немесе велосипедпен жүре аласыз, бадминтон ойнай аласыз немесе қайықпен жүзе аласыз. Ақыр соңында, балалармен күнделікті кешкі серуендеу залдағы фитнеске тең. Кейбір физикалық жаттығуларды үйдегі міндеттермен бірге немесе мультфильмдерді қарау кезінде орындауға болады.

4.Спорт қарым-қатынас орнатуға көмектеседі.

Спортпен айналысуға болады өз жақындары немесе туыстары. Егер сіздің отбасыңыз, балаларыңыз аптасына екі рет сізбен бірге спорт залында уақыт өткізсе, сіздің қарым-қатынасыңыз қаншалықты жақсы болады. Спорт-бұл да еңбек, ал бірлескен еңбек біріктіреді!

5.Спортпен айналысатын жүрек жақсы жұмыс істейді.

Жаттығу бұлшықеттерді күшейтеді, ал жүрек бұлшықеті біздің ағзамыздағы ең маңызды болғандықтан, ол күшейтіледі. Нәтижесінде, әр жаңа жаттығумен жаттығулар жасау оңайырақ болады, тыныс алу тез жоғалмайды, жүрек тиімдірек жұмыс істейді.Спорт және дене шынықтыру-бұл тек салауатты өмір салты ғана емес-бұл жалпы қалыпты және салауатты өмір, ол күштер мен таланттарды жүзеге асыру үшін жаңа мүмкіндіктер ашады. Бұл саналы адам өмір сүрген өмірді жемісті ету үшін өзіне және басқаларға қуаныш әкелетін жол. Өмірдің прогрессивті ырғағы жастардың физикалық белсенділігі мен дайындығын қажет етеді.Жасына қарамастан, бақыт пен денсаулыққа деген ұмтылыс барлығын біріктіреді. Дене шынықтыру - бұл жолдағы маңызды құрал. Денсаулық-біздің ең құнды активіміз, оны сатып алмайсыз және сыйлық ретінде ала алмайсыз. Сондықтан оны сақтауға күш салу маңызды.

Дұрыс емес өмір салты жүйке ауруларына, ауруларға және жұмыста да, үйде де проблемаларға әкелуі мүмкін. Өз денсаулығыңыз туралы ойлау - бұл өзіңізге қамқорлық жасау. Дұрыс өмір салты дәрігерге бару қажеттілігін азайтады және көптеген мәселелерден аулақ болуға көмектеседі. Дене шынықтыру пәні міндетті пәндердің бірі ретінде оқу бағдарламасы стандартында қалуы қажет. Дене тәрбиесі сағатын өзге пәндердің сағатымен ығыстыру дұрыс емес, себебі бұл сабақ барысында студенттердің денсаулығына, көңіл-күйіне және тәрбиесіне оң әсер ететін шаралар жүргізіледі. Өзім жүргізген тәуелсіз зерттеу нәтижесінде дене шынықтыру сабағының студенттердің әл-қуатын біршама арттыратындығы және көңіл-күйін көтеретіндігі анықталды. Дене тәрбиесінің зейін қоюға тигізетін үлесі оң, бірақ өзге аса қатты білінбейді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Источник: «Толковый словарь русского языка» под редакцией Д. Н. Ушакова (1935-1940); (электронная версия): Фундаментальная электронная библиотека
*2. https://adilet.zan.kz/rus/docs/V030002478_*
3. https://cyberleninka.ru/article/n/zachem-nuzhna-fiz-kultura-v-shkole/viewer

ДАМУ ЖӘНЕ БАҚЫТТЫ БАЛАЛЫҚ ШАҚ АЙМАҒЫ

Нұрманова Нұргүл Аманжолқызы
«Балапан»бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі
Ақтөбе облысы ЫРгыз ауданы

Баланы мектепке дайындау – барлық ата-аналар үшін жауапты кезең. Бұл кезең балабақшаға барған бала өзінің алғашқы үлкен қоғамына еніп, оныңмектепке қадам басуға жетелейтін мүлде бөтен ересек адамдарға – тәрбиешілерге, мұғалімдерге үйренуге тиіс болатын алғашқы жылдардан басталады. Баланың балабақшада алатын білім деңгейі ғана емес, ең алдымен оның психологиялық, эмоционалды, әлеуметтік қалыптасуы да бұл ересектердің қандай болатынына, сондай-ақ ата-аналардың балабақшада біртұтас тәрбие беру үшін қаншалықты ынтымақтасуға дайын екендігіне байланысты. Мектепке дейінгі ұйымдар желісін ұлғайту мемлекеттік білім беру тапсырысын, мемлекеттік-жекешелік әріптестікті орналастыру, жаңа мектепке дейінгі ұйымдарды ашу, оның ішінде «қадамдық қолжетімділік» қағидаты бойынша тұрғын үй кешендерінің бірінші қабаттарында ашу және жұмыс істеп тұрған мектепке дейінгі ұйымдарда жаңа орындарды енгізу есебінен жүзеге асырылады.

Сондай-ақ, білім беруді дамыту тұжырымдамасын іске асыру жоспарына мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту сапасын, балалардың қауіпсіздігін арттыру, білім беру мазмұнын жаңарту бойынша шаралар енгізілді. Отбасылық жағдайда ата-аналар, негізінен аналар, балаларды тәрбиелеу, оқыту, дамыту, дамытуды түзету мәселелері – гигиеналық процедураларды қалай үйрету керек, сөйлеуді қалай дамыту және сөздік қорын толықтыру қажет, салауатты әдеттерді қалай дұрыс қалыптастыру керек, күн тәртібі және тағы басқа мәселелер бойыншақиындықтарға тап болады.

Балабақшалар мен мектептер жанындағы кеңес беру пункттерінде мектепке дейінгі тәрбие және оқытумен қамтылмаған балалардың ата-аналарына тәрбиеші-мамандар, логопедтер, қазақ тілі мұғалімдері, психологтар, медицина қызметкерлері және т.б. көмек көрсетеді.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту сапасын бағалау критерийлері айқындалған:

– қолданыстағы нормативтік актілердің нормалары мен талаптарын сақтау;
– оқу бағдарламасының міндеттерін сапалы іске асыру;
– педагогтердің құзыреттілігінің жоғары деңгейі;
– пәндік-дамытушы ортаның қолжетімділігі;
– мектепке дейінгі ұйымның материалдық-техникалық жарақтандырылуы;
– балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету;
– ата-аналардың тәрбие мен оқыту процесіне қатысуы.

Баланың танымдық, физикалық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуын қолдау үшін кешенді тәсілді көздейтін Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту моделі іске асырылуда. Тәрбие мен оқыту баланың бастауыш мектепте оқуы және қоғамда әлеуметтенуі үшін қажет негізгі өмірлік дағдыларын дамытуға бағытталған. Олар келесі компоненттерді қамтиды:

– құрылымдық сапа (мектепке дейінгі ұйымды ұйымдастыру және жобалау; ішкі кеңістіктің ұйымдастырылуы, қолжетімділігі мен қауіпсіздігі; педагогтердің білім және кәсіби шеберлігінің деңгейі; дамытушы бағдарламалардың мазмұны мен сапасы);
– тәрбие-білім беру процесінің сапасы (педагогтың балалармен, балалармен бір-бірімен тиімді өзара іс-қимылы; күтім мен дамуды интеграциялау, режимдік сәттердің мүмкіндіктерін пайдалану; педагогтың нәтижелі тәжірибесі; отбасын тәрбие-білім беру процесіне тарту, отбасымен өзара іс-қимылда тиімді тәжірибені пайдалану);
– нәтиженің сапасы (балалардың әл-ауқаты, олардың құқықтарын қорғау;

Пайдаланған әдибеттер:

Елубаев Ескен. Балаларға базарлық: Өлеңдер, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар. – Алматы: "Алматы кітап", 2017 жыл.2.Жас өрен журнал -2021ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА ЗАМАНУИ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

Мухамедяр Ұлпан Есентайқызы
Дене шынықтыру пәнінің мұғалімі
Ақтөбе қаласы №74 Жалпы білім беретін
орта мектеп КММ

Дене шынықтыру - күнделікті өмірде және еңбекте дұрыс режимді сақтай отырып, дене шынықтыру арқылы адам ағзасын жан-жақты жетілдіру.Дене шынықтыру пәні оқу орындарында стандартты пәндердің қатарына кіреді, бірақ бұл пәннің оқытылу міндеттілігі соңғы кездері талқыға салынуда. Оқытылуы тиісті пәндердің қатары артуына байланысты, негізгі теориялық және ғылыми пәндерге жатпайтын сабақтарды оқу бағдарламасынан алып тастау жүзеге асырылуда. Осы ретте «дене шынықтыру сағатын қысқарту керек пе?» деген орынды сұрақ туындайды.

Жүргізілген зерттеудің жаңалығы: дене шынықтыру сабағының оқушылардың көңіл-күйіне тигізетін әсерін анықтау. Білім алушылар күнделікті уақыттың көп бөлігін парта жанында өткізетіндіктен, омыртқа жотасының қисаюы, буындарға салмақ түсуі, семіздік сияқты денсаулық ақауларының пайда болу ықтималдығы артады. Бұл жайттың алдын-алу үшін «оқу – тәрбие ісіне қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» құжатына сәйкес «мектептерде сабақтың ұзақтығы 45 минуттан аспауы керек» және «сабақ кестесін құру кезінде кіші жастағы оқушылар үшін негізгі пәндерді музыка, бейнелеу өнері, еңбек, дене шынықтыру сабақтарымен, ал орта және одан жоғары жастағы оқушылар үшін – жаратылыстану-математикалық және гуманитарлық циклдардағы пәндермен кезектесіп отыру қажет» делінген .Дене тәрбиесі мектепке дейінгі мекемелерден бастап білім беру және тәрбиелеу жүйесіне енгізілген, ол адамдардың дене дайындығының негізін меңгеруді сипаттайды.

Дене тәрбиесі оқушылардың және студенттердің қозғалыс дағдылары мен физикалық қабілеттерін жан-жақты дамытуға бағытталған пән. Оның маңызды элементтері:

- гимнастикалық жаттығулар жүйесі және оларды орындау ережелері;
- олардың көмегімен

баланың қимылдарды сараланған басқару қабілеті;

- оларды әртүрлі тәсілдермен үйлестіру қабілетін қалыптастыру;

-кеңістікте қозғалу кезінде күштерді ұтымды пайдалануға арналған жаттығулар жүйесіне машықтану (жүру, жүгіру, жүзу, конькимен жүгіру, шаңғымен сырғанау және кедергілерді еңсеру, лақтыру, гір көтеру, доп қолданылатын спорт түрлері (волейбол, баскетбол, гандбол, футбол, теннис және т.б.)) .

Дене шынықтыру тиімді оқу-меңгеру ісінің алғышарты қызметін атқара отырып, болашақ мамандық иегерінің жалпылыма іскерлік мәдениетінің көрсеткіші және өзін-өзі дамытуға бағытталған мақсат бола алады .

Студенттер қатысатын дене шынықтыру-спорттық іс-шаралар тиімді жұмыстардың бірі болып табылады. Ол қоғамдық және жеке мүдделерді біріктіру, әлеуметтік қажетті жеке тұлғаны қалыптастыру механизмдерін жүзеге асырушы құрал бола алады.

Осы айтылғандардан бөлек дене қимыл-қозғалысы студенттердің жалпы күйіне,өзін-өзі сезінуіне де әсер етеді.

«Спорт біздің жағдайымызды жақсартады: қандағы кортизолдың, стресс гормонының деңгейін төмендетеді, эндорфиндердің, бақыт гормондарының өндірілуін ынталандырады, осылайша жағымсыз эмоциялардың біздің өмірімізді басқаруына жол бермейді», - дейді психолог.

Дене шынықтыру сабағына қатысқан студенттерді зерттеу барысында анықталды

- зейіннің оқу процесіне шоғырлануы артады (20 минут үзіліс);
- қозғалыстарды үйлестіру жақсарады (бір уақытта екі доппен 10 минут ойнау);
- қандағы эндорфиндердің деңгейін жоғарылатады (30 минуттық кардио жүктеме);
- денені депрессиямен, күйзеліспен күреседі (зейінді проблемалардан ауыстыру);
- ұйқы жақсарады (көбірек физикалық белсенділік - ұзақ және күшті ұйқы).

Сауалнамада үш критерий бойынша 5 баллдық шкала берілді:

-көңіл-күйімнің көтеріңкілігі деңгейі;
-шаршау деңгейі;
-сабаққа деген зейін қою деңгейі;

Шкала көрсеткіші үш критерий үшін де келесідей:

1. Өте төмен
2. Төмен
3. Орташа

4. Жақсы
5. Өте жақсы
Нәтижесі төменде көрсетілген:
Дене шынықтыру сабағына дейін:
- көңіл-күйімнің көтеріңкілігі деңгейі (Өте төмен – 82%; Орташа - 8%: Жақсы – 10 %);
- әл- қуат, энергия деңгейі (Өте төмен - 73%; Төмен -21 %; Орташа - 6%);
-сабаққа деген зейін қою деңгейі(Өте төмен - 85%; Төмен - 10%;Орташа - 5 %);
Дене шынықтыру сабағынан кейін:
- көңіл-күйімнің көтеріңкілігі деңгейі (Төмен - 1%; Орташа - 16%; Жақсы - 54%; Өте жақсы – 29%);
- әл- қуат, энергия деңгейі (Өте төмен - 5%; Орташа -15 %; Өте жақсы - 80%);
-сабаққа деген зейін қою деңгейі (Өте төмен - 79%; Төмен - 11%;Орташа – 10 %);
Дене шынықтыру пәні міндетті пәндердің бірі ретінде оқу бағдарламасы стандартында қалуы қажет. Дене тәрбиесі сағатын өзге пәндердің сағатымен ығыстыру дұрыс емес, себебі бұл сабақ барысында студенттердің денсаулығына, көңіл-күйіне және тәрбиесіне оң әсер ететін шаралар жүргізіледі. Өзім жүргізген тәуелсіз зерттеу нәтижесінде дене шынықтыру сабағының студенттердің әл-қуатын біршама арттыратындығы және көңіл-күйін көтеретіндігі анықталды. Дене тәрбиесінің зейін қоюға тигізетін үлесі оң, бірақ өзге аса қатты білінбейді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Источник: «Толковый словарь русского языка» под редакцией Д. Н. Ушакова (1935-1940); (электронная версия): Фундаментальная электронная библиотека
*2. https://adilet.zan.kz/rus/docs/V030002478_*
3. https://cyberleninka.ru/article/n/zachem-nuzhna-fizkultura-v-shkole/viewer

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950х3510 пикселден (6х12 мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоса санда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;
Эл. почта: kalam2025@mail.ru